

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ФИСКАЛНА СТРАТЕГИЈА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ЗА 2024-2028

Скопје, април 2023

Резиме на Фискалната стратегија на Република Северна Македонија 2024-2028

Системот за управување со јавни финансии во Република Северна Македонија е регулиран со Законот за буџетите. Со овој закон покрај постапката за изготвување, донесување, извршување на Буџетот на Република Северна Македонија и буџетите на единиците на локалната самоуправа и на Градот Скопје за првпат утврдени се нумерички фискални правила и фискални принципи, воспоставување на Фискален совет, унапредување на среднорочното буџетско планирање, фискални ризици, како и фискалната одговорност и основите за воспоставување на интегриран информациона систем за управување со јавните финансии.

Подобрувањето на управувањето со јавните финансии и зајакнувањето на среднорочното буџетирање за наредните 5 години, е еден од најголемите приоритети на Владата на Република Северна Македонија, како дел од процесот за пристапување во Европската Унија.

Оваа фискална стратегија е изработена согласно временската рамка утврдена со одредбите од новиот Закон за буџети и од аспект на содржина опфатени се повеќе информации со квалитативни и квантитативни податоци во Стратегијата, преку секторска анализа на расходите.

Со цел фискалната политика да биде одржлива на среден рок, со фискалните проекции предвидена е рамка за постигнување на нумеричките фискални правила, кои се дизајнирани да бидат усогласени и конзистентни со фискалните правила на ЕУ.

Фискалната стратегија ги содржи среднорочните насоки и цели на фискалната политика, основните макроекономски проекции, износите за главните категории на проценети приходи и расходи, како и проекциите за буџетскиот дефицит и долгот.

На среден рок со исцрпување на негативните ефекти од последователните шокови се очекува нормализација на глобалните движења, намалување на инфлациските притисоци и јакнење на економската активност кај нашите главни трговски партнери што ќе придонесе кон зголемување на надворешната побарувачка и поповолен амбиент за инвестирање.

Во изминатиот период домашната економија покажа отпорност на последователните шокови предизвикани од глобални фактори. Навремената респонзивност на фискалната политика во континуитет во голема мера го ограничија влијанието на овие шокови. Уште на самиот почеток од кризата, како продолжување на мерките за поддршка и закрепнување во периодот и по пандемијата, Владата навремено реагираше, со цел да се забави преносниот ефект од увезената инфлација и да се обезбеди целосно и стабилно снабдување со електрична енергија, и избегнување на ценовни шокови. Мерките беа таргетирани кон најранливите категории на граѓани погодени од кризата за заштита на животниот стандард, одржување на ликвидноста на компаниите и поддршка на инвестициите во енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија за да се обезбеди енергетска стабилност на долг рок.

Фискална консолидација продолжува преку поддршката на економијата со инвестиции во инфраструктурни проекти, редизајнирање на структурата на јавните финансии преку зголемено учество на капиталните расходи, како и зајакнување на процесот на планирање, извршување и известување за јавните финансии.

На среден рок, со фискалната политика се предвидува етапна фискална консолидација, при што со новите фискални проекции годишното ниво на буџетскиот дефицит е конзистентно со проекциите во претходната фискална стратегија. Притоа, буџетскиот дефицит е намален како процентуално учество во БДП и тоа од: 4,6% во 2023 година, 3,4% во 2024 година, 3,0% во 2025 година, 3,0% во 2026 година, 2,8% во 2027 година и 2,5% во 2028 година. Истовремено, примарното буџетско салдо има тренд на намалување и тоа: 3,2 % од БДП во 2023, 1,7 % во 2024 година, 1,0 % во 2025 година, 0,9% во 2026 година, 0,6% во 2027 година и 0,4% во 2028 година.

Од суштинско значење е учеството на капиталните расходи со над 5% во БДП на годишно ниво, преку кои би се генерирал економски раст и развој.

Во среднорочната фискална стратегија содржани се лимити на буџетските расходи, лимитите по буџетски корисници, како и проекциите на среден рок за локалната власт и јавните претпријатија и акционерски друштва во државна сопственост.

Главни приоритети во областа на даночниот систем се унапредена ефикасност и ефективност во наплатата на приходите, зголемена даночна транспарентност, подобар квалитет на услугите кои ги даваат институциите на даночниот систем на начин кој ги поедноставува и забрзува постапките и го намалува

административниот товар преку понатамошна дигитализација на услугите, како и воведување еколошко (зелено) оданочување, со цел стимулирање на даночните обврзници преку јавните давачки да придонесат за помало загадување. Главната цел на даночната политика е обезбедување на одржлив економски раст и развој притоа обезбедувајќи правна сигурност за даночните обврзници и редовна наплата на јавните приходи.

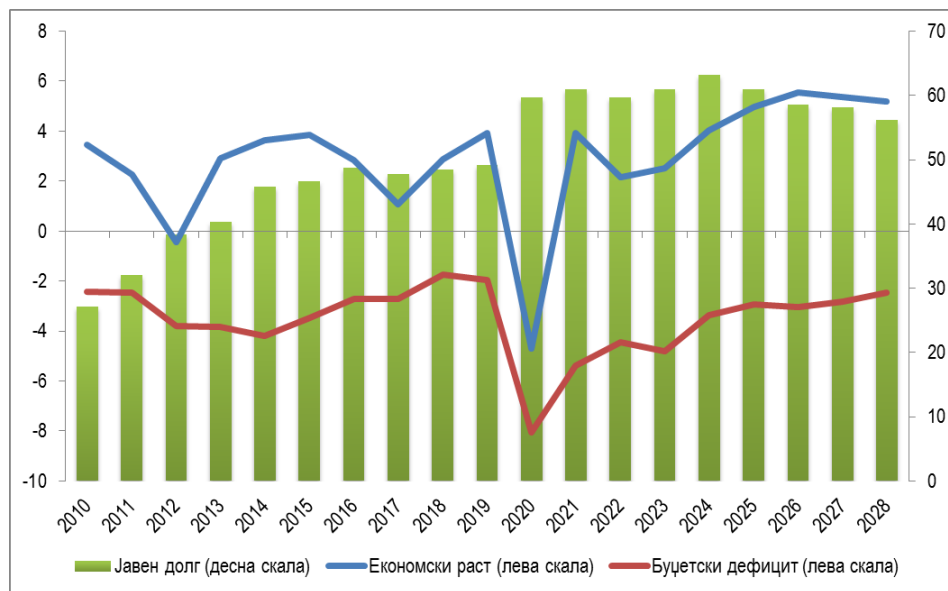
И во наредниот период продолжува со определбата расходите да бидат во функција на остварување на стратешките приоритети, забрзување на економскиот раст, приоритетот за интегративните процеси на Република Северна Македонија во ЕУ и обврските кои произлегуваат од членството во НАТО.

Со процесот на децентрализација се продолжува кон подобрување на јавни услуги и засилен локален развој во интерес на граѓаните, како и постигнување на рамномерен регионален развој. Преку подобрување на ефикасноста на администрацијата и изнаоѓање нови локални приходи ќе се дејствува кон зголемување на сопствените приходи на локалната власт.

Со цел унапредување на фискалната децентрализација, предвидени се повеќе активности и мерки кои се групирани во три столба и тоа: I. Подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на приходите на општините, II. Зголемување на фискалната дисциплина и III. Зголемување на транспарентоста и отчетноста во нивната работа. Крајната цел на овој процес е постигнување на повисок квалитет на јавните услуги, повисок степен на економски развој и подобрување на животниот стандард.

Основната цел на политиката на управување со јавен долг е да се обезбедат неопходните средства за финансирање на буџетскиот дефицит, за отплата на долгови што достасуваат како резултат на задолжувања од претходни години, како и средства за проектно финансирање, без притоа да се предизвика неоправдано зголемување на долгот до ниво кое може да ја загрози стабилноста на економијата и економскиот раст на државата.

Графикон: Движење на економски раст, буџетски дефицит и јавен долг

СОДРЖИНА

Вовед	5
1. Макроекономски движења и проекции	5
1.1 Меѓународни економски движења и проекции	5
1.2 Економски движења во Република Северна Македонија	6
2. Буџет на Република Северна Македонија	14
2.1 Остварувања во 2022 и 2021 година	14
2.2 Буџет на Република Северна Македонија за 2023 година	16
2.3 Остварувања во периодот јануари – март 2023 година	16
2.4 Среднорочна рамка на буџетот	18
2.4.1 Приходи	19
2.4.2 Расходи	25
2.4.3 Дефицит на Буџетот на РСМ и финансирање	30
2.4.4 Буџет на општа влада (консолидиран буџет на РМ и буџет на општини)	30
2.4.5 Секторски пристап на расходите	31
2.5 Буџет на локалната власт	48
2.5.1 Остварувања во периодот јануари – март 2023 година	51
2.5.2 Среднорочна рамка за буџетот на локална власт	52
2.6 Јавни претпријатија и трговски друштва во сопственост на државата	58
3. Други аспекти и Унапредување на управувањето со јавните финансии	61
3.1 Програмата за реформи на управувањето со јавните финансии 2022-2025 година	61
3.2 Извештај за пријавените обврски согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските	62
4. Користење на претпристапна помош на ЕУ	64
4.1 ИПА 1 - Финансиска перспектива 2007-2013	64
4.2 ИПА 2 - Финансиска перспектива 2014-2020	64
4.3 ИПА 3 - Финансиската перспектива 2021-2027	65
5. Јавен долг	71
5.1. Висина на јавниот и државниот долг	71
5.2. Гарантиран долг и ризик од активирање на државни гаранции	71
6. Компаративна анализа на макроекономските и фискалните проекции за 2024-2028 година	72
6.1 Споредба со Ревидираната фискална стратегија 2023-2027 година	72
6.2 Споредба со проекциите на други домашни и меѓународни институции	74
6.3 Компаративна анализа на потреби и извори за задолжување	74
7. Фискални ризици и сензитивна анализа	75
7.1 Макро-фискални ризици и сензитивност на буџетскиот дефицит и на државниот долг	76

Врз основа на член 17 став 5 од Законот за буџети („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.203/2022) Владата на Република Северна Македонија на седницата одржана на __.04.2023 година, ја донесе Фискалната стратегија на Република Северна Македонија 2024-2028

Вовед

Фискалната стратегија претставува документ на Владата на Република Северна Македонија, во кој се презентираат претпоставките за макроекономските проекции и насоките на фискалната политика за тековната и за следните пет години. Последната одобрена фискална стратегија е основа за подготовка на други документи за фискалната политика, вклучувајќи документи кои се доставуваат до институциите на ЕУ. Министерството за финансии ја изработува фискалната стратегија и ја доставува до Владата на Република Северна Македонија, имајќи ги предвид стратешките приоритети на Владата на Република Северна Македонија и предлозите на матичните буџетски корисници.

Оваа година за првпат Министерството за финансии објави план со временски рокови за подготовка на фискалната стратегија на својата веб-страница. Исто така, согласно новите законски рокови Министерството за финансии достави циркуларно писмо за фискална стратегија со насоки за подготовка на фискалната стратегија до буџетските корисници во согласност со планот со временски рокови. Фискалните проекции се изработени врз основа на постојно законодавство и постојни обврски (основно сценарио) и предлог за нови проекти и нови финансиски обврски (нови иницијативи). Потоа, Владата ја донесува фискалната стратегија, вклучувајќи и анекс кој ги содржи максималните износи на одобрени средства (расходни лимити) по буџетски корисник, кои ќе бидат составен дел на буџетскиот циркулар за подготовка на буџетот за следната година.

Среднорочната фискална стратегија е во согласност со среднорочните фискални цели и стратешките приоритети на Владата на Република Северна Македонија и овозможува следење на динамиката на приходите и расходите во однос на фискалните цели.

Клучни елементи на среднорочната фискална политика претставуваат редизајнирањето на буџетската политика и фискална консолидација, кои се во насока на поддршка на макроекономската стабилност, забрзување на економскиот раст, а со тоа и зајакнување на потенцијалот за раст на домашната економија.

Покрај определбата за фискална консолидација и буџетски заштеди, продолжува поддршката на економијата со инвестиции на инфраструктурни проекти, редизајнирање на структурата на јавните финансии преку зголемено учество на капиталните расходи, како и зајакнување на транспарентноста и отчетноста.

1. Макроекономски движења и проекции

1.1 Меѓународни економски движења и проекции¹

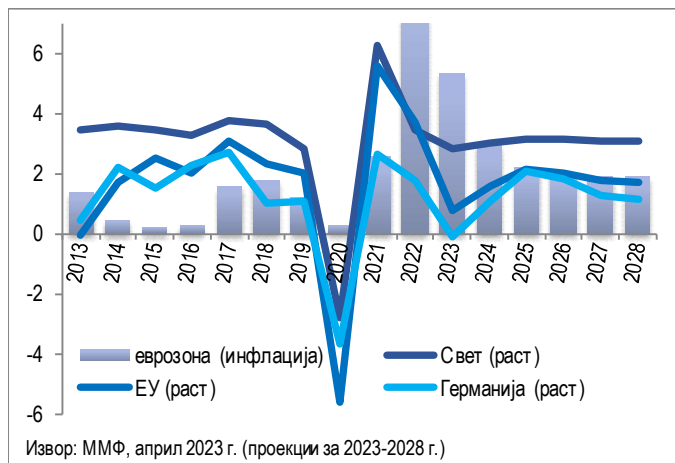
Глобалната економија во текот на 2022 година се соочи со голем број предизвици и неизвесности. Инфлацијата која е највисока во изминатите неколку децении, руската инвазија на Украина и долготрајните ефекти од пандемијата Ковид-19, имаа негативно влијание врз изгледите за раст. Врз економската активност негативно влијаеа и стеснетиот фискален простор по пандемијата, како и затегнатата монетарна политика чија цел е намалување на високата стапка на инфлација.

Ваквите движења во голема мера продолжија и на почетокот на 2023 година. Дополнително, зголемувањето на каматните стапки од страна на централните банки ја извади на виделина ранливоста на банкарскиот сектор. Притоа, постојат ризици за прелевање на ефектите од банкарскиот сектор врз финансискиот сектор севкупно. Нивоата на јавен долг и натаму се високи и го ограничуваат фискалниот простор со кој Владите би можеле да ја поддржат економијата. Исто така, војната во Украина продолжува, а геополитичките тензии остануваат високи. Од друга страна, цените на стоките на глобалниот пазар се стабилизираа по нивниот силен раст минатата година, а се подобри и состојбата со Ковид-19 во Кина. Ова ќе влијае позитивно врз глобалната трговија и активност, со оглед на големината на кинеската економија и нејзиното значење за глобалните синџири за снабдување. Сепак, ризиците за 2023 година се изразено надолни, со оглед на зголемената несигурност и турбуленции во финансискиот сектор.

¹ Анализата во овој дел се базира на извештајот на Меѓународниот монетарен фонд „Светски економски преглед“, објавен во април 2023 година.

Светската економија во 2022 година забави и забележа раст од 3,4%, а во ЕУ економската активност порасна за 3,7%, во услови на позитивен придонес на приватната потрошувачка и бруто-инвестициите. Германската економија забележа раст од 1,8%, при закрепнување на приватната потрошувачка. Инфлацијата значително забрза во 2022 година, во услови на зголемени цени на храната, зголемени цени на енергенсите, и ценовни притисоци предизвикани од војната во Украина. Глобалната инфлација достигна 8,7%, додека инфлацијата во еврозоната изнесуваше 8,4%.

Графикон 1. Економски раст и инфлација (во %)

Глобалната економска активност се очекува да забележи раст од 2,8% во 2023 и 3,0% во 2024 година, по што се предвидува стабизирање на растот на ниво од околу 3,2% во периодот 2025-2028 година. Економијата на ЕУ во 2023 година се предвидува да забележи раст од 0,8%, по солидниот раст претходните две години. Во 2024 година е проектирана стапка на раст од 1,6%, а во периодот 2025-2028 година просечниот економски раст во ЕУ се очекува да изнесува 1,9% годишно. Германската економија, како најголема во рамките на ЕУ и најзначајна за домашните извозници, се предвидува да забележи пад од 0,1% во 2023 година, а во 2024 година да премине во позитивна зона и да оствари раст од 1,1%. На среден рок, односно во периодот 2025-2028 година се предвидува просечен годишен раст од 1,6%. Инфлацијата во еврозоната се очекува постепено да забави и да достигне 5,3% во 2023 година и 2,9% во 2024 година.

Инфлацијата на глобално ниво е далеку поотпорна отколку што се очекуваше. Сепак, инфлацијата започна да се намалува како последица на запирањето на високиот раст на цените на енергенсите и храната, како и зголемувањето на каматните стапки. Од друга страна, базичната инфлација во многу земји е се уште во пораст. Во вакви услови, се очекува забавување на глобалната инфлација, но побавно од првично проектираното. По забележаната стапка на инфлација од 8,7% во 2022 година, се очекува нејзино намалување до 7,0% во 2023 година и до 4,9% во 2024 година. За периодот 2025-2028 година проектирана е просечна стапка на инфлација од 3,6%. Во 2023 година се предвидува инфлацијата да изнесува 4,7% во развиените и 8,6% во земјите во развој, додека во 2024 година инфлацијата во развиените земји се очекува да се намали на 2,6%, а во земјите во развој и понатаму ќе остане на релативно високо ниво од 6,5%. Во рамки на еврозоната се очекува инфлацијата да се намали на 5,3% во 2023 година, ниво кое е сеуште високо, по што на среден рок ќе забавува и од 2025 година да се движи на ниво од околу 2%.

1.2 Економски движења во Република Северна Македонија

По солидното закрепнување во 2021 година кога беше остварен раст од 3,9%, растот на домашната економија во 2022 година во голема мерка беше ограничен од случувањата на глобално ниво, пред се војната во Украина, проследено со продлабочување на енергетската криза, високата инфлација и заострувањето на финансиските услови како одговор на засилените инфлациски очекувања. Во овие околности во првата половина од годината домашната економија забележа солиден раст од 3,1%, додека во втората половина од годината растот забави на 1,2% како резултат на продолжените ефекти од кризата, со што економскиот раст во 2022 година изнесува 2,1%.

Растот на економската активност во 2022 година е резултат на позитивните остварувања во услужниот сектор и земјоделството. Услугите забележаа раст од 4,7%, пред се како резултат на поволните

движења во трговијата, транспортот и угостителство, со раст од 7,8% со што продолжи силното постпандемско закрепнување во оваа дејност. Податоците во првите два месеци од 2023 година покажуваат реален раст на прометот во трговијата на мало од 1,3%, при што по силниот раст во јануари прометот во трговијата на мало забележа пад во февруари. Позначителен позитивен придонес имаа и дејностите со недвижен имот, уметност, забава и рекреација како и во стручните научни и технички дејности. Земјоделството забележа раст од 2,0%.

Графикон 2. Структура на економскиот раст според производниот метод (придонес во раст, п.п.)

Индустријата забележа намалување на активноста од 1,5%, во услови на намалување на преработувачката индустрија од 1,8%. Производството на електрична енергија и ископување на јаглен и лигнит забележаа висок раст, како резултат на напорите за зголемување на домашното производство на електрична енергија во услови на енергетска криза. Во рамки на преработувачката индустрија позначително позитивно влијание имаше производството на: машини и уреди и фармацевтски производи и препарати, додека производството на метали, прехранбени и тутунски производи имаа најголем негативен придонес. Индустриското производство во првите два месеци од 2023 година забележа пад од 0,5% споредено со истиот период од претходната година, при што по падот на активноста во јануари, производството премина во позитивната зона во февруари 2023 година. Промениливите движења во индустријата во голема мера се должат на влијанието на енергетската криза во одредени дејности, пред сè во производството на метали, додека производството на електрична енергија и понатаму бележи висок раст од 33,3% во првите два месеци.

Градежниот сектор во 2022 забележа пад од 8,4% на реална основа. Согласно високофреквентните податоци, во јануари 2023 година градежништвото забележа висок годишен реален раст од 50,9%, во услови на висок раст кај нискоградбата и високоградбата. Зголемениот број на издадени одобренија за градење од 46% во првите два месеци од годината, како и отпочнувањето со реализација на крупни инфраструктурни проекти, се очекува да имаат значително позитивно влијание во градежниот сектор.

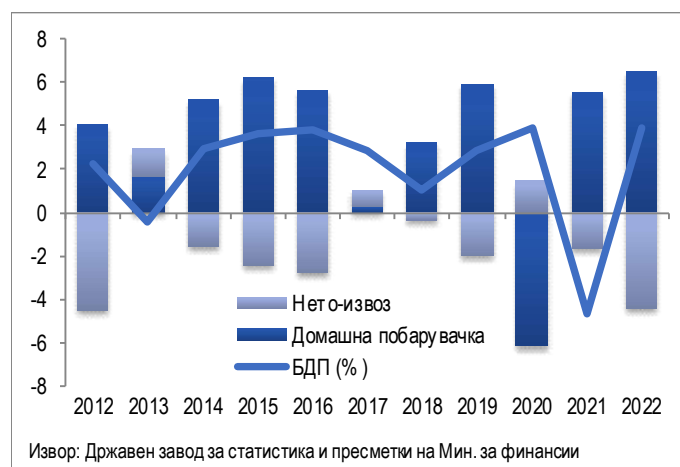
Графикон 3. Годишен раст на индустриското производство (во %)

Анализирано според расходната страна на БДП, економскиот раст во 2022 година во целост се должи на зголемената домашна побарувачка, во услови на зголемени бруто-инвестиции и потрошувачката, додека нето-извозот имаше негативен придонес кон растот. Бруто-инвестициите забележаа раст од 15,0%, воглавно како резултат на растот на залихите (интермедијарни производи и сировини, енергенти), но и раст на увозот на машини и опрема, за да се ублажат неповолните ефекти од воениот конфликт врз достапноста и цените на овие производи, особено во првата половина од годината. Позитивен придонес кон растот на инвестициите имаа зголемените капитални расходи од Буџетот. Потрошувачката забележа раст на реална основа од 2,0%, во чии рамки приватната потрошувачка поддржана од растот на платите, дознаките и солидната кредитна активност порасна за 3,1%. Јавната потрошувачка е намалена за 2,6% како резултат на напорите за намалување на помалку продуктивните расходи.

Извозот на стоки и услуги продолжи со силна динамика и во 2022 година забележа раст од 13,4%, но увозот се зголеми за 16,1% на реална основа, со што нето-извозот има негативен придонес во економскиот раст. Растот на увозот се должи главно на увозот на интермедијарни производи, којшто е зголемен за 32,0%. Трговскиот дефицит е повисок за 40,9% во однос на минатата година, при што 76,9% од зголемувањето на вкупниот трговски дефицит се должи на зголемениот дефицит во размената на енергенси (електрична енергија, нафта и гас) како резултат на високите цени на меѓународните пазари, во услови на намалување на количината на нето - увезена електрична енергија за 43% и гас за 19,5%. Во првите два месеци од 2023 година продолжија позитивни движења кај надворешнотрговската размена иако со намалена динамика, при што извозот на стоки се уште бележи високи стапки на раст од 10,2%, а кај увозот на стоки регистриран е пад од 1,5%, што доведе до намалување на трговскиот дефицит од 26,3%. Во февруари увозот на стоки забележа пад на годишна основа од 7,0% што е прво намалување по подолг период главно како резултат на намалениот увоз на електрична енергија.

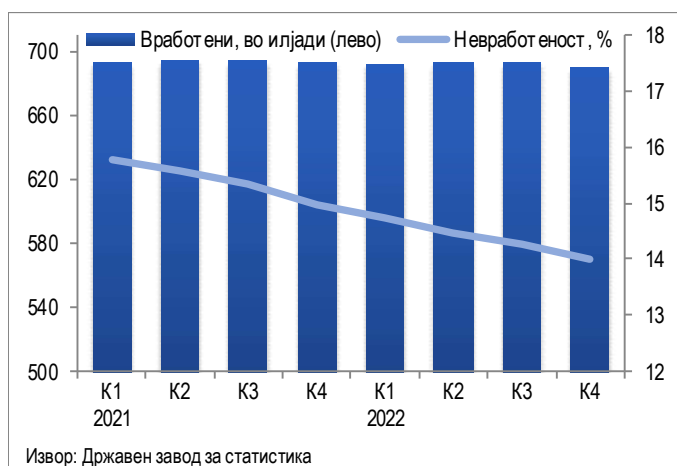
Графикон 4. Расходна структура на економскиот раст (придонес во раст, п.п.)

Согласно Анкетата на работна сила² стапката на невработеност во текот на годината имаше надолен тренд и во четвртото тримесечје се спушти на ниво од 14,0%, што претставува намалување од 1,0 процентни поени во споредба со истото тримесечје од 2021 година (Графикон 3). Просечната стапка на невработеност во 2022 година изнесува 14,4%. Стапката на вработеност изнесува 47,3% и е минимално зголемена во однос на претходната година. Во 2022 година најголемо зголемување на вработеноста има во услужниот сектор, главно во информациско-комуникациската дејност, образованието и сервисните дејности за сместување и храна. Бројот на вработени во индустријата е зголемен во сите сектори, при што најизразено е зголемувањето во енергетската дејност од 34,2%. Вработеноста во градежништвото е речиси непроменета (намалување од 0,6%), додека во земјоделството е значително намалена за 15,5%.

² Државниот завод за статистика ги објави податоците за Анкета за работна сила за 2021 и 2022, обработени согласно прогнозите за населението од Пописот 2021. Во текот на 2023 година ќе бидат објавени соопштенија со преработени податоци од Анкетата за работната сила за 2019 и 2020 година.

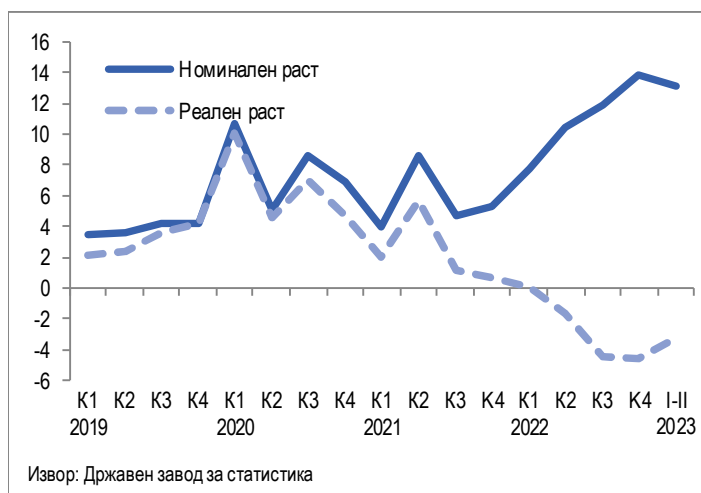
Графикон 5. Број на вработени и стапка на невработеност

Во 2022 година просечната нето-плата забележа номинален годишен раст од 10,9%, при што почнувајќи од март растот се интензивираше како резултат на зголемувањето на минималната плата. Раст на просечната плата е забележан во сите сектори при што најизразен е кај објекти за сместување и сервисни дејности со храна (18,2%), уметност, забава и рекреација (16,4%) и преработувачката индустрија (14,6%). Високиот раст на платите продолжи во првите два месеца од 2023 година, кои на годишна основа се повисоки за 13,1%.

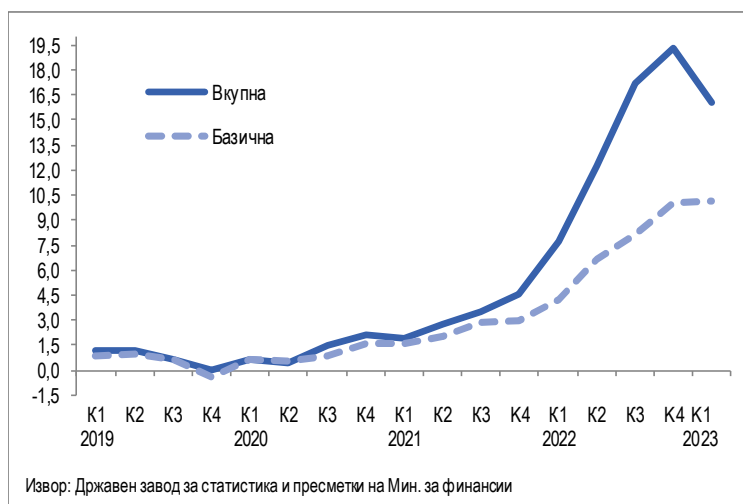
На Графиконот 6 е прикажана динамиката на растот на платите по квартали.

Графикон 6. Раст на просечната нето-плата (во %)

Стапката на инфлација достигна 14,2% во 2022 година, што ги отсликува ценовните притисоци на страната на понудата предизвикани од глобални фактори, коишто резултираа со нагорен тренд на цените на примарните производи на меѓународниот пазар, а се пренесоа во домашната економија, главно преку зголемени цени на прехранбените производи, електричната енергија и нафтените деривати. Ефектот на зголемени цени се прелеа и на базичната инфлација која изнесуваше 7,3%. Во првиот квартал од 2023 регистрирано е забавување на инфлацијата и истата изнесува 16,1%, по пикот од последниот квартал од 2022 година. Забавување на растот се забележува кај нафтените деривати и енергенсите, додека храната останува главен двигател на растот, но со намален придонес кон вкупната инфлација, меѓутоа базичната инфлација се уште регистрира високи стапка на раст во првиот квартал од 10,1% и зголемен придонес кон вкупната инфлација. Цените на храната во март 2023 година регистрираа намалување на месечно ниво што го отсликува и ефектот на мерките на Владата за намалување и замрзнување на цените во трговијата на мало на одредени категории прехранбени производи кои имаат најголемо учество во прехранбената компонентата на инфлацијата.

Графикон 7. Вкупна и базична инфлација (во %)

Во 2022 година на тековната сметка на билансот на плаќања е регистриран дефицит од 772 милиони евра (6,0% од БДП), и е значително повисок во однос на 2021 година. Ваквите движења на тековната сметка се резултат на проширениот трговски дефицит од 45,7%, пред се зголемениот енергетски дефицит, како и на зголемениот дефицит кај примарниот доход од 7,1%, и покрај остварениот суфицит кај секундарниот доход и сметката на услуги. Поволните движења кај тековните трансфери (дознаките од странство) продолжија и забележаа раст од 29,3% во однос на 2021 година. Позитивните движења кај странските директни инвестиции (СДИ) продолжија и во 2022 година и достигнаа рекордни 754 милиони евра и во однос на 2021 година се повисоки за 60,2%. При тоа, 39,3% од вкупниот прилив е во форма на сопственички капитал и реинвестирање на добивката, а останатиот дел е по основ на должнички инструменти. Девизните резерви, кои од почетокот на кризата се наоѓаа под притисок, почнувајќи од третиот квартал од 2022 година бележеа раст и на крајот од декември 2022 година достигнаа 3,86 милијарди евра што е зголемување за 6,0% на годишна основа. Растот на девизните резерви продолжи и во 2023 година и на крајот од март изнесуваат 4,16 милијарди евра и се повисоки за 27,1% на годишна основа, обезбедувајќи 4 месечна покриеност на увозот на стоки и услуги што претставува адекватно ниво на резерви.

Графикон 8. Салдо на тековна сметка и прилив на СДИ (% од БДП)

Во услови на подолготрајни и засилени ценовни притисоци кои имаа влијание врз инфлациските очекувања, Народната банка соодветно реагираше и од април 2022 година во повеќе наврати ја зголемуваше основната каматна стапка која достигна 5,50% во март 2023 година (од 1,25% во март 2022 година), придружено со промени и кај инструментот задолжителна резерва. Во февруари 2023 година вкупните кредити се зголемија за 7,7% на годишна основа, во услови на раст на кредитите кон претпријатијата од 8,2% и на кредитите на домаќинствата од 7,2%. Вкупниот депозитен потенцијал во февруари 2023 година оствари раст од 5,9% на годишна основа, при што депозитите на домаќинствата се зголемени за 6,3%, а оние на претпријатијата за 5,7%.

1.3 Среднорочни макроекономски проекции

Во изминатиот период домашната економија покажа отпорност на последователните шокови предизвикани од глобални фактори. Навремената респонзивност на фискалната политика во континуитет во голема мера го ограничи влијанието на овие шокови. По солидното закрепнување во 2021 година, растот на домашната економија во 2022 година во голема мерка беше ограничен од случувањата на глобално ниво, што доведе до забавено постпандемично закрепнување. Уште на самиот почеток од кризата, како продолжување на мерките за поддршка и закрепнување во периодот и по пандемијата, Владата навремено реагираше, со цел да се забави преносниот ефект од увезената инфлација и да се обезбеди целосно и стабилно снабдување со електрична енергија и избегнување на ценовни шокови. Мерките беа таргетирани кон најранливите категории на граѓани погодени од кризата за заштита на животниот стандард, одржување на ликвидноста на компаниите и поддршка на инвестициите во енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија за да се обезбеди енергетска стабилност на долг рок.

Економската активност и во текот на 2023 година ќе биде придружена со висок степен на неизвесност поради продолжувањето на воениот конфликт во Украина, геополитичките тензии, високото ниво на инфлација кое опстојува подолг период, заострувањето на финансиските услови од централните банки како и зголемената ризици во финансискиот сектор предизвикана од неодамнешните турбуленции во банкарскиот сектор. Иако оценките за раст на глобалната и пред се европската активност се незначително подобрени, тие и понатаму остануваат ниски. Притоа, за Германија како најголема европска економија и наш најзначаен трговски партнер се очекува намалување на економската активност. Ваквите појави се очекува да влијаат неповолно врз надворешната побарувачка, како и врз домашната побарувачка, односно инвестициите во основни средства и потрошувачката.

Економскиот раст во 2023 година се очекува да изнесува 2,5%, што претставува благо ревидирање во однос на претходните очекувања за раст од 2,9%. Домашната побарувачка се очекува да биде главен двигател на растот, во услови на нешто послаба приватна потрошувачка, додека нето-извозот се очекува да има помал негативен придонес, во услови на поумерен раст на извозот и увозот на стоки и услуги.

На среден рок со исцрпување на негативните ефекти од последователните шокови се очекува нормализација на глобалните движења, намалување на инфлациските притисоци и јакнење на економската активност кај нашите главни трговски партнери што ќе придонесе кон зголемување на надворешната побарувачка и поповолен амбиент за инвестирање.

Подобреното надворешно окружување ќе овозможи поефективна реализација на економските политики и мерки преточени во Планот за фискална одржливост и поддршка на економскиот раст, Планот за јавни инвестиции и Планот за забрзан економски раст ("Growth Acceleration Plan"). Редизајнирањето на јавните расходи, преку засилување на циклусот на јавни инвестиции и мерки насочени кон постигнување на забрзан, инклузивен и оддржлив економски раст, ќе има значително влијание врз инвестициската побарувачка и потенцијалот за економски раст. Еден од клучните аспекти на Планот за забрзан економски раст е обезбедување на државната поддршка за унапредување на приватниот сектор и зајакнување на конкурентноста, иновативноста и технолошкиот развој на претпријатијата преку обезбедување на алтернативни извори и инструменти за финансирање. Оттаму, на среден рок, се очекува постепено динамизирање на растот и постигнување на просечна стапка на раст од 5% во периодот 2024-2028 година.

Графикон 9. Расходна структура на растот на БДП (придонес во раст, п.п.)

Декомпозицијата на економскиот раст покажува дека инвестициите ќе имаат значајна улога во одржувањето на економската активност и нејзино интензивирање на среден рок (Графикон 9). Високото ниво на капитални расходи од Буџетот, пред се почетокот на изградбата на Коридорот 8 и 10д како најголеми инфраструктурни проекти, придружени со механизми за нивна реализација, се очекува да ги одржат бруто - инвестициите на солидно ниво и да бидат носители на растот на економската активност. Реалниот раст на бруто-инвестициите е проектиран на 5,1% во 2023 година, а во периодот 2024-2028 година инвестициите се очекува да забележат просечен годишен раст од 8,4% како резултат на најавените инвестиции од повеќе меѓународни компании, поинтензивен прилив на странски инвестиции, зголемени капитални расходи, но и континуираната поддршка за развој на приватниот сектор и зајакнување на конкурентноста, поддршка на иновативната дејност и технолошкиот развој на претпријатијата. Значителен импулс врз растот на инвестициите се очекува и од големиот интерес за инвестирање во обновливи извори на енергија од домашните и странски компании како одговор на енергетската криза, што ќе го забрза процесот кон зелена транзиција во голема мерка поддржан и со мерките на Владата. Членството во НАТО и започнувањето на процесот на преговори со ЕУ ќе имаат дополнително позитивно влијание врз инвестициите.

Ценовните притисоци кои се очекува да продолжат и во текот на 2023 година како и зголемените трошоци за финансирање ќе се одразат врз расположивиот доходот на домаќинствата. Од друга страна растот на минималната плата, растот на платите во одредени дејности од јавниот сектор и растот на просечната плата, растот на пензиите, како и владините мерки за намалување на трошоците за храна и енергија во голема мерка ќе ја поддржат приватната потрошувачка, при што се очекува да забележи раст од 2,0% во 2023 година. Во периодот 2024-2028 година приватната потрошувачка се очекува да оствари просечен годишен раст од 3,5%, како резултат на очекувањата за натамошно подобрување на состојбата на пазарот на работна сила, стабилно ниво на приватни трансфери и олеснување на условите за финансирање.

Јавната потрошувачка се очекува да оствари умерен раст од 0,5% во 2023 година, согласно напорите за намалување на неприоритетните буџетски расходи преку спроведувањето на процес на фискална консолидација и редизајнирање на јавните расходи содржани во Планот за фискална одржливост и поддршка на економскиот раст. Во периодот 2024-2027 јавната потрошувачка се очекува да расте со умерено темпо, односно е проектиран просечен годишен раст од 1%.

Очекувањата за ограничен глобален економски раст и надворешна побарувачка за 2023 година, ќе условат понизок раст на извозот на добра од страна на домашните компании. Добрите перформанси на компаниите во индустриските зони, проширувањето на капацитетите и најавата за нови инвестиции, ќе го одржат извозот на солидно ниво во овие услови кој што е проектиран на 4,5% на реална основа. На среден рок, во услови на очекувано стабилизирање на растот на надворешната побарувачка и зголемување на извозниот потенцијал во земјата преку прилив на странски инвестиции, извозот се очекува да има солиден придонес врз економскиот раст, односно е предвидено да забележи просечен годишен раст од 8,5% во периодот 2024-2028 година.

Увозот на стоки и услуги кој значително забави во последниот квартал од минатата година, во услови на умерен раст на извозната активност и домашната побарувачка, се очекува да оствари реален раст од 4,3% во 2023 година, што ќе придонесе кон помал негативен придонес на нето-извозот врз економскиот раст. Во наредниот период се предвидува одредено стабилизирање на увозната побарувачка, односно просечен годишен раст на увозот на стоки и услуги од 7,3% во периодот 2024-2028 година, и постепено стеснување на негативниот придонес на нето-извозот врз економскиот раст.

Табела 1. Основни макроекономски показатели за Северна Македонија

	2021	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
БДП, реална стапка на раст	3,9	2,1	2,5	4,0	5,0	5,6	5,4	5,2
Стапка на инфлација (просек)	3,2	14,2	8,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0
Бруто-инвестиции (% од БДП)	32,3	35,0	34,8	35,7	36,9	38,0	39,1	40,2
Салдо на тековна сметка (% од БДП)	-3,1	-6,0	-4,2	-3,3	-2,8	-2,3	-1,6	-1,1
Нето-плата - номинален пораст (%)	5,7	10,9	10,6	6,4	6,1	6,0	5,8	5,7
Стапка на невработеност (просек)	15,4	14,4	14,0	13,1	11,9	10,5	9,4	8,4
Стапка на вработеност (просек)	47,2	47,3	47,7	48,6	49,9	51,3	52,6	53,9

Извор: ДЗС, НБРСМ и проекции (*) на Министерството за финансии

Во наредниот период, со зголемување на економската активност, активните мерки и програми за вработување и поддршката на домашните и странските претпријатија за отворање нови работни места се очекува понатамошно подобрување на состојбите на пазарот на труд. Притоа, спроведувањето на Стратегијата за човечки капитал до 2030 година, во чиј фокус се три клучни и меѓусебно поврзани подрачја – образованието, здравството и социјалната заштита се очекува да придонесе кон поодржлив поинклузивен економски раст и развој, како и за справување со предизвиците поврзани со продуктивноста, вклученоста на пазарот на трудот и стареењето на населението. Во 2023 година во услови на поумерен раст на економската активност се очекува бројот на вработени да оствари раст од 1,1%, а во периодот 2024-2028 година вработеноста е предвидено да расте со повисоко темпо, односно е проектиран просечен годишен раст од 3,2%. Растот на вработеноста во овој период се очекува да се одрази и врз понудата на работна сила, која е проектирано во просек годишно да се зголеми за 1,9%. Ваквите движења на пазарот на трудот ќе придонесат просечната стапка на невработеност во 2028 година да се намали на 8,4%, додека просечната стапка на вработеност да се зголеми на 53,9%.

Во 2023 година се очекува понатамошен раст на просечната плата, во услови на покачување на минималната плата, зголемување на платите во одделни дејности во јавниот сектор (образование, здравство, државна управа) како и зголемување на платите во приватниот сектор, при што е проектиран раст од 10,6%. На среден рок, во периодот 2024-2028 година номиналниот раст на просечната плата се очекува да изнесува 6,0% годишно.

Стапката на инфлација во 2023 година се очекува да се намали на ниво од 8,9%, во услови на стабилизирање и намалување на цените на храната и енергијата на светските пазари, додека базичната инфлација се очекува да се намали со помало темпо и да има позначителен придонес врз вкупната инфлација. Исто така, мерките на Владата за намалување на цените на основните прехранбени производи влијаат на намалувањето цените на храната и доколку предвиденото ниво на цени се задржи до крајот на годината може да се очекува дополнително намалување на цените на храната, а со тоа и на вкупната инфлација. Во 2024 година се очекува намалување на инфлациските притисоци и забавување на стапката на инфлација на ниво од 2,5%, пред да се стабилизира на 2% во наредниот среднорочен период.

Дефицитот на тековната сметка на платниот биланс се очекува да се намали во текот на 2023 година како резултат на помалиот трговски дефицит, но сепак да биде на повисоко ниво и да изнесува 4,2% од БДП. Во наредниот среднорочен период се предвидува подобрување на дефицитот на тековната сметка, односно негово намалување на ниво од 1,1% во 2028 година, што произлегува од проектираното стеснување на трговскиот дефицит. Во услови на нормализирање на состојбите во глобалната и домашната економија, се очекува да продолжи приливот на странски директни инвестиции во периодот 2024-2028 година и да изнесува 3,7% од БДП во просек, што ќе влијае поволно кон задржување на девизните резерви на адекватно ниво. Позитивните движења кај приливот на СДИ се очекува да продолжат и во наредниот период.

Основното макроекономско сценарио е придружено со ризици, кои главно се оценуваат како надолни во однос на проектираниот економски раст. Ризиците се главно поврзани со геополитичките тензии, војната во Украина, изгледите за раст на главните трговски партнери, сеуште присутните ризици во поглед на обезбедување на енергетска стабилност во Европа во следниот период, ефектите од затегнувањето на монетарната политика, како и нагласена неизвесност во однос на финансискиот систем. Од аспект на домашните фактори, послабата реализација на предвидените капитални инвестиции можат да го ограничат растот на економијата. Намалувањето на политичките тензии и спроведувањето на структурните реформи, како и почетокот на пристапните преговори со Европската Унија позитивно ќе се одразат врз овие процеси, ќе ја зголемат довербата на инвеститорите и позитивно ќе се одразат врз економската активност.

2. Буџет на Република Северна Македонија

2.1 Остварувања во 2022 и 2021 година

Во 2022 година, вкупните приходи на Буџетот на Република Северна Македонија³ се реализирани во износ од 243,1 милијарди денари или околу 99% од Буџетот за 2022 година, односно истите се повисоки за 11,5% во однос на наплатените претходната година. Од овој износ, 142,6 милијарди денари се даночни приходи и истите бележат пораст од 13,4% во однос на минатата година. Приходите од ДДВ се реализираа на ниво од 64,8 милијарди денари и истите доминираат во структурата на даночните приходи со 45,4%. Приходите од данок на личен доход се остварија во износ од 23,9 милијарди денари, приходите од данокот на добивка се наплатени во износ од 15,8 милијарди денари, додека акцизите достигнаа ниво од 25,5 милијарди денари. Приходите од данокот на личен доход, данокот на добивка, ДДВ, увозните давачки и другите даночни приходи забележаа пораст споредено со анализираниот период во минатата година, додека приходите од акцизи се пониски за 0,3% во однос на 2021 година. Приходите од социјални придонеси се остварија во износ од 77,6 милијарди денари и истите се за 9,9% повисоки во однос на 2021 година.

Во 2022 година, неданочните приходи изнесуваат 17,2 милијарди денари. Капиталните приходи изнесуваат 2,3 милијарди денари, додека приходите од странски донации се реализирани во износ од 3,4 милијарди денари.

Вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во 2022 година се реализираа во износ од 278,6 милијарди денари или околу 96,6% од Буџетот за 2022 година, односно за 8,4% повеќе во однос на минатата година.

Во овие рамки тековните расходи изнесуваа 249,9 милијарди денари. Во овој период исплатени се 32,2 милијарди денари за плати и надоместоци за вработените во институциите што се буџетски корисници, додека расходите за стоки и услуги се реализираа во износ од 21 милијарди денари.

Најголемо учество во структурата на тековните расходи имаат трансферите, за кои во овој период се исплатија 187,7 милијарди денари. За редовна исплата на пензиите се наменија 67,6 милијарди денари. За финансирање на здравствените услуги и надоместоци се исплатија 38,2 милијарди денари, додека за исплата на паричен надоместок во случај на невработеност се реализирани 2,7 милијарди денари преку Агенцијата за вработување. Како социјална помош наменета за ранливите категории на граѓани се реализира износ од 12,5 милијарди денари. Од Буџетот на Република Северна Македонија кон општините се трансферираа 20,5 милијарди денари како блок дотации за финансирање на пренесените надлежности, како и наменски дотации за финансирање на материјалните трошоци во локалните јавни установи. Исто така, се трансферираа и 2,9 милијарди денари од приходот остварен од данок на додадена вредност.

За редовно сервисирање на обврските по основ на камати беа одвоени 9,1 милијарди денари согласно амортизационите планови за домашно и надворешно задолжување. Од овој износ 5,7 милијарди денари беа наменети за исплата на камати по надворешно задолжување. За редовно сервисирање на обврските по основ на отплата на главнина се исплатени средства во износ од 11,4 милијарди денари.

Средства во износ од 14 милијарди денари се пренесени на АД ЕСМ како помош и поддршка за енергетската криза.

Капиталните расходи во 2022 година се реализираа во износ од 28,6 милијарди денари, и истите се за 5,2 милијарди денари или 22,3% повисоки во однос на минатата година. Со годишниот Закон за извршување на Буџетот за 2022 година пропишан е механизам чија цел е подобрување на реализацијата на капиталните расходи со воведување на обврска, буџетските корисници да реализираат 15% од капиталните расходи заклучно со првиот квартал, 40% од капиталните расходи заклучно со вториот квартал и 65% од капиталните расходи заклучно со третиот квартал. Со овој механизам врз основа на реализацијата на капиталните расходи заклучно со третиот квартал во 2022 година се прераспредија на ставка 414-Резерви за капитални расходи средства во износ од 1,8 милијарди денари. Доколку буџетските корисници во следниот квартал реализираат средства до пропишаниот лимит, односно заклучно со 15 ноември реализирале 70% од капиталните расходи, Министерството за финансии по службена должност ги враќа намалените средства на соодветната потпрограма и ставка од каде што биле прераспределени. Доколку буџетските корисници и во следниот квартал не ги реализираат средствата до пропишаниот лимит, за користење на прераспределните

³ Согласно Измените и дополнувањата на Буџетот на РСМ за 2022 година (Службен весник број 164/22), Одлука за прераспределба на средства помеѓу буџетските корисници на централната власт и помеѓу фондовите (Службен Весник бр.232/22) и Одлука за прераспределба на средства помеѓу буџетските корисници на централната власт и помеѓу фондовите (Службен Весник бр.272/22)

средства на ставката 414-Резерви за капитални расходи, на предлог на Владата одлучува Собранието. На ваков начин, буџетските корисници би биле поттикнати да ги реализираат капиталните расходи во планираниот обем и за сметка на буџетските корисници кои имаат потфрлено во реализацијата, повеќе средства да добијат оние буџетски корисници кои ги извршуваат капиталните расходи согласно одобриениот Буџет.

Во овој период остварен е дефицит на Буџетот на РСМ во висина од 35,5 милијарди денари или 4.5% во однос на БДП за 2022 година и примарен дефицит 3,3% од БДП . (Табела 2)

Табела 2. Реализација на Буџетот на РСМ за 2022 година

	Реалока ција II 2022	2022	2021	2022/ Реалокација II 2022 (%)	2022/ 2021 (%)
					во %
Вкупни приходи	245,758	243,085	218,021	98.9%	11.5%
Даночни приходи и придонеси	221,770	220,186	196,317	99.3%	12.2%
Даночни приходи	143,173	142,567	125,690	99.6%	13.4%
Данок на личен доход	22,637	23,852	20,552	105.4%	16.1%
Данок на добивка	13,390	15,776	10,871	117.8%	45.1%
ДДВ (нето)	68,442	64,764	58,194	94.6%	11.3%
Акциза	26,910	25,483	25,548	94.7%	-0.3%
Увозни давачки	8,917	9,973	8,480	111.8%	17.6%
Други даноци	2,877	2,719	2,045	94.5%	33.0%
Придонеси	78,597	77,619	70,627	98.8%	9.9%
Неданочни приходи	17,043	17,189	13,882	100.9%	23.8%
Капитални приходи	2,180	2,273	1,928	104.3%	17.9%
Донации	4,765	3,437	5,894	72.1%	-41.7%
Вкупни расходи	288,493	278,596	256,906	96.6%	8.4%
Тековни расходи	255,906	249,959	233,498	97.7%	7.0%
Плати и надоместоци	32,819	32,159	31,010	98.0%	3.7%
Стоки и услуги	23,476	21,001	20,110	89.5%	4.4%
Трансфери до ЕЛС	23,441	23,365	21,218	99.7%	10.1%
Субвенции и трансфери	30,930	30,581	28,292	98.9%	8.1%
Социјални трансфери	135,867	133,713	123,782	98.4%	8.0%
Камати	9,373	9,140	9,086	97.5%	0.6%
Капитални расходи	32,587	28,637	23,408	87.9%	22.3%
Дефицит	-42,736	-35,511	-38,885	83.1%	-8.7%
Дефицит (% од БДП)	-5.4%	-4.5%	-5.4%		
Примарен деф. (% од БДП)	-4.2	-3.3	-4.1		
Финансирање на дефицит	42,736	35,511	38,885		
Приливи	54,513	46,869	81,480		
Домашни извори	26,630	14,681	23,149		
Странски извори	66,024	25,801	61,798		
Депозити ("-" е кумулирање на сметка)	-38,141	6,387	-3,467		
Одливи	11,777	11,358	42,595		
Отплата по дом. задолж.	5,542	5,571	6,123		
Отплата по стр. задолж.	6,235	5,787	36,472		

Извор: Министерство за финансии

2.2 Буџет на Република Северна Македонија за 2023 година

Буџетот на Република Северна Македонија за 2023 година се изработуваше во втората половина на 2022 година, во услови на кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија.

Буџетот за 2023 година има четири основни цели:

- справување со последиците од енергетската криза и зголемената инфлација;
- продолжување на фискалната консолидација и зацврстување на фискалната одржливост;
- обезбедување услови за економско заздравување и одржлив економски раст и
- непречено финансирање на основните функции на државата и поддршка за реформите во правосудството и евро-атлантските интеграции (ЕУ и НАТО).

Буџет за 2023 година се темелеше на цврстата определба за одржување на макроекономската стабилност и натамошна фискална консолидација, во насока на создавање поповолни услови за забрзан и одржлив економски развој.

И во услови на енергетска криза во Европа, продолжува поддршката на економијата со инвестиции во инфраструктурни проекти, редизајнирање на структурата на јавните финансии преку зголемено учество на капиталните расходи, зајакнување на социјалната сигурносна мрежа (вклучително и минималната плата и пензиите) за ранливите категории граѓани и фирми, како и зајакнување на процесот на планирање, извршување и отчетност за јавните финансии.

Вкупните приходи на Буџетот на Република Северна Македонија за 2023 година се планирани на ниво од 282,1 милијарди денари и истите се за 14,8% повисоки во однос на 2022 година, додека расходите се планирани на ниво од 324,8 милијарди денари или за 12,6% повисоки во однос на 2022 година.

Вака планираните приходи и расходи резултираат со буџетски дефицит на ниво од 4,6% од планираниот БДП или во апсолутен износ од 42,7 милиони денари.

2.3 Остварувања во периодот јануари – март 2023 година

Во периодот јануари-март 2023 година, вкупните приходи на Буџетот на Република Северна Македонија⁴ (Табела 3) се реализирани во износ од 66.274 милиони денари или околу 23,5% од Буџетот за 2023 година, односно истите се повисоки за 16,1% во однос на наплатените за истиот период претходната година. Од овој износ, 35.897 милиони денари се даночни приходи и истите бележат пораст од 2,5% во однос на анализираниот период минатата година. Приходите од ДДВ се реализираа на ниво од 16.482 милиони денари и истите доминираат во структурата на даночните приходи со 45,9%. Приходите од персоналниот данок на доход се остварија во износ од 5.914 милиони денари, приходите од данокот на добивка се наплатени во износ од 4.571 милиони денари, додека акцизите достигнаа ниво од 5.918 милиони денари. Сите видови на даночни приходи забележаа пораст, освен ДДВ кој бележи пониска реализација споредено со анализираниот период минатата година. Приходите од социјални придонеси се остварија во износ од 20.756 милиони денари и истите се за 3.455 милиони денари или 20% повисоки во однос на истиот период во 2022 година. По основ на пензиско осигурување реализирани се 14.030 милиони денари, по основ на вработување реализирани се 860 милиони денари, додека по основ на здравствено осигурување наплатени се 5.866 милиони денари.

Во периодот јануари – март 2023 година, неданочните приходи изнесуваат 4.168 милиони денари. Во овие рамки доминантни се неданочните приходи на буџетските корисници на сопствените сметки, кои се остварија на ниво од 2.096 милиони денари. Капиталните приходи изнесуваат 193 милиони денари, додека буџетските корисници реализираа 5.260 милиони денари по основ на донации од меѓународна мултилатерална и билатерална соработка.

Вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во периодот јануари – март 2023 година се реализираа во износ од 69.871 милиони денари или околу 21,5% од Буџетот за 2023 година, односно за 9,6% повеќе во однос на анализираниот период минатата година. Во овој период навремено и непречено се подмируваа обврските на буџетските корисници, законските права на граѓаните и доспеаните обврски кон домашните и странските кредитори.

Во овие рамки тековните расходи изнесуваа 64.562 милиони денари. Во овој период исплатени се 8.192 милиони денари за плати и надоместоци за вработените во институциите што се буџетски корисници, додека расходите за стоки и услуги се реализираа во износ од 4.450 милиони денари.

⁴ Согласно Буџетот на РСМ за 2023 година (Службен весник број 282/22)

Најголемо учество во структурата на тековните расходи имаат трансферите, за кои во овој период се исплатија 48.349 милиони денари. Редовно се сервисираа обврските на државата по основ на исполнување на правата за загарантирана социјална заштита на населението (парични надоместоци за ранливите категории граѓани, како и надоместоци по основ на детски и родителски додаток) за чија намена се реализираа 3.840 милиони денари. За редовна исплата на пензиите се наменија 18.170 милиони денари. За финансирање на здравствените услуги и надоместоци се исплатија 9.358 милиони денари, додека за исплата на паричен надоместок во случај на невработеност се наменија 429 милиони денари преку Агенцијата за вработување. Од Буџетот на Република Северна Македонија кон општините се трансферираа 5.661 милиони денари како блок дотации за финансирање на пренесените надлежности, како и наменски дотации за финансирање на материјалните трошоци во локалните јавни установи. Исто така, се трансферираа и 839 милиони денари од приходот остварен од данок на додадена вредност. Во текот на анализираниот период, континуирано и навремено се исплаќаа субвенциите во областа на земјоделството, со цел подобрување на квалитетот и конкурентноста на овој сектор.

За редовно сервисирање на обврските по основ на камати беа одвоени 3.571 милиони денари согласно амортизационите планови за домашно и надворешно задолжување. Од овој износ 2.657 милиони денари беа наменети за исплата на камати по надворешно задолжување. За редовно сервисирање на обврските по основ на отплата на главнина се исплатени средства во износ од 6.050 милиони денари.

Капиталните расходи во периодот јануари-март 2023 година се реализираа во износ од 5.309 милиони денари, и истите се за 393 милиони денари или 8% повисоки во однос на лани.

Во овој период остварен е дефицит на Буџетот на РМ во висина од 3.597 милиони денари или 0,4% во однос на проектираниот БДП за 2023 година.

Табела 3. Буџет на Република Северна Македонија за 2023 година и реализација за периодот јануари – март 2023 година

	Буџет 2023	Реализација К1 2023	Реализација К1 2022	Реализација К1 2023/Буџет 2023 (%)	Реализација К1 2023/Реализација К1 2022 (%)
	во %				
Вкупни приходи	282,051	66,274	57,106	23.5%	16.1%
Даночни приходи и придонеси	250,688	56,653	52,314	22.6%	8.3%
Даночни приходи	162,600	35,897	35,013	22.1%	2.5%
Данок на личен доход	26,500	5,914	5,059	22.3%	16.9%
Данок на добивка	14,700	4,571	3,869	31.1%	18.1%
ДДВ (нето)	78,500	16,482	17,135	21.0%	-3.8%
Акциза	29,200	5,918	5,718	20.3%	3.5%
Увозни давачки	10,700	2,505	2,461	23.4%	1.8%
Други даноци	3,000	507	771	16.9%	-34.2%
Придонеси	88,088	20,756	17,301	23.6%	20.0%
Неданочни приходи	19,894	4,168	3,681	21.0%	13.2%
Капитални приходи	2,800	193	281	6.9%	-31.3%
Донации	8,669	5,260	830	60.7%	533.7%
Вкупни расходи	324,810	69,871	63,777	21.5%	9.6%
Тековни расходи	276,059	64,562	58,861	23.4%	9.7%
Плати и надоместоци	34,880	8,192	7,784	23.5%	5.2%
Стоки и услуги	23,631	4,450	4,094	18.8%	8.7%
Трансфери до ЕЛС	26,687	6,500	5,453	24.4%	19.2%
Субвенции и трансфери	31,548	6,309	7,637	20.0%	-17.4%
Социјални трансфери	146,390	35,540	31,403	24.3%	13.2%
Камати	12,923	3,571	2,490	27.6%	43.4%
Капитални расходи	48,751	5,309	4,916	10.9%	8.0%
Дефицит	-42,759	-3,597	-6,671	8.4%	-46.1%
Дефицит (% од БДП)	-4.6%	-0.4%	-0.8%		
Примарен деф. (% од БДП)	-3.2	0.0	-0.5		
Финансирање на дефицит	42,759	3,597	6,671		
Приливи	94,876	9,647	7,716		
Домашни извори	33,626	13,187	2,259		
Странски извори	66,876	31,282	942		
Депозити ("-" е кумулирање на сметка)	-5,626	-34,822	4,515		
Одливи	52,117	6,050	1,045		
Отплата по дом. задолж.	15,611	4,980	0		
Отплата по стр. задолж.	36,506	1,070	1,045		

Извор: Министерство за финансии

2.4 Среднорочна рамка на буџетот

За подготовка на оваа фискална стратегија Министерството за финансии за првпат објави на својата веб-страница план со временски рокови. Воедно, согласно новите законски рокови Министерството за финансии достави циркуларно писмо за фискална стратегија со насоки за подготовка на фискалната стратегија до буџетските корисници во согласност со планот со временски рокови. Фискалните проекции се изработени врз основа на постојно законодавство и постојни обврски (основно сценарио) и предлог за нови проекти и нови финансиски обврски (нови иницијативи).

Среднорочната фискална стратегија е во согласност со среднорочните фискални цели и стратешките приоритети на Владата на Република Северна Македонија и овозможува следење на динамиката на приходите и расходите во однос на фискалните цели.

Клучни елементи на среднорочната фискална политика претставуваат редизајнирањето на буџетската политика и фискална консолидација, кои се во насока на поддршка на макроекономската стабилност, забрзување на економскиот раст, а со тоа и зајакнување на потенцијалот за раст на домашната економија.

Покрај определбата за фискална консолидација и буџетски заштеди, продолжува поддршката на економијата со инвестиции на инфраструктурни проекти, редизајнирање на структурата на јавните финансии преку зголемено учество на капиталните расходи, како и зајакнување на транспарентноста и отчетноста.

Подобрувањето на управувањето со јавните финансии и зајакнувањето на среднорочното буџетирање за наредните 5 години, е еден од најголемите приоритети на Владата на Република Северна Македонија, како дел од процесот за пристапување во Европската Унија.

Оваа фискална стратегија е изработена согласно временската рамка утврдена со одредбите од новиот Закон за буџети и од аспект на содржина опфатени се повеќе информации со квалитативни и квантитативни податоци во Стратегијата, преку секторска анализа на расходите.

Фискалната стратегија ги содржи среднорочните насоки и цели на фискалната политика, основните макроекономски проекции, износите за главните категории на проценети приходи и расходи, како и проекциите за буџетскиот дефицит и долгот.

На среден рок со исцрпување на негативните ефекти од последователните шокови се очекува нормализација на глобалните движења, намалување на инфлациските притисоци и јакнење на економската активност кај нашите главни трговски партнери што ќе придонесе кон зголемување на надворешната побарувачка и поповолен амбиент за инвестирање.

Во изминатиот период домашната економија покажа отпорност на последователните шокови предизвикани од глобални фактори. Навремената респонзивност на фискалната политика во континуитет во голема мера го ограничија влијанието на овие шокови. Уште на самиот почеток од кризата, како продолжување на мерките за поддршка и закрепнување во периодот и по пандемијата, Владата навремено реагираше, со цел да се забави преносниот ефект од увезената инфлација и да се обезбеди целосно и стабилно снабдување со електрична енергија, и избегнување на ценовни шокови. Мерките беа таргетирани кон најранливите категории на граѓани погодени од кризата за заштита на животниот стандард, одржување на ликвидноста на компаниите и поддршка на инвестициите во енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија за да се обезбеди енергетска стабилност на долг рок.

Фискална консолидација продолжува преку поддршката на економијата со инвестиции во инфраструктурни проекти, редизајнирање на структурата на јавните финансии преку зголемено учество на капиталните расходи, како и зајакнување на процесот на планирање, извршување и известување за јавните финансии.

Од суштинско значење е учеството на капиталните расходи со над 5% во БДП на годишно ниво, преку кои би се генерирал економски раст и развој.

Во среднорочната фискална стратегија содржани се лимити на буџетските расходи, лимитите по буџетски корисници, како и проекциите на среден рок за локалната власт и јавните претпријатија и акционерски друштва во државна сопственост.

Со цел фискалната политика да биде одржлива на среден рок, со фискалните проекции предвидена е рамка за постигнување на нумеричките фискални правила, кои се дизајнирани да бидат усогласени и конзистентни со фискалните правила на ЕУ.

Нумерички Фискални правила за прв пат се воведуваат со новиот Закон за буџети.

Буџетот и фискалната стратегија треба да бидат во согласност со фискалните правила во однос на дефицитот и вкупниот долг на општата влада.

1. Дефицитот на општата влада од соодветната година не смее да го надмине нивото од 3% од номиналниот бруто-домашен производ (БДП).

2. Вкупниот долг на општата влада не смее да го надмине нивото од 60% од номиналниот БДП, а гарантираниот јавен долг не смее да надмине 15% од номиналниот БДП.

3. Владата може да отстапи од утврдените фискални правила кога ќе се појави некоја од следниве олеснителни околности:

1. Природни непогоди и надворешни шокови кои ја загрозуваат националната безбедност или животот и здравјето на луѓето;

2. Вонредна и/или кризна состојба;

3. Остри финансиски или економски шокови, кои ќе резултираат со негативен или многу низок годишен реален раст на БДП блиску до нула, за надминување на која е потребна значителна поддршка од фискалната политика.

4. Дозволен е отстапувања од фискалните правила за реализација на инвестициски проекти со позитивно влијание врз БДП. Отстапувањата не треба да надминуваат 0,5% од БДП годишно и кумулативно во период од пет години.

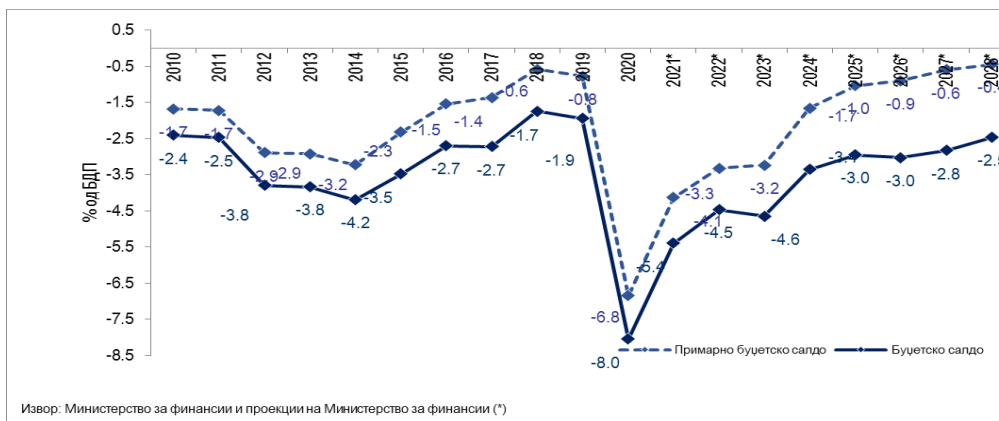
5. За секое отстапување, Владата е должна да даде јасно објаснување до Собранието, во првиот следен буџет или измени на буџетот или во првата наредна фискална стратегија за следново:

1. Причините за отстапување од фискалните правила;

2. Корективните мерки што ги презема и планира да ги преземе за повторно воспоставување на усогласеност со фискалните правила во период од најмногу пет години од отстапувањето.

На среден рок, со фискалната политика се предвидува етапна фискална консолидација, при што со новите фискални проекции годишното ниво на буџетскиот дефицит е конзистентно со проекциите во претходната фискална стратегија. Притоа, буџетскиот дефицит е намален како процентуално учество во БДП и тоа од: 4,6% во 2023 година, 3,4% во 2024 година, 3,0% во 2025 година, 3,0% во 2026 година, 2,8% во 2027 година и 2,5% во 2028 година.

Графикон 10. Движење на вкупното и на примарното буџетско салдо (во % од БДП)

2.4.1 Приходи

Вкупните приходи на Буџетот на РСМ (централен буџет и фондови) за периодот 2024-2028 година се планирани во висина од околу 31,6% од БДП. Проекциите на приходите во наредниот среднорочен период се на база на реализираните приходи од претходни години и ефектите од планираните реформи во даночната сфера.

Имено, по одржани две јавни дебати со сите засегнати страни, Владата во текот на месец декември 2020 година ја усвои Стратегијата за реформа на даночниот систем 2021-2025, која е усогласена со сите останати стратешки документи на Владата и на Министерството за финансии. Согласно истата, работната група за спроведување на стратегијата усвои и Акциски план за 2021 година од каде и произлегуваат главните цели, приоритети и активности на даночната политика за наредниот период. Главната цел на даночната политика е обезбедување на одржлив економски раст и развој притоа обезбедувајќи правна сигурност за даночните обврзници и редовна наплата на јавните приходи. Главни приоритети на стратегијата се:

- поголема праведност во оданочувањето, со цел да се обезбеди секој да ја исполнува својата општествена обврска и да го плаќа својот праведен удел од данокот,
- поголема ефикасност и ефективност на даночниот систем за подобра наплата на приходите, преку поефикасна борба против нерегистрираните дејности и затајување данок и зајакнат институционален капацитет, како и намалување на заостанатите даночни обврски,
- зголемена даночна транспарентност, што вклучува подобрување на размената на информации помеѓу даночните органи и други субјекти, која во прв ред ќе се заснова на електронски услуги, што ќе доведе до зголемена фискална писменост и поголема доброволна усогласеност,
- подобар квалитет на услугите кои ги даваат институциите на даночниот систем, на начин кој ги поедноставува и забрзува постапките и го намалува административниот товар, преку повеќе дигитални услуги, подобро управување со издавањето увозно-извозни дозволи, елиминирање на непотребните нетарифни бариери и подобра внатрешна и даночна контрола.
- воведување еколошко (зелено) оданочување, со цел стимулирање на даночните обврзници преку јавните давачки да придонесат за помало загадување, односно да се дестимулираат да ја загадуваат животната средина. Ефектот од овој приоритет се очекува да се одрази и на приходите во буџетот и на животната средина.

Преку благо релаксирање на даночната политика со истовремена анализа за корекција кај одделни даночни стапки се очекува да се постигне повеќекратен ефект односно – со истото е предвидено да се обезбеди поголем даночен опфат, фер и олеснети административни процеси, како и поддршка на приватниот сектор, што би резултирало со намалување на даночната евазија и зголемување на даночната база.

Со цел ублажување на негативните ефекти од енергетската и ценовна криза, во 2022 година усвоен е Законот за изменување и дополнување на Законот за данокот на додадена вредност (Службен весник на Република Северна Македонија бр. 57/2022), со кој е предвидено:

- Уредување на местото на прометот со природен гас и електрична енергија прометот со топлинска енергија или енергија за разладување, како и се ослободува од данокот на додадена вредност увозот на природен гас и електрична енергија преку систем за пренос.

- Пропишување на можност на Владата на Република Северна Македонија да го ослободи увозот и прометот со право на одбивка на претходен данок на производите за човечка исхрана, за определен временски период во определени услови.

- Пропишување на можност на Владата на Република Северна Македонија да примени повластена даночна стапка која изнесува 10%, врз прометот и увозот на енергенти, за определен временски период во определени услови.

- Продолжување на примената на повластена даночна стапка од 5% на електричната енергија за домаќинства до 31 декември 2022 година

- Пропишување на примена на повластена даночна стапка од 10% за електричната енергија за домаќинства да важи од 01.01.2023 до 30.06.2023 година.

Воедно, како дополнителна анти-кризна мерка во областа на оданочувањето, беа усвоени измени и дополнувања на Законот за акцизите („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 57/2022 од 12 март 2022 година) со кои се пропиша можност за намалување на акцизата за безоловен бензин, гасно масло како погонско гориво и гасно масло како гориво за греење, во зависност од порастот на цената на енергентите на светските пазари, во исклучителни околности на природни и други непогоди или епидемии, воени конфликти, вонредни или кризни ситуации или во случај на сериозни нарушувања во снабдувањето со енергенти во земјата, во кои случаи Владата поблиску го определува видот на горивото, периодот на примена на намалената стапка и начинот на пресметка на акцизите.

Во март 2022 година, Владата донесе Одлука за определување на видот на горивата, временскиот период на примена на намалените стапки на акциза и начинот на пресметка. („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 58/2022 од 12 март 2022 година).

Оваа антикризна мерка имаше привремен карактер, односно беше во сила до 31 мај 2022 година.

Исто така, водени од целите и приоритетите идентификувани со Стратегијата за реформа на даночниот систем (2021-2025), во текот на 2022 година Министерството за финансии започна амбициозни реформи во даночната политика насочени кон подобрување на квалитетот на даночниот систем и зголемена мобилизација на приходите.

Концептот за даночни реформи предвидува фазен пристап во дизајнирањето и имплементацијата на реформите во рамки на различните даночни инструменти, почнувајќи со реформите на даночната политика во сегментите на данокот на добивка, данокот на личен доход и данокот на додадена вредност. Реформскиот пакет во овие три даночни области се заснова на сеопфатни анализи на домашното законодавство и на индикаторите за даночни приходи, како и на компаративни анализи на даночните практики во земјите-членки на ЕУ и другите земји од Западен Балкан. Исто така, во истиот се вметнати и наодите и препораките на меѓународните организации како што се ММФ, Светската банка, ОЕЦД и ЕУ, кои укажуваат на потребата од обезбедување поголема вертикална и хоризонтална правичност на даночниот систем и проширување на даночната основа преку елиминирање на даночните расходи.

Конкретно, предложениот реформски пакет има за цел укинување на непродуктивните повластени даночни режими, даночни олеснувања и ослободувања (т.н. даночни трошоци) кои ја нарушуваат неутралноста на даночниот систем со фаворизирање на исти или слични категории даночни обврзници или активности, кои негативно влијаат врз правичната распределба на даночниот товар и придонесуваат за зголемена нееднаквост во општеството, ја нарушуваат неговата робусност со што се креира значителен простор за даночна арбитража и/или даночно избегнување и може да предизвика неефикасност во реалната економија.

За реформскиот пакет беа извршени опсежни јавни консултации со академската заедница, бизнис секторот и граѓанските организации, пред неговото финализирање и подготовка на соодветни измени и дополнувања на законската регулатива.

Предлог законот за измена и дополнување на Законот за данокот на добивка, Предлог законот за измена и дополнување на Законот за данокот на личен доход и Предлог законот за измена и дополнување на Законот за данокот на додадена вредност како дел од Концептот на даночни реформи беа усвоени на сто и осмата седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на деветти декември 2022 година.

Законот за данок на личен доход

Со усвоениот предлог на Закон за измена и дополнување на Законот за данокот на личен доход („Службен Весник на Република Северна Македонија“ број 274 од 20.12.2022 година) се елиминираат одредени даночни ослободувања и се врши дефинирање на даночната основа за одредени бенефиции кои претставуваат доход кај вработените. Дополнително, со измените и дополнувањата на Законот за данок на личен доход се предвидува отпочнување со оданочување на капиталните добивки на хартиите од вредност и уделите од инвестициски фондови кои што се стекнати по 1 јануари 2023 година, а исто така со законот се допрецизира и даночната основа за капиталната добивка на истите во случај на наследство или доколку не може да се дефинира нивната набавна цена. Со законот се доуредува и начинот на пресметка и оданочување на капиталните добивки со данокот на личен доход. Дополнително, со измените и дополнувањата на законот, се допрецизира кои капитални добивки од недвижен имот и хартии од вредност се ослободени од данок на личен доход.

Дополнително, со измените и дополнувањата на Законот за данок на личен доход се уредува и ослободувањето од оданочување на каматите од орочени депозити, а истото ќе се применува од денот на пристапувањето на Република Северна Македонија во Европската унија, односно каматите од орочени депозити ќе бидат ослободени од оданочување со данокот на личен доход се до денот на пристапувањето на Република Северна Македонија во Европската Унија.

Предлог закон за изменување и дополнување на Законот за данокот на добивка.

Со предлог законот се предвидува оданочување со данокот на добивка на одредени бенефиции за вработените (доброволно животно осигурување за вработените), кои е предвидено да имаат третман на непризнаен расход за даночни цели. Дополнително, со предлог законот се предлагаат измени во делот кој се однесува на задолжителниот извештај за трансферни цени, односно истиот би се поднесувал по барање на даночниот орган. Во предлог законот, а се со цел поголема даночна дисциплина се предвидува зголемена казна за субјектите кои не ги искористуваат наменски средствата кои се инвестирани од претходните остварени добивки и за истите е извршено намалување на даночната основа. Со предложените законски измени и дополнувања кај данокот на добивка се предлага и укинување на повластениот даночен режим (ослободување од данок на добивка) за малите и микро субјекти со годишен вкупен приход до 3 мил. денари.

Дополнително, со предлог законот се предвидува напуштање на ваучер системот за донации во спортот.

Предлог законот за данокот на добивка заклучно со месец март 2023 година не е усвоен од страна на Собранието на Република Северна Македонија.

Предлог закон за измена и дополнување на Закон за данок на додадена вредност

Со предлог измената и дополнувањето на Законот за данокот на додадена се врши усогласување со ЕУ Директивите во делот на дефинирање на прометот преку системот на ваучери, во делот на уредување на местото на промет на услуги и во делот на воведување на поимот даночен застапник.

Исто така, со предложените измени и дополнувања на Законот за ДДВ се предвидува и зголемување на даночната стапка на ДДВ (од 5% на 10%) за одредени производи за човечка исхрана кои не претставуваат основни прехранбени производи. Останатите измени и дополнувања во Законот за ДДВ се во делот на издавање на ДДВ број и регистрација, уредување на посебен вид на даночна основа и поедноставен начин на издавање на фактура во електронски формат.

Предлог законот за данокот на добивка заклучно со месец март 2023 година не е усвоен од страна на Собранието на Република Северна Македонија.

Предлог закон за измена и дополнување на Законот за Управата за Јавни приходи

Со предложените измени и дополнувања во Законот за УЈП се пропишуваат одредби за дигитализација и размена на акти и информации за даночни цели помеѓу институциите како и помеѓу даночниот орган и даночниот обврзник.

Дополнително, со предлог законот за измена и дополнување на Законот за УЈП се пропишува/воведува интегриран даночен информациски систем (ИДИС) и работно тело за имплементација на истиот, се зајакнуваат одредбите за размена на податоци помеѓу институциите и зголемена интероперабилност, а се предвидува и поголема самостојност на директорот на УЈП од аспект на организацијата на даночниот орган. Во законот се предвидува преминување на административните службеници во даночни службеници и нови/ зголемени услови во однос на вработувањата кај даночниот орган како и одредени зголемувања во делот на платите и надоместоците на даночните службеници со цел усогласување со условите на пазарот на работна сила.

Со измените и дополнувањата во Законот за враќање на дел од данокот на додадена вредност на физичките лица кои стапија на сила во март 2023 година („Службен Весник на Република Северна Македонија“ бр.63) се изврши зголемување на највисокиот праг за враќање на дел од данокот на додадена вредност на физичките лица и се промени моделот на искажување на највисокиот износ на данок кој е предмет на враќање, односно наместо 12 000 денари даночна основа за едно тримесечје се даде можност за зголемување на данокот кој е предмет на враќање на физичките лица на 2100 денари за едно тримесечје. Исто така, во овој период продолжи со примена мерката за враќање на дел од данокот на додадена вредност (ДДВ) кон физичките лица во износ од 20% поврат за македонски производи и услуги, и 10% за останатите, која обезбедува дополнителен приход во секое семејство, ја засилува куповната моќ и позитивно влијание врз зголемување на потрошувачката и на наплатата на ДДВ, како и врз намалување на даночната евазија и сивата економија.

Е-фискализација и Е-фактура

Во текот на 2022 година, Министерството за финансии ја информира Владата за потребата од изготвување и реализација на проектот електронска фактура и електронска фискална сметка. Имено, со цел зголемена ефикасност, ефективност и дигитализација на даночните процеси како и намалување на сивата економија преку редовно следење на прометот помеѓу даночните обврзници и зголемена контрола кај данокот на додадена вредност, Министерството за финансии и УЈП изготвија нацрт проект за воведување на фактура во електронски формат како и електронска фискална сметка. Планот е проектот да биде оперативен од 2024 година.

Извештај за даночни расходи

Даночните расходи се индиректни расходи направени преку даночниот и царинскиот систем, врз основа на законски одредби кои водат до намалување или одложување на приливи за постигнување одредена економска или социјална цел. Истите можат да бидат во форма на исклучоци, ослободувања, одбитоци, повластени стапки на данок и др.

Со донесувањето на новиот органски Закон за буџети пропишана е обврска за изготвување и доставување на извештај за влијанието на даночни расходи врз приливите за 2025 година. Овој извештај ќе биде доставуван до Собранието на Република Северна Македонија на годишно ниво, како придружен документ на Завршната сметка на Буџетот со кој се прикажува реализацијата на буџетот на државата за претходната буџетска година.

На табелата во продолжение е даден преглед на вкупните даночни расходи, по основ на данокот на личен доход, данокот на добивка, данокот на додадена вредност, акцизи и царински давачки, кои се досега пресметани и проценети за периодот 2022-2028 година.

Табела 4: Даночни расходи по вид на данок (во милиони ден)

Вид на данок	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
данок на добивка	3.577	3.992	4.252	4.553	4.902	5.271	5.658
данок на личен доход	553	617	657	704	758	815	875
данок на додадена вредност	28.005	31.258	33.293	35.647	38.387	41.274	44.306
Акцизи	326	364	387	415	447	480	516
Царини	1.113	1.242	1.323	1.416	1.525	1.640	1.760
Вкупно	33.573	37.473	39.912	42.735	46.019	49.481	53.115

Данок на добивка

а) Реинвестирана добивка

Даночната основа се намалува за износот на извршените инвестициски вложувања од добивката од претходната година за развојни цели, односно вложувањата во материјални и нематеријални средства (реинвестирана добивка). Вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 1.720 милиони денари.

б) Технолошки индустриски развојни зони

Согласно Законот за данок на добивка („Службен весник“ бр. 112/14...151/21), на даночниот обврзник кој е корисник на технолошко индустриска развојна зона, му се одобрува даночно ослободување од данокот на добивка како државна помош под услови и во постапка пропишани во Законот за технолошки индустриски развојни зони („Службен весник“ бр. 14/07...13/23). Вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 525,5 милиони денари.

в) Донации во спортот

Согласно Законот за данок на добивка („Службен весник“ бр. 14/07...13/23), на даночниот обврзник кој донирал средства на спортски субјекти, ќе му се намали пресметаниот данок на добивка во износ од

донираните средства, но не повеќе од 50% од пресметаниот данок. Вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 353,1 милиони денари.

г) Годишен данок на вкупен приход

Согласно Законот за данок на добивка, малите и микро компаниите се ослободени од обврската да плаќаат годишен данок на вкупен приход, доколку вкупниот приход од сите извори остварен во годината за која се утврдува данокот не го надминал износот од 3 милиони денари на годишно ниво. Вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 354 милиони денари.

д) Заштитни друштва

Согласно Законот за вработување на инвалидни лица („Службен весник“ бр. 44/00...103/21), заштитните друштва се ослободени од плаќање данок на добивка. Вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 284 милиони денари.

ѓ) Фискални системи на опрема

Намалување на пресметаниот данок на добивка за воведување во употреба на фискален систем на опрема за најмногу набавени до десет системи, на обврзниците кои се должни да воведат и користат вакви системи согласно со Законот за регистрирање на готовински плаќања („Службен весник“ бр. 31/01...247/22). Вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 5,2 милиони денари.

Данок на личен доход

а) Заштитни друштва

Согласно Законот за вработување на инвалидни лица, вработените во заштитното друштво кои не се инвалидни лица и инвалиди на трудот, се исто така ослободени од плаќање на данок на личен доход, како и инвалидните лица. Вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 85,3 милиони денари.

б) Технолошки индустриски развојни зони

Ослободување од данок на личен доход на платата на вработените во технолошко индустриска развојна зона во период од десет години од започнување на деловната дејност како државна помош согласно Законот за технолошки индустриски развојни зони. Проценетата вредноста на даночните расходи кои произлегуваат од горенаведените ослободувања од данок на личен доход изнесуваат 260,8 милиони денари.

в) Капитални добивки

Ослободување од оданочување на капитални добивки остварени од продажба на хартии од вредност и удели во инвестициски фонд. Ова ослободување е укинато со последните измени на Законот за данокот на личен доход („Службен весник“ бр. 241/18... 274/22) кои се во примена од 1 јануари 2023 година. Проценетата вредноста на даночните расходи од ова ослободување за 2021 година изнесува 155 милиони денари.

ДДВ

а) Даночните ослободувања од данокот на додадена вредност во земјата, со или без право на одбивка, се уредени со членовите 23, 24, 24-а и 24-б;

б) ослободувањата при увоз се уредени со членовите 27, 27-а, 27-б и 27-в;

в) додека примената на повластена даночна стапка од 5% е пропишана во член 30.

Овие ослободувања опфаќаат: банкарски и финансиски трансакции; услуги за осигурување и реосигурување; здравствени услуги; образовни услуги, промет на стоки и услуги наменети за реализација на проект финансиран од парични средства добиени на основа на договор за донација склучен меѓу Република Северна Македонија и странски донатори, даночни ослободувања при увоз и сл.), како и примена на повластената даночна стапка на одредени добра и услуги, како што се: производи за човечка исхрана; вода за пиење и наводнување на земјоделско земјиште; публикации; семиња и саден материјал; ѓубрива; земјоделска механизација; лекови; компјутери; термални соларни системи и компоненти; медицинска опрема, превоз на лица и нивниот придружен багаж; компјутерски софтвер и др.

Проценетата вредност на даночните расходи од ослободувањата од ДДВ по сите овие основи е утврдена со помош на модел за проценка на даночните расходи од ДДВ развиен од експерти од Светска банка, при што се користени последните достапни податоци за 2019 година. Проценетата вредност за горенаведените даночни расходи за 2019 година изнесува 24.407 милиони денари.

Табела 5. Буџет на Република Северна Македонија 2021-2028 година (во милиони денари)

	Завршна сметка 2021	Завршна сметка 2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
Вкупни приходи	218,021	243,085	282,052	299,747	322,113	345,195	369,834	392,871
Даночни приходи и придонеси	196,317	220,186	250,689	269,385	289,953	311,457	334,672	357,749
Даночни приходи	125,690	142,567	162,600	172,648	187,005	201,914	218,106	233,705
Придонеси	70,627	77,619	88,089	96,737	102,948	109,543	116,566	124,044
Неданочни приходи	13,882	17,189	19,894	20,932	22,130	22,382	22,932	22,892
Капитални приходи	1,928	2,273	2,800	3,530	3,530	3,530	3,730	3,730
Донации	5,894	3,437	8,669	5,900	6,500	7,826	8,500	8,500
Вкупни расходи	256,906	278,597	324,811	331,437	351,964	378,140	402,998	423,888
Тековни расходи	233,498	249,960	276,060	283,505	299,394	320,252	339,781	355,171
Плати и надоместоци	31,010	32,159	34,880	37,778	41,492	44,335	46,513	48,121
Стоки и услуги	20,110	21,001	23,631	23,401	23,500	25,100	25,954	27,455
Трансфери до ЕЛС	21,218	23,365	26,687	28,710	28,765	30,165	32,608	35,001
Субвенции и трансфери	30,635	32,536	32,987	25,975	27,877	31,136	33,973	36,173
Социјални трансфери	121,439	131,758	144,951	151,667	158,388	166,387	174,580	183,021
Каматни плаќања	9,086	9,140	12,923	15,973	19,372	23,127	26,152	25,399
Домашни	3,026	3,413	4,416	6,615	7,958	9,041	10,283	11,479
Странски	6,060	5,727	8,507	9,358	11,414	14,086	15,869	13,920
Капитални расходи	23,408	28,637	48,751	47,932	52,570	57,888	63,217	68,717
Буџетско салдо	-38,885	-35,512	-42,759	-31,690	-29,851	-32,945	-33,164	-31,017
Примарно буџетско салдо	-29,799	-26,372	-29,836	-15,717	-10,479	-9,818	-7,012	-5,618
Вкупни приходи, % од БДП**	30.3	30.6	30.6	31.7	31.8	31.7	31.6	31.2
Вкупни расходи, % од БДП**	35.7	35.1	35.3	35.1	34.8	34.7	34.4	33.7
Буџетско салдо, % од БДП**	-5.4	-4.5	-4.6	-3.4	-3.0	-3.0	-2.8	-2.5
Примарно буџетско салдо, % од БДП**	-4.1	-3.3	-3.2	-1.7	-1.0	-0.9	-0.6	-0.4

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерството за финансии (*)

2.4.2 Расходи

Расходната страна на Буџетот на РСМ во наредниот период целосно е креирана во функција на остварување на стратешките приоритети, забрзување на економскиот раст, приоритетот за интегративните процеси на Република Северна Македонија во ЕУ и обврските кои произлегуваат од членството во НАТО.

При креирањето на среднорочната фискална рамка од големо значење е постоењето на квалитетно среднорочно буџетско планирање. Во оваа насока треба да се има во предвид дека во наредниот период среднорочните фискални проекции се базирани на среднорочно основно сценарио, под кое се подразбира дека утврдувањето на фискалните проекции произлегува од вршењето на надлежностите на буџетските корисници дефинирани во постојното законодавство, постојните обврски и задачи, кои се резултат на веќе одобрените повеќегодишни обврски, договори и тековни проекти. Се што не е опфатено со основното сценарио и бара обезбедување на дополнителни средства, новото финансирање прикажано е преку нови иницијативи.

Просечното учество на вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во периодот 2024-2028 година изнесува околу 34,5% од БДП. Проекциите на расходите на Буџетот за наредниот среднорочен период се подготвени врз база на три клучни основи:

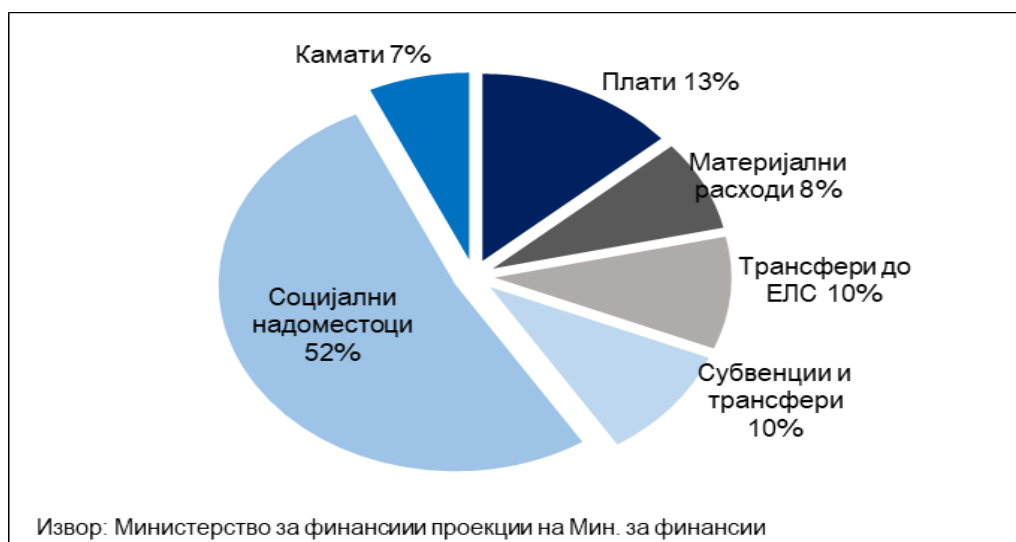
- усогласеност на проекцијата на приходите со планираните економски активности;
- проекцијата на вкупните расходи на Буџетот обезбедува континуирана фискална консолидација и
- планираните износи на расходи обезбедуваат редовно и непречено извршување на сите законски обврски.

При проекцијата на износот и структурата на тековните расходи за наредниот период (Графикон 11), наменети за редовна исплата на платите на вработените во јавниот сектор, навремена и редовна исплата на пензии и останати социјални права, исплата на субвенциите во земјоделството, поддршка на малите и

средните претпријатија, како и субвенционирање на иновативните активности, земени се предвид следните претпоставки:

- зголемување на ефикасноста на работењето на јавната администрација преку оптимизација и рационализација на работните места, како и усогласување на платите на вработените кај буџетските корисници со минималната плата;
- исплата на пензиските примања, согласно методологијата на пресметка на пензиите, според која усогласувањето на пензиите се врши според движењето на индексот на трошоците за живот во висина од 50% и порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во висина од 50%;
- поефикасно користење на ресурсите за работа преку подобро планирање и реализација на оперативните расходи, намалување на несуштинските расходи, како и воведување на стандарди на трошења;
- поквалитетни услуги во децентрализираните надлежности на општините преку рedefинирање на критериумите за распределба на средства и поефикасно и наменско користење на средствата за дотации;
- обезбедување на поголем позитивен импакт врз економската активност преку поефикасно и таргетирано користење на средствата за субвенции и трансфери;
- рационализација на расходите за земјоделски субвенции преку рedefинирање на земјоделската политика за субвенционирање на земјоделството со нови критериуми на доделување на субвенции (основна субвенција и дополнителна поддршка), во насока на зголемување на производството на храна, која ќе се базира на остварениот принос, зголемување на продуктивноста, поголема конкурентност, како и амортизирање на ценовните притисоци на основните прехранбени производи преку Интервентниот фонд. Со новиот модел се дава приоритет на стратешки важните култури и производи за државата и креирање на систем на одржливо и конкурентно земјоделско производство, како и поттикнувањето на вработувањето преку земјоделски бизниси и преку поддршка на растително и животинско производство, и
- намалување на сиромаштијата преку правилно таргетирање на користење на социјалната помош и поголемо учество на пазарот на труд.

Графикон 11. Просечна структура на тековни расходи 2024-2028 (во %)

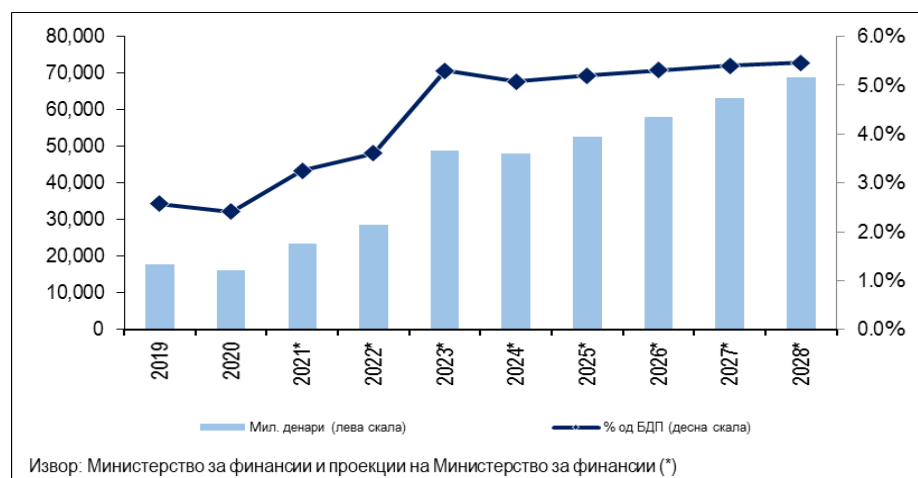

Среднорочните фискални проекции имаат силна развојна компонента, со значајно учество на капиталните расходи со над 5% во БДП на годишно ниво и претставуваат клучни елементи на јавните финансии. Притоа, на среден рок се респектира златното правило во јавните финансии: капиталните расходи ќе бидат повисоки од буџетскиот дефицит, односно ќе се позајмува само за финансирање на инвестициските проекти. Реализацијата на буџетот ќе се раководи според принципот вредност за вложените пари ("value for money"), при што ќе се внимава парите на граѓаните да се искористат таму каде што даваат најголеми ефекти во остварување на целите за повисок квалитет на животот.

Во среднорочниот период, фокусот на фискалната политика останува на обезбедување значително ниво на јавни инвестиции, кои се предуслов за подобрување на економските перспективи, како и подобар живот на граѓаните. Во таа насока, планиран е значителен износ на капитални инвестиции (Графикон 12) преку користење на средства од Буџетот, вклучително и средствата обезбедени со заеми од меѓународните финансиски институции и билатерални кредитори. Планираните износи укажуваат на интензивирање на

инфраструктурните проекти, односно за инвестициски вложувања за патната и железничката инфраструктура, енергетската и комуналната инфраструктура, како и капитални инвестиции за подобрување на условите во здравствениот, образовниот и социјалниот систем, земјоделството, културата, спортот, заштитата на животната средина и правосудството.

Графикон 12. Капитални расходи на Буџетот на РСМ

Во насока на обезбедување на одржлив и инклузивен раст, согласно приоритетите од Програмата на Владата на Република Северна Македонија, Владата ќе се фокусира на имплементација на капиталните инфраструктурни проекти во патната и железничката инфраструктура, енергетската и комуналната инфраструктура, како и капитални инвестиции за подобрување на условите во здравствениот, образовниот и социјалниот систем, земјоделството, заштитата на животната средина. Поточно, се планираат капитални проекти во вкупен износ од околу 4 милијарди евра, финансирани од буџетски средства, од донации (преку ИПА фондови) и со средства од меѓународни финансиски институции/билатерални кредитори.

Значајни инвестициони вложувања со буџетски средства се планирани во областа на патната инфраструктура, а со цел проектирање и изградба на дел од Коридор 8 планирањето, проектирањето, изградбата и употребата на Коридорот 8, Делницата: Тетово -Гостивар/проширување на автопат, изградба на нов автопат Требеништа – Струга – Кафасан, изградба на делница Гостивар-Букојчани и Букојчани-Кичево, како и Коридорот 10 д, делницата Прилеп – Битола. Дополнително, преку ЈПДП во делот на патна инфраструктура ќе се изготви физибилити студија за изградба на патот Тетово-Призрен.

Во делот на патната инфраструктура со кредитни средства продолжува изградбата на источниот дел од патниот коридор 8 преку делницата Ранковце-Крива Паланка и делницата Крива Паланка до границата со Бугарија, како и западниот дел од патниот коридор 8 преку изградба на автопатска делница Кичево-Букојчани и делницата Кичево-Охрид. Исто така со кредитни средства се финансира изградбата на автопатската делница Скопје-Блаце (граница со Косово), подобрувањето на патната инфраструктура на општините во Република Северна Македонија преку Проектот за поврзување на локални патишта, Програмата за национални патишта и Проектот за олеснување на трговијата и транспортот на Западен Балкан.

Од делот на патната инфраструктура како позначајни капитални проекти кои ќе се финансираат преку ИПА 2 Програмите во периодот 2020-2025 се изградба на патна делница Градско - клучка Дреново како дел од патниот коридор 10-д, рехабилитација на регионален пат А2, делница Куманово - Страцин (фаза 1), изградба на нов експресен пат од Прилеп - мост на реката Ленишка и изградба на трета лента на патната делница од село Беловодица - каменолом Маврово, замена на заштитни огради според EN стандардите на автопати на 100 км на Коридорот 10, набавка и инсталација на нова сигнализација на премините на ниво на железницата како и спроведување на мерки за подобрување на безбедноста на патиштата долж избраните патни делници.

Во делот на железничката инфраструктура, планирано е финансирањето на трите фази од изградба и рехабилитација на источниот дел од железничката пруга - Коридор VIII делот кон Бугарија, за што за втората и третата фаза се обезбедени 280 милиони евра грант средства од ЕУ, како и да започне Проектот изградба на железничка пруга Кичево - граница со Албанија, како и рехабилитација на делницата Куманово - Дељадровце. Воедно, планирана е изградбата на железнички граничен премин со придружни содржини „Табановце“ помеѓу Република Северна Македонија и Република Србија која ќе се финансира со заем и грант средства од ВБИФ (Инвестициска рамка за Западен Балкан)

Во областа на гасификацијата, предвидено е изградба на магистрални гасоводи делница Скопје-Тетово, Гостивар - Кичево и делница Свети Николе – Велес, изградба на интерконективен гасовод меѓу Република Северна Македонија и Република Косово, изградба на интерконективен гасовод меѓу Република Северна Македонија и Република Србија, како и изградба на интерконективен гасовод меѓу Република Северна Македонија и Република Грција.

Како позначајни проекти кои се планирани да се реализираат во овој период од областа на општинската и комуналната инфраструктура се завршувањето на Проектот за водоснабдување и одведување отпадни води во општините во Република Северна Македонија, започнувањето на Проектот за подобрување на водната инфраструктура на општините во Северна Македонија и спроведувањето на Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор.

Како големи капитални проекти во областа на земјоделието се Програмата за наводнување на Северна Македонија и Проектот за модернизација на земјоделството.

Во областа на животната средина покрај горенаведениот голем капитален проект за изградбата на Пречистителна станица за отпадни води во Скопје, од големо значење е Регионалниот проект за цврст отпад кој предвидува воспоставување на системи за управување, односно станици за цврст отпад во Југозападниот, Вардарскиот, Пелагонискиот регион, Југоисточен регион и Полошкиот регион, а во рамките на овој период се планира започнување на активности за воспоставување на станица за цврст отпад и во Скопскиот регион.

Од областа на воспоставување инфраструктура за собирање и третман на отпадни води и воспоставување на интегриран и финансиски самоодржлив систем за управување со отпад што ги исполнува условите на ЕУ како позначајни капитални проекти кои ќе се финансираат преку ИПА2 Програмите во периодот 2020 -2025 се Рехабилитација и проширување на канализационата мрежа во Град Скопје, Проект за изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и проширување на канализационата мрежа во општина Тетово, рехабилитација и проширување на канализационата мрежа во Општина Кичево, изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и проширување на канализационата мрежа во Битола, проект за затворање на депонии во источниот и североисточниот регион, изградба на централен објект за управување со отпад, изградба на фабрика за сортирање, погон МБТ, депонија, постројка за компостирање, зелена точка за источниот и североисточниот регион во Свети Николе, изградба на шест локални објекти за управување со отпад, станици за трансфер, постројки за компостирање и зелени точки за источен и североисточен регион, поддршка при воспоставување регионален систем за управување со отпад, набавка на опрема за Источен регион, поддршка и подготовка на потребната документација за набавка на опрема за вода за општини Радовиш, Кичево, Струмица, Битола, Тетово, Берово, Куманово и Прилеп, подготовка на проектна документација за подобрување на инфраструктурата за собирање и третман на отпадни води и водоводна мрежа во општина Арачиново.

Во делот на образованието предвидено да се финансира Проектот за изградба на фискултурни сали во основните училишта и рехабилитација на основните и средните училишта во Република Северна Македонија, финансиран со заем од ЦЕБ, ВБИФ грант и национално кофинансирање, со цел унапредување на физичкото образование, како и подобрување на севкупните услови за учење на учениците во основните и средните училишта, . За да се подобрат условите за учење во основното образование во земјата, со заем од Светска банка ќе продолжи Проектот за унапредување на основното образование. Во делот на високото образование предвидена е реконструкција на студентски домови во Република Северна Македонија со цел подобрување на условите за престој и учење на студентите.

Во делот на социјалната заштита ќе продолжи спроведувањето на Проектот за унапредување на социјалните услуги и Проект за администрирање на социјалното осигурување, додека во делот на правосудството ќе се спроведуваат активности за изградба и реконструкција на казнено - поправната установа Идризово, со цел да се исполнат меѓународните и европските затворски правила, а во насока на подобрување на условите за престој и зајакнување на заштитата на затворениците.

Од областа на праведен пристап до квалитетно инклузивно образование на сите нивоа како позначаен капитални проекти кои ќе се финансираат преку ИПА 2 Програмата во периодот 2020-2025 е реконструкција на јавни предучилишни установи.

Во енергетската инфраструктура, проекти кои се предвидени да се финансираат се проектите кои ги имплементираат АД ЕСМ и АД МЕПСО и тоа: Ветерен парк Богданци фаза 2, Топлификација на Битола, 400 kV интерконекција Македонија (Битола) – Албанија (Елбасан), Фотонапонска Електрана Осломеј, Ветерен парк Миравци, Проект за чистење на линдан (ОХИС), Проект на ЕСМ за транзиција кон соларни фотоволтаици(Фотонапонски електрани Осломеј 2 и Фотонапонски електрани Битола), Ревитализација на хидроелектрани.

Во насока на реформи во јавните финансии, подобрување на фискалната рамка, зајакнување на процесот на планирање и извршување на Буџетот на Република Северна Македонија, подобрување на наплатата на приходите, зајакнување на системот на јавни набавки, внатрешна и надворешна контрола и транспарентно известување, ќе се реализира Проектот за градење на ефективни, транспарентни и отчетни институции за управување со јавните финансии.

Во изминатиот период во насока на поддршка на приватниот сектор и обезбедување на свеж капитал за потребите на истиот, преку Развојната банка на Северна Македонија успешно се обезбедени и реализирани 6 кредитни линии од ЕИБ во вкупен износ од 550 милиони евра. Во оваа област ќе се реализира и 7та кредитна линија наменета за финансирање на Проектот за мали и средни претпријатија, средно пазарно капитализирани претпријатија и зелена транзиција, согласно економските мерки на Владата за заштита на потрошувачите и компаниите од енергетската криза.

Табела 6. Преглед на проекти финансирани со заеми

Проект	Финансиер	Износ на заем во ЕУР
Проект за олеснување на трговијата и транспортот во Западен Балкан	МБОР-СБ	26,200,000
Проект за поврзување на локалните патишта	МБОР-СБ	33,000,000
Проект за поврзување на локалните патишта	МБОР-СБ	37,000,000
Проект за Пречистителна станица за отпадни води Скопје	ЕИБ	68,000,000
	ЕБОР	58,000,000
	ВБИФ грант	69,784,283
Втор Проект за подобрување на општинските услуги	Светска банка	25,000,000
Проект за енергетска ефикасност во јавниот сектор	Светска банка	25,000,000
Проект за унапредување на социјалните услуги	Светска банка	28,700,000
Проект за администрирање на социјалното осигурување	Светска банка	13,800,000
Проект за итно справување со COVID-19 во Северна Македонија	Светска банка	90,000,000
Проект за модернизација на земјоделството	Светска банка	46,000,000
Реконструкција на казнено - поправните установи	Банка за развој при Совет на Европа	46,000,000
Проект за унапредување на основното образование	Светска банка	21,500,000
Проект за реконструкција на студентските домови во Република Северна Македонија	КфВ банка	20,000,000
Рехабилитација на источниот дел од железничката пруга на Коридор VIII – прва делница (Куманово – Бељаковце)	ЕБОР	46,400,000
Проект „Изградба на нова и реконструкција на постојната делница Бељаковце - Крива Паланка - источниот дел од железничката пруга на Коридор VIII, фаза 2	ЕБОР	145,000,000
Проект за ремонт на железничката пруга на Коридорот X	ЕБОР	17,600,000

2.4.3 Дефицит на Буџетот на РСМ и финансирање

Финансирањето на планираниот дефицит, како и отплатите на долгот, ќе се обезбедуваат преку задолжување од странски и домашни извори (Табела 7). За буџетските дефицити, во периодот 2024-2028, се очекува државата да се задолжува во странство, односно задолжувањето може да се реализира со средства обезбедени на меѓународниот пазар на капитал преку издавање на должнички хартии од вредност и преку повлекување на средства од поволни кредити од странски финансиски институции и кредитни линии наменети за финансирање на одделни проекти. Притоа, изборот на конкретен извор за надворешно финансирање ќе се темели на тековните и очекуваните состојби на меѓународните пазари на капитал. Понатаму, задолжувањето на домашниот пазар ќе се реализира преку издавање на државни хартии од вредност или домашни заеми, со што ќе се обезбеди дополнително финансирање под поволни услови. Со цел оптимизација на исплатите и намалување на ризикот за рефинансирање, Министерството за финансии ќе продолжи да издава државни обврзници со подолги рочности и различни типови на обврзници (пример, граѓански обврзници, проектни обврзници), при што ќе се намали ризикот за рефинансирање на долгот. Со цел ефикасно управување со јавниот долг, Министерството за финансии на среден рок ќе ја следи и можноста за евентуална предвремена отплата на дел од долгот, односно постигнување поповолна рочна, валутна и каматна структура на долгот.

Табела 7 : Финансирање на дефицит

	Реализација 2021	Реализација 2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
Буџетско салдо	-38,885	-35,511	-42,759	-31,690	-29,851	-32,945	-33,164	-31,017
Финансирање на дефицит	38,885	35,511	42,759	31,690	29,851	32,945	33,164	31,017
Приливи	81,480	42,087	94,876	62,662	93,297	111,759	100,255	98,379
Домашни извори	23,692	11,869	33,626	31,957	35,624	39,503	38,930	38,298
Странски извори	61,258	18,031	66,876	36,376	45,801	67,751	62,601	57,451
Депозити ("-" е кумулирање на сметка)	-3,470	12,187	-5,626	-5,671	11,872	4,505	-1,276	2,630
Одливи	42,595	6,576	52,117	30,972	63,446	78,814	67,091	67,362
Отплата по домашно задолжување	6,123	1,862	15,611	10,376	13,992	14,742	14,105	13,422
Отплата по странско задолжување	36,472	4,714	36,506	20,596	49,454	64,072	52,986	53,940
Меморандум:								
Нето домашно задолжување	17,569	10,007	18,015	21,581	21,632	24,761	24,825	24,876
Нето странско задолжување	24,786	13,317	30,370	15,780	-3,653	3,679	9,615	3,511

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

2.4.4 Буџет на општа влада (консолидиран буџет на РСМ и буџет на општини)

Буџетот на општа влада ги опфаќа консолидираните податоци на Буџетот на Република Северна Македонија и буџетите на општините. Буџетот на Република Северна Македонија е составен од централниот буџет (основниот буџет, буџетот на самофинансирачки активности, средствата од донации и средствата од заеми) и од буџетите на фондовите за пензиско осигурување, здравствено осигурување и Агенцијата за вработување.

Во линија со постепена фискална консолидација, дефицитот на Буџетот на општа влада ќе се намали од 3,4% од БДП во 2024 година на 2,5% од БДП во 2028 година.

Табела 8. Буџет на општа влада

	милиони денари								% од БДП							
	2021	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Централен буџет																
Приходи	105,443	124,185	153,162	161,394	176,897	192,942	210,177	225,464	15.6	16.6	17.1	17.5	17.7	19.3	20.7	
Расходи	146,005	157,700	191,150	191,534	205,521	224,688	242,143	255,281	19.8	20.8	20.3	20.3	20.6	22.2	23.4	
Буџетско салдо	-40,562	-33,515	-37,988	-30,140	-28,624	-31,746	-31,966	-29,817	-4.2	-4.1	-3.2	-2.8	-2.9	-2.9	-2.7	
Буџетски фондови																
Приходи	89,492	94,795	98,372	105,804	112,612	118,149	123,110	128,468	11.9	10.7	11.2	11.1	10.8	11.3	11.8	
Расходи	87,815	96,044	103,143	107,355	113,841	119,348	124,309	129,668	12.1	11.2	11.4	11.3	11.0	11.4	11.9	
Буџетско салдо	1,677	-1,249	-4,771	-1,551	-1,229	-1,199	-1,199	-1,200	-0.2	-0.5	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	
Буџет на РСМ (Централен буџет и фондови)																
Приходи	194,935	218,980	251,534	267,198	289,509	311,091	333,287	353,932	27.6	27.3	28.3	28.6	28.6	30.6	32.5	
Расходи	233,820	253,744	294,293	298,889	319,362	344,036	366,452	384,949	31.9	32.0	31.6	31.6	31.6	33.6	35.3	
Буџетско салдо	-38,885	-34,764	-42,759	-31,691	-29,853	-32,945	-33,165	-31,017	-4.4	-4.6	-3.4	-3.0	-3.0	-3.0	-2.8	
Буџет на локална власт																
Приходи	38,366	38,716	49,902	52,741	53,276	55,282	58,214	61,087	4.9	5.4	5.6	5.3	5.1	5.3	5.6	
Расходи	38,527	38,911	49,902	52,741	53,276	55,282	58,214	61,087	4.9	5.4	5.6	5.3	5.1	5.3	5.6	
Буџетско салдо	-161	-195	0	0	0	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
Буџет на општа влада (Консолидиран Буџет на РСМ и Буџет на општини)																
Приходи	233,301	257,696	301,436	319,940	342,786	366,373	391,501	415,019	32.4	32.8	33.9	33.9	33.6	35.9	38.1	
Расходи	272,347	292,654	344,195	351,629	372,637	399,317	424,665	446,035	36.8	37.4	37.2	36.8	36.7	39.0	40.9	
Буџетско салдо	-39,046	-34,959	-42,759	-31,689	-29,851	-32,944	-33,164	-31,016	-4.4	-4.6	-3.4	-3.0	-3.0	-3.0	-2.8	
Извор: Минист ерство за финансии и проекции на Минист ерство за финансии (*)																

Извор: Министерството за финансии и проекции на Министерството за финансии (*)

2.4.5 Секторски пристап на расходите

Процесот на креирање политики се операционализира со процесот на усвојување на стратешките приоритети на Владата за соодветната година и подготовката на годишната програма. Конкретизирањето на политиките во секоја област се врши со изработка на тригодишни стратешки планови и годишни програми на министерствата, придружени со соодветни акциски планови. Процесот на планирање се одвива паралелно и координирано со планирање на финансиските ресурси за спроведување на политиките на среден рок.

Програмскиот пристап значи прикажување на сите активности на буџетските корисници преку соодветни програми и потпрограми кои се дефинираат како збир на сродни активности насочени кон остварување на иста, заедничка цел.

Секторскиот пристап е процес во кој Владата преку хоризонтално планирање и институционална координација, со оптимално користење на ресурсите делува во насока на подобрување на постојната состојба во рамките на одредена област и истовремено преку кохерентноста помеѓу трошоците и резултатите ги остварува своите стратешки приоритети и создава услови за поефикасно работење на самите институции. Секторскиот пристап во овој документ се темели на Класификацијата на функциите на Владата која е создадена од Организацијата за економска соработка и развој, а објавена од Секторот статистика на Обединетите нации.

ОПШТИ ЈАВНИ СЛУЖБИ

Во рамките на оваа област се опфатени активностите и политиките кои се реализираат во насока на администрација, работа или поддршка на извршните и законодавните органи, управувањето со јавните финансии, работењето на дипломатските и конзуларните претставништва, економската помош и сл.

Преку јасните и ефективни препораки на независната ревизорска институција во Република Северна Македонија се обезбедува поддршка на државните и другите институции во унапредување на управувањето со јавните средства и се придонесува за поголема отчетност на трошењето на јавните средства/средствата на даночните обврзници, а со тоа и подобрување на квалитетот на животот на граѓаните на Република Северна Македонија преку испорака на услуги со почитување на принципите на сигурност во давањето на услугите, континуитет и квалитет на услугата, транспарентност, достапност и универзална услуга, заштита на корисниците и граѓаните.

Задржувањето на финансиската и макроекономска стабилност и зголемување на конкурентноста на економијата, фискалната одржливост и консолидација на јавните финансии, поддршката на економијата и инвестирање во инфраструктурни проекти, одржувањето на солиден економски раст, ефикасната распределба, транспарентност и отчетност на јавните ресурси, предвидлив, ефикасен и праведен даночен систем и зголемување на наплатата на јавните приходи, реформите во јавните финансии, подобрување на макроекономската и фискалната рамка, економски анализи, зајакнување на процесот на планирање, извршување и известување за јавните финансии, зајакнување на внатрешната и надворешната контрола, зголемување на транспарентноста и отчетноста во работењето на централно и локално ниво, унапредување на фискалната децентрализација, фискалниот капацитет и финансиската дисциплина, транспарентноста и отчетноста на општините, намалување на сивата економија и поттикнување на приватната иницијатива и инвестициите, воведување на буџетското финансирање во пилот институции по принципот на исполнување на развојните индикатори (СМАРТ-клучни перформансни индикатори), квалитетно управување и координација со структурите во процесот на пристапување во Европската Унија, ефикасно користење на пристапната помош од Европската Унија и зајакнување на системот за финансиско управување преку доставување на квалитетна тендерска документација во рамките на ИПА 3, заштита на финансиските интереси на Европската Унија и националните финансиски интереси и борба против неправилности и измами, одржување на професионална, мотивирана и ефикасна структура за имплементација на европските фондови, усогласување на домашното законодавство со законодавството на Европската Унија, се главните приоритети за наредниот среднорочен период, а со цел успешно управување со јавните финансии, постигнување повисок економски раст и подобрување на квалитетот на живеење на граѓаните на Република Северна Македонија.

Едни од стратешките определби се воспоставување на ефективна царинска политика која ги поддржува владините економски цели, одржување на рамнотежа помеѓу интересите на бизнис заедницата и одговорностите за царинска контрола, со цел да се обезбеди поддршка на легалната трговија и подобрена наплата на давачки, како и оперативно спроведување на даночната политика, преку наплата и поврат на даноци, социјални придонеси од плата и други јавни давачки, инспекциски надзор, следење и анализирање на функционирањето на даночниот систем.

ОДБРАНА

Целта на одбранбената политика е остварување и заштита на националните интереси кои произлегуваат од Уставот на Република Северна Македонија, концепциските и стратешките документи за безбедност и одбрана. Преку националните интереси се споделуваат и заедничките вредности на Алијансата за колективна одбрана, кризен менаџмент и кооперативна безбедност. Одбранбената политика на Република Северна Македонија е целосно насочена кон остварување на основните национални одбранбени интереси: заштита на независноста, територијалниот интегритет и неповредливоста на меѓународно признатите граници на државата, придонес во воспоставување на мир, безбедност и стабилност во регионот, во Европа и во светот, како и поддршка на цивилните институции во различни кризи, вонредни и воени состојби ситуации и услови.

Со стекнувањето на полноправното членство во НАТО, Република Северна Македонија оствари една од најзначајните стратешки цели, како на одбранбената, така и на надворешната политика. Истовремено,

направен е огромен напредок на патот кон членството во ЕУ и во очекување на отпочнување на пристапните разговори. Развојот и унапредувањето на добрососедските односи и регионалната соработка исто така остануваат стратегиски и долгорочни цели на одбранбената политика на Република Северна Македонија. Во насока на поддршка на националната безбедност, системот за одбрана на Република Северна Македонија постојано треба да биде подготвен за извршување на следните одбранбени мисии:

- Одбрана на независноста и територијалниот интегритет на Република Северна Македонија и НАТО сојузниците,
- Јакнење на регионалната и глобалната безбедност и стабилност со учество во меѓународни операции и мисии и
- Поддршка на цивилните власти и граѓани.

Согласно политичко усвоените Заложби за инвестирање во одбраната, како и дефинираните цели во националните стратегиски документи, процентот од БДП за издвојување за буџетот на одбраната ќе се зголемува за 0,2 процентни поени годишно, до исполнување за издвојување на 2% од БДП за одбраната до 2024 година. Националната намера е задржување на стабилно буџетирање на одбраната од минимум 2% од БДП после 2024 година.

Финансирањето на одбраната претставува еден од поважните елементи што придонесува за создавање на предуслови за успешно зајакнување и одржување на целокупниот одбранбен систем. Притоа, во изминатите години се обрнуваше големо внимание особено кон преземената обврска што произлегува од заложбите на НАТО за инвестирање во одбраната со обезбедување на средства во висина од 2% од БДП и минимум 20% инвестирање во опремување и модернизација, а со кои ќе се финансираат утврдените цели, задачи, активности и проекти, проектираната организациско – формациска структура, преземените меѓународни обврски за учество во меѓународни операции и мисии, преземените обврски за исполнување на прифатениот пакет на цели на способности добиени од НАТО и потребите за опремување и модернизација.

Комплементарните долгорочни цели за развој на одбранбените способности и капацитети за следниот среднорочен период, поделени се во три групи:

Реорганизација и хармонизација:

- Хармонизирање на приоритетите на националното одбранбено планирање со приоритетите на НАТО одбранбеното планирање, со цел исполнување на побараните цели на способности на НАТО;
- Унапредување на системот за персонален менаџмент и менаџмент на талентот кој ќе овозможи привлекување, селекција, регрутирање, задржување и ангажирање на високо квалитетен, квалификуван и мотивиран персонал со соодветни стручни и работни компетенции во одбраната и Армијата и
- Изградба на современ систем за образование и обука на персоналот во одбраната и Армијата базиран на компетенции, идентификувани потреби и зајакнат интегритет.

Модернизација:

- Модернизација и опремување на Армијата;
- Ревитализација и функционално консолидирање на оптимални локации на одбранбени комплекси, објекти, инсталации и инфраструктура и трансформирање кон зелена одбрана;
- Унапредување на логистичкото планирање и реализација на сите нивоа и
- Надградување на комуникациско информациски систем за поддршка на управувањето, раководењето и контролата во одбраната и развој на способности за сајбер одбрана.

Придонес:

- Интеграција во политичката и воената структура на НАТО и интероперабилност согласно стандардите на НАТО и учеството во колективната одбрана, кризниот менаџмент и кооперативна безбедност;
- Обезбедување на национален елемент за поддршка на Армијата во операции надвор од земјата;
- Обезбедување и поддршка на силите на НАТО во улога на земја домаќин и

- Интегрирање на националната воздушна одбрана во системот за воздушна одбрана на Алијансата.

Индикатори за исполнување на целите

Аугпут индикатори	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Број на лица на служба во странство како преставници на МО	30	58	31	33	35	38	40	42
Број на лица на кои учествуваат во меѓународни мисии и операции	210	117	226	250	300	280	300	310
Број на проекти за изградба, реконструкција, адаптација и модернизација на објекти и инфраструктура	12	20	15	17	22	23	25	25
Број на мажи и жени кои се упатуваат на стручно оспособување и усовршување во странство	\	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени
		32	35	38	42	50	55	58
Број на мажи и жени кои се упатуваат на стручно оспособување и усовршување во земјата	\	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи
		130	135	145	150	155	160	165
Број на мажи и жени кои се упатуваат на стручно оспособување и усовршување во земјата	\	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени
		172	176	181	185	190	195	202
	\	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи
		310	313	315	318	322	325	328

ЈАВЕН РЕД И МИР

Полициски услуги

Активностите опфатени со оваа политика се стремат кон висок степен на безбедност, сигурност, заштита на слободите и правата на граѓаните и подобрување на квалитетот на живеење во Република Северна Македонија. Истите се насочени кон реализација на следните цели:

- Остварување на системот на јавна безбедност;
- Спречување на насилно уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Северна Македонија;
- Заштита на животот и личната сигурност и имотот на граѓаните;
- Спречување на разгорување на национална, расна, верска омраза или нетрпеливост;
- Спречување на вршење на кривични дела и прекршоци, откривање и фаќање на нивните сторители и преземање на други со закон определени мерки за гонење на сторителите на тие дела;
- Заштита и почитување на основните слободи и права на човекот и граѓанинот, гарантирани со Уставот, законите и ратификувани меѓународни договори и
- Одржување на јавниот ред и мир во државата.

Во наредниот среднорочен период се планирани активности кои ќе придонесат за:

- Имплементација на активности дефинирани во Стратегијата за натамошен развој на капацитетите на криминалистичка техника на регионално и локално ниво 2020-2025;
- Неселективна борба со организираниот криминал и корупција, реформи во насока на владеење на правото и изградба на независни институции;
- Спречување на прекуграничниот криминал и илегалната миграција и контрола на реадмисијата и остварување на правото на азил;
- Зголемување на нивото на јавна безбедност, вклучувајќи ја и безбедноста на патниот сообраќај;
- Соработка и воспоставување на заеднички стандарди за сајбер безбедност и
- Поддршка на меѓународните напори за чување на мирот преку имплементација на активностите за подготовка на идните НАТО цели.

Судови и казнено-поправни установи

Во оваа функционална област се опфатени програмски задачи и оперативни активности кои се однесуваат на: судството, јавното обвинителство, државното правобранителство, нотаријатот, извршителите, медијацијата, адвокатурата, бесплатната правна помош, наследувањето, сопственоста, стварните права и облигационите односи, меѓународната правна помош, извршувањето на санкциите за кривични дела и прекршоци, организацијата и управувањето со казнено-поправните и воспитно-поправните установи, судските

вештачења и супер-вештачења; кривичната, прекршочната, парничната, вонпарничната и управната постапка, како и други работи утврдени со закон.

Приоритети и планирани активности се:

- Ефикасен, независен и професионален правосуден систем,
- Борба против корупцијата,
- Остварување на човековите права,
- Исполнување на критериумите за членство во ЕУ во областа „Правда“,
- Унапредување на информатичко-комуникациските технологии во правосудниот систем и
- Професионално организирани и управувани казнено-поправни и воспитно-поправни установи.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Вкупен број на корисници на примарна и секундарна бесплатна правна помош	820	970	3,500	3,800	4,000	4,500	5,000	6,000
Регистрирани прекршоци против јавниот ред и мир	7,973	6,708	6,500	6,300	6,100	6,000	5,800	5,400
Регистрирани прекршоци од областа на сообраќајот	204,246	205,674	195,000	160,000	145,000	140,200	130,500	120,000
Зголемен процент на баратели, мажи и жени на бесплатна правна помош	/	жени 166, мажи 88	жени 125, мажи 100	жени 130, мажи 110	жени 137, мажи 115	жени 145, мажи 120	жени 155, мажи 130	жени 163, мажи 135

ЕКОНОМСКИ РАБОТИ

Земјоделство, шумарство, лов и риболов

Со цел да се обезбеди современо земјоделство се спроведуваат активности за економско искористување на природните ресурси на одржлив начин преку мерки за поддршка на развојот на полјоделското и сточарското примарно земјоделско производство со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина; преработка и маркетинг на земјоделски производи од животинско и растително потекло; обезбедување одржлив и економски развој на руралните средини; унапредување на ловството и риболовот, обезбедување на заштита за здравјето на животните и растенијата со цел да се обезбеди сигурност, стабилност и основа за развој на земјоделството, а со тоа ќе се влијае на вкупниот економски раст.

Со Национална програма за развој на земјоделството и рурален развој за период 2023-2027 година се планираат активности за:

- Стабилно производство на квалитетна храна;
- Зголемување на конкурентната способност на земјоделството;
- Стабилен доход на земјоделските стопанства;
- Одржлив развој на руралните подрачја и
- Оптимално искористување на природните ресурси со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина.

Стратешка цел е подобрување на конкурентноста на земјоделскиот сектор на отворениот и променлив пазар и одржување на развојот на руралните средини со оптимално користење на ангажираните природни ресурси што ќе се постигне преку остварување на специфичните цели на земјоделската политика во наредниот период во следниве области:

- Реструктурирање и модернизација на земјоделско-прехранбениот сектор;

- Уредување на пазарите, организација на прехранбениот синџир и подобрување на квалитетот на земјоделските производи;
- Подобрување на условите за живот и за одвивање на економските активности во руралните средини;
- Континуиран пристап до знаењето и инвестирање во човечкиот капитал во земјоделството;
- Комплетирање на функционалноста на системот за безбедност на храната
- Одржливо управување со природни ресурси и ублажување на влијанието на климатските промени на земјоделството.

Со цел надминување на традиционалниот пристап во земјоделството и негово унапредување, се започна со земјоделска реформа за промена на моделот за субвенционирање кој ќе обезбеди сигурност, стабилност и основа за развој на земјоделството.

Со цел обезбедување на поголема заштита на здравјето на луѓето, безбедност на храната, здравствената заштита на животните, нивната благосостојба, ветеринарно јавно здравство, заштита на животната средина од отпад од животинско потекло преку контрола на прописи усогласени со високите стандарди на ЕУ ќе зајакне системот за контрола на безбедност и квалитетот на храната наменета за исхрана на луѓе и храната за животни и ветеринарното јавно здравство и понатамошно усогласување на политиките на ЕУ од областа на безбедноста на храната и ветеринарното јавно здравство,

Целта е да се постигне повисок степен на здравствена заштита на животните од заразни и други болести што подразбира следење и спречување на појава на нови болести во земјата кај животните и зоонозите кај луѓето, соодветна контрола и надзор на болестите кои се присутни во земјата со постепено намалување, одржување на системот на контрола, надзор и спремност за сузбивање и искоренување на особено опасни заразни болести.

Енергетика

Стратешките приоритети и цели во областа на енергетиката се насочени кон одржлив енергетски развој на земјата, ефикасно користење на енергијата и енергетските ресурси, задоволување на потребите на општеството за електрична и топлинска енергија, природен гас и горива, воспоставување почисто и поефикасно производство на енергија преку рационално користење на конвенционални и обновливи извори на енергија, подобрување на управувањето со природните ресурси. Тенденцијата е да се обезбеди сигурно, безбедно и одржливо снабдување со енергија.

Националните цели во областа на енергетиката, механизмите и роковите за нивна имплементација се дефинирани во Стратегијата за развој на енергетиката во Република Северна Македонија до 2040 година.

Целта да се постигне енергетска безбедност на земјата во наредниот среднорочен период, ќе се оствари преку:

- Зголемување на учеството на обновливите видови на енергија во финалната потрошувачка на енергија;
- Заштита на животната средина и поттикнување на енергетската ефикасност;
- Обезбедување енергетска сигурност и стабилност;
- Либерализација на пазарот на електрична енергија и раст на инвестициите во енергетскиот сектор;
- Зголемување на користењето на природниот гас и искористување на сончевата енергија во домаќинствата и
- Интегрирање на пазарите на електрична енергија со земјите од регионот и земјите членки на Европската Унија.

Во насока на справување со ефектите од енергетската и ценовната криза во наредниот период се предвидува донесување на сет мерки: директна финансиска поддршка на најранливите категории, како паричен додаток заради покривање на дел од потрошената електрична енергија во домаќинство и промовирање на обновливи извори на енергија и поттикнување на енергетската ефикасност во домаќинствата и административни ограничувања на цените.

Енергетскиот сектор продолжува да се соочува со зависност од увоз на ресурси и енергија, зголемување на цените на увезените енергетски ресурси и климатски промени. Со ова, приоритетните области на кои треба

да се работи се: ограничување на надворешната зависност од увоз преку диверзификација на снабдувањето со енергија, заштеда на енергија и промовирање на употребата на локалните ресурси и обновливите извори на енергија;

Диверзификацијата на снабдувањето со гас и избегнувањето на последиците од гасните кризи ќе се обезбеди преку изградба на Национален гасоводен систем во Република Северна Македонија.

Основањето, развојот и унапредувањето на ТИР зоните претставува значајна алатка во стратегиите за економски раст на Владата на РСМ поради можноста за економски развој со привлекување на странски и домашен капитал, развој на нови технологии, нивна примена во националната економија, зголемување на конкурентноста и вработувањето.

Владата на Република Северна Македонија преку Планот за забрзан економски раст креира мерки за поддршка на стопанството, преку обезбедување на еднакви услови за инвестирање на странските и домашните компании и воведување на нови инструменти и механизми за финансирање (Стратешки Зелен инвестициски фонд).

Целта на Фондот е промоција на зелени инвестиции во Република Северна Македонија, вклучувајќи зелени инфраструктурни капацитети за инвеститорите во зоните, во енергетиката, во делот на услуги и подобрување на технолошката подготвеност на домашните компании и нивно вклучување во глобалните синџири на набавки.

Приоритетите во идниот среднорочен период, вклучуваат:

- Унапредување на активностите за олеснет пристап на странски инвеститори во зоните до ТИР зоните
- Унапредување на after care систем за грижа за инвеститори
- Отворање и развој на нови ТИРЗ и индустриски зони, што би се реализирале и со механизмите на Стратешкиот зелен инвестициски фонд, со цел привлекување инвестиции со поголема додадена вредност, компании кои инвестираат во иновации, истражување и развој, проширување на инвестициите во секторите: здравство, фармација, ИТ итн.

Транспорт

Во областа транспорт се спроведуваат проекти и активности во насока на развивање на политики за обезбедување на достапен, сигурен и одржлив национален и меѓународен транспортен систем, квалитетна урбанистичка и градежна инфраструктура и вршење надзор над спроведувањето на законите од својата надлежност. Развојот на градежништвото и транспортната инфраструктура претставува двигател на економскиот раст на секоја држава, па оттука и посветеноста на Владата на Република Северна Македонија за финансирање во нивниот развој, унапредување и осовременување. Оттука, приоритети во областа транспорт се: подобрување на инфраструктурната мрежа во Република Северна Македонија во нејзината целост, подобрување на сите сегменти кои се однесуваат на превозот – патен, железнички, воздушен, како и во внатрешната пловидба и подобрување на станбено-комуналната инфраструктура. За остварување на овие приоритети се планираат следниве активности: изградба на нови патни делници и рехабилитација на дел од постојните, доизградба на патните и железничките делови од коридорите 8 и 10, создавање на услови за ефикасен транспорт на патници и стока, како и обезбедување транспортни услуги со висок квалитет и високо ниво на безбедност, изградба, односно реконструкција на системи за водоснабдување и третман на отпадни води што ќе доведе до подобрување на квалитетот на живеење, особено во руралните средини, со што особено ќе се подобри квалитетот на живеење и заштита на животната средина. Во реализацијата на овие проекти свое учество земаат и Единиците на локалната управа.

Информатичко општество и администрација

Во областа информатичко општество и администрација се спроведуваат активности во насока на ефективно, ефикасно и инклузивно креирање политики со стручна, професионална департизирана администрација преку одговорно, отчетно и транспарентно работење на институциите; дигитална трансформација при испораката на услугите за граѓаните и бизнисите; развивање на механизми за воспоставување на модерни технологии „5G“ технологии и развој на „NGA“ инфраструктура; изградба и развој на електронска комуникациска инфраструктура и услуги.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Бројот на поддржани апликации за ранливи категории	/	4.388	5.500	6.000	6.200	6.200	6.500	6.500
Бројот на нови договори за странски и домашни инвестиции	6	10	10	14	18	22	26	30
Извоз на земјоделски производи (во милиони евра)	628	713	748	783	818	853	888	923
Жени носители на земјоделски стопанства (согласно Единствен регистер на земјоделски стопанства)	28.686	28.686	28.700	28.720	28.735	28.750	28.760	28.770

ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Спроведувањето на политиките за животната средина, климатската акција, планирањето на просторот како и обезбедувањето на условите за одржлив развој, управувањето со отпад, заштитата на воздухот, водата, почвата, флората и фауната при тоа обезбедувајќи мониторинг за следење на состојбата со животната средина, се активности кои се дел од политиката Заштита на животната средина. Процесот на утврдување на стратешките и среднорочните цели, како и прилагодувањето на постоечките или воведувањето на нови практики во суштина придонесуваат за посветеност во унапредувањето на животна средина.

Овие политики се реализираат на државно и на локално ниво, преку соодветни мерки и активности што ги спроведуваат различни субјекти од јавниот и од приватниот сектор за постигнување на поставените цели кои се во функција на: унапредување на квалитетот на површинските и подземните води и обезбедување на квалитетна вода за пиење, заштитата и следењето на квалитетот на воздухот, следење и намалување на бучавата, управување со отпадот, заштита на почвите и спречување на ерозијата, спречување и намалување на емисиите од индустријата, заштита и одржливо користење на биолошката и пределската разновидност и адекватно управување со заштитените подрачја, планирање на просторот со цел одржливо користење на земјиштето и другите природни и создадени ресурси, институционално јакнење и подигање на свеста за значењето на животната средина за квалитетот на животот и здравјето на луѓето. Преку спроведување на овие мерки, се докажува посветеноста кон развивање и спроведување на ефективни политики за животна средина, раководејќи се од еколошките, економските и политичките фактори на национално и меѓународно ниво и применувајќи ги принципите на одржливиот развој.

Меѓу позначајни проекти кои ќе се реализираат во наредниот среднорочен период се: Реконструкција на филтер станица за вода за пиење во Берово, општина Берово, Реконструкција на системот за водоснабдување во Богданци, општина Богданци, изградба на фекална канализација во населено место Страчинци, општина Гази Баба, Реконструкција на цевковод за снабдување со вода во Крива Паланка, Реконструкција на изворите, зафаќање нови и санација на каптажи во Крушево, Регулација на дел од Ободен канал во н.м. Арачиново, општина Арачиново, изградба на водоснабдителен систем во општина Делчево, проект финансиран од Швајцарска Влада и кофинансиран од Министерството за животна средина и просторно планирање, изградба на пречистителна станица за отпадни води за Град Скопје, проект вреден над 197,2 милиони евра, финансиран со заем во износ од 68.000.000 евра од Европска инвестициона банка ЕИБ, заем во износ од 58.000.000 евра од Европската банка за обнова и развој (ЕБОР), грант за техничка помош во износ од 1.429.250 евра, обезбеден со поддршка на ЕИБ и ЕБРД, како и инвестициски грант од 69.784.283 евра од ВБИФ. Исто така еден од најголемите приоритети, а воедно и национален приоритет во контекст на пристапувањето во ЕУ е и реализацијата на Регионалниот проект за цврст отпад кој ќе се реализира преку заем од 55 милиони евра од Европска банка за обнова и развој (ЕБОР), 5 милиони евра донација од Швајцарскиот државен секретаријат за економски прашања („SECO“) и 22,5 милиони евра инвестициски грант од ВБИФ. Со овој проект се очекува во Република Северна Македонија да се воспостават регионални системи за управување со отпад во пет региони во земјата што е важен чекор кон одржливо решение за услуги за управување со цврст отпад.

Исто така од страна на Европска инвестициона банка ЕИБ обезбеден е кредит во износ од 50.000.000,00 евра за финансирање на изградба на водоснабдителни системи, водоводни мрежи и сл. во сите општини во Република Северна Македонија.

Во рамки на Програмата за ИПА средства се очекува реализација на ИПА проектот за “Рехабилитација и проширување на канализационата мрежа во општина Кичево, Изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и надградба на канализационата мрежа во општина Битола, Изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и надградба на канализациона мрежа во општина Тетово и сл.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатор:	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Изградба на водоводни мрежи (во метри должина)	5.285	27.544	35.675	40.152	45.896	47.352	48.484	49.258
Изградба на канализациони мрежи (во метри должина)	581	19.750	34.200	38.553	40.689	41.254	41.568	42.567
Број на изработени елаборати за заштита на животната средина	432	500	450	490	510	530	540	550

ЗДРАВСТВО

Политиката Здравство е насочена кон подобрување на ефективоста и задоволството на граѓаните од функционирање на секторот и подобрување на здравствените услуги.

Приоритети во политиката за периодот 2024-2028 година се:

- Грижа за здравјето на граѓаните
- Одржување на стабилност на здравствениот систем
- Зголемување на количеството и достапноста на здравствените услуги

Основа на здравствениот систем во Република Северна Македонија е примарната здравствена заштита ориентирана кон поединецот, семејството и заедницата, со акцент на превентивната здравствена заштита и задоволување на најголемиот дел од здравствените потреби на населението.

Во рамките на оваа политика се имплементираат активности насочени кон унапредување на здравствената инфраструктура и условите за подобра здравствена заштита на населението. Инвестиционите активности се насочени кон набавка на медицинска опрема за потребите на ЈЗУ во РСМ, изградба, реконструкција и доградба на објектите во ЈЗУ, како и реализација на проектот - Изградба на клинички центар во Штип.

Во рамки на превентивните и куративните здравствени програми се преземаат активности со цел остварување на подобра комуникација и обезбедување на квалитетни здравствени услуги. Притоа активностите на превентивните програми се насочени кон:

- превенција од кардиоваскуларни болести,
- систематски прегледи на ученици и студенти кои се наменети за комплетна превенција од деформитети, откривање на лоши навики и откривање на поедини заболувања кај целата школска и студентска популација,
- активности за организирање и унапредување на крводарителството,
- имунизација на населението преку набавка на вакцини,
- активности околу рано откривање на лица евентуално разболени од бруцелоза,
- континуирана набавка на лекови за болни од туберкулоза, заштита на населението од СИДА,
- активна здравствена заштита на мајки и деца,
- рана детекција на малигни заболувања со активностите на гинеколозите за повикување за ПАП тест и скрининг за карцином на грло на матка кај жените, активности за скрининг на карцином на дебело црево и активности за скрининг за карцином на дојка.

Активностите кои се спроведуваат во рамки на куративните програми се насочени кон:

- организирање на пунктови за бесплатни прегледи по плоштади и рурални места, бесплатни прегледи за превенција од топлотни бранови во рамки на програмата здравје за сите,
- здравствена заштита на лицата со друшвени растројства,
- набавка на метадон и бупренорфин како и целосна услуга на лекување на лица со болести на зависности, обезбедување на трошоците за болни кои се третираат со дијализа и активности за пациенти со хемофилија,
- набавка на лекови за лекување на ретки болести,
- набавка на инсулин, инсулински игли, глукагон, ленти за мерење на шеќер и пумпи за континуирано снабдување со инсулин за инсулино зависни пациенти.

Здравствено осигурување

Фондот за здравствено осигурување на Македонија е основан заради спроведување на задолжителното здравствено осигурување, како институција која врши дејност од јавен интерес и јавни овластувања утврдени со Законот.

Во Фондот за здравствено осигурување се обезбедуваат средства за основната здравствена заштита, за мрежата на здравствените организации и финансирање на дејноста на здравствените организации, врз основа на цени на здравствени услуги односно програми и договори за спроведување на здравствената заштита на осигурениците.

Фондот за здравствено осигурување го финансира своето работење од сопствени приходи (придонеси од плати) и од трансфер од централниот буџет.

во милиони денари

	2021	2022	Буџет 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Вкупен приход	35,986	38,711	41,636	43,791	46,020	48,392	50,905	53,573
Приход од придонеси	19,890	21,896	24,312	26,427	28,145	29,975	31,923	33,998
Трансфер од буџет	7,383	7,570	6,846	6,391	6,391	6,391	6,391	6,391
Други приходи	8,713	9,245	10,478	10,973	11,484	12,026	12,591	13,184
Процент на учество на трансфери од буџет во вкупен приход	21	20	16	15	14	13	13	12
Вкупни расходи	35,595	38,719	42,636	43,991	46,220	48,592	51,105	53,773
Здравствена заштита	31,146	33,913	37,564	38,641	40,650	42,812	45,315	47,973
Надоместоци за боледувања	3,905	4,244	4,500	4,700	4,900	5,100	5,100	5,100
Други расходи	544	562	572	650	670	680	690	700

Од табеларниот приказ може да се забележи дека приходите со текот на годините растат при што достигнуваат до 35,9 милијарди денари во 2021 година, односно проектирани 41,6 милијарди денари во 2023 година. Трансферот од централниот буџет има тенденција на намалување, па така во 2021 година тој изнесува 21% од вкупните приходи, односно проектирани 12% во 2028 година.

Најголемо учество во структурата на приходите на Фондот имаат придонеси од плати од здравствено осигурување, трансферите од Министерството за труд и социјална политика за породилни боледувања и другите неданочни приходи. Во делот на приходи од придонесите од плата се вклучени и придонесите за невработени лица кои ги плаќа Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија, за корисниците на социјални права што ги плаќа Министерството за труд и социјална политика, за пензионерите што ги плаќа Фондот за пензиското и инвалидското осигурување на Република Северна Македонија и за неосигурените лица што ги плаќа Министерството за здравство.

Расходите со текот на годините растат при што достигнуваат до 38,7 милијарди денари во 2022 година, односно проектирани 42,6 милијарди денари во 2023 година.

Капитации

Зголемувањето на капитациониот бод за матичните лекари, гинеколози и стоматолози се изврши во 1 јули 2016 година и октомври 2019 година. Од јануари 2023 година повторно се зголеми вредноста на

капитациониот бод за избраните лекари по општа медицина и гинекологија од 63 на 75 денари. За избраните лекари стоматолози капитациониот бод се зголеми од 48 на 61 денари, по осигурено лице.

Јавни здравствени установи

Основниот пакет на здравствени услуги се поделени во: примарна здравствена заштита, специјалистичко-консултативна здравствена заштита и болничка здравствена заштита. Како купувач на здравствени услуги Фондот склучува договори со здравствените установи за вид и обем на здравствени услуги.

Приходите на ЈЗУ ги опфаќаат приходите наплатени од Фондот, средствата од програмите за здравствена заштита, сопствените приходи и донации.

Вкупниот утврден буџет на средства од Фондот за здравствено осигурување за 2021 година за сите ЈЗУ е 24,8 милијарди денари, додека реализацијата изнесува 24,1 милијарди денари или процентот на искористеност на овие средства е 97,2%.

Структура во 2021 год			во (000) денари		
Расходи	остварени расходи 2020 година	% на учество (2020)	остварени расходи 2021 година	% на учество (2021)	% 2021/2020
Основни плати и надоместоци	12.230.514	53,73%	12.492.652	51,70%	102,14%
Материјали и ситен инвентар	6.142.697	26,98%	6.664.619	27,58%	108,50%
Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.115.152	4,90%	1.066.383	4,41%	95,63%
Останати расходи	3.275.084	14,39%	3.941.567	16,31%	120,35%
Вкупно:	22.763.447	100%	24.165.222	100%	106,16%

Вкупниот утврден буџет на средства од Фондот за здравствено осигурување за 2022 година за сите ЈЗУ е 23,3 милијарди денари. Вкупните реализирани средства за расходи на ЈЗУ за периодот јануари-септември 2022 година изнесуваат 18.366.040 илјади денари. Во периодот јануари-септември 2022 година остварените расходи за плати и надоместоци на ЈЗУ изнесуваат 9.800.636 илјади денари.

Во структурата на вкупните платени средства за расходи, средства за плати учествуваат со 53,36%, а во однос на истиот период 2021 година бележат зголемување од 4,7%. Остварените расходи за материјали и ситен инвентар за периодот јануари- септември 2022 година изнесуваат 4.690.516 илјади денари. Во структурата на вкупните платени средства за расходи, средствата за лекови и медицински потрошен материјал учествува со 25,54%. Потрошените средства за комунални услуги и останатите расходи во периодот јануари- септември 2022 година во вкупните расходи учествуваат со 5,83%, односно 15,27%

Структура на расходи јануари-септември 2022 год			во (000) денари		
Расходи	остварени расходи јануари- септември 2021 година	% на учество (2021)	остварени расходи јануари- септември 2022 година	% на учество (2022)	% 2022/2021
Основни плати и надоместоци	9.360.585	55,04%	9.800.636	53,36%	104,70%
Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	752.422	4,42%	1.070.681	5,83%	142,30%
Материјали и ситен инвентар	4.423.114	26,01%	4.690.516	25,54%	106,05%
Останати расходи	2.470.497	14,53%	2.804.206	15,27%	113,51%
Вкупно:	17.006.618	100%	18.366.040	100%	107,99%

Вкупниот утврден буџет на средства од Фондот за здравствено осигурување за 2023 година за сите ЈЗУ е 23,2 милијарди денари.

Покачувањето на платите во јавното здравство се вршеше во повеќе години: во септември 2018 година на вработените во јавно-здравствените установи им се зголеми основницата за плата за 5%; во јануари 2019 година следеше дополнително зголемување на платите на здравствените работници, доктори, болничари, техничари, 5% за медицинските сестри, 8% на медицинските сестри на Клиниките и 10% за докторите специјалисти; и за 5% беше зголемена платата на администрацијата во здравството. Во 2020 година се изврши зголемувањето на платите на лекарите специјалисти за 25% и на медицинските сестри за 10%, Исто така во 2022 година се зголемија платите на здравствените работници за 5%.

Во 2023 година ќе се изврши усогласување на платите на здравствените работници со минималната плата.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Број на извршени контроли (контрола на придонеси, партиципација и плати, боледувања, лекувања во странство, контрола во јзу, специјални болници, аптеки и приватни ординации)	5.000	7.000	6.000	6.200	6.500	6.700	7.000	7.500
Број на склучени договори со пзу, јзу и аптеки	3.900	4.000	3.800	3.900	4.000	4.100	4.200	4.300
Процент на учество на приватните трошоци за здравство во вкупните здравствени трошоци на земјата	45	45	под 45%	под 45%	под 45%	под 45%	под 45%	под 45%

РЕКРЕАЦИЈА, КУЛТУРА И РЕЛИГИЈА

Спортски и рекреативни услуги

Во областа спорт се спроведуваат активности поврзани со развој и омасовување на спортот, преку зголемување на процентот на граѓани кои спортуваат, подобрување на квалитетот во националниот и меѓународниот спорт, креирање систем во кој ќе напредува професионалниот спорт и спортските резултати, јакнење на квалитетот на живот, социјална интеракција, вистински развој на личноста и здрав начин на живот на што е можно поголем број граѓани, обезбедување на квалитетна спортска инфраструктура, зголемување на бројот на спортисти и подобрување на спортските резултати, унапредување на родовата еднаквост во сите области од општественото живеење и вклучување на родова перспектива во креирањето на политиките и буџетите, како и инклузивно вклучување на лица со попреченост во сите сегменти на спортот.

Услуги за култура

Според Законот за култура, културата опфаќа три сегменти и тоа: творештвото, како процес на создавање на уметничките дела, дејностите за објавување на уметничките дела и дејностите за заштита и користење на творештвото. Оттука, задачи и обврски кои произлегуваат од пропишаните специфични надлежности се детектираат во следниве области:

- Дејности од областа на културата и уметноста;
- Промоција на културата, на културниот развој и на културните политики;
- Меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО;
- Соработка со институциите на ЕУ и интегрирање на европските вредности;
- Организација, развој и финансирање на културата;
- Следење, анализирање и предлагање акти и мерки за развој и унапредување на културата;
- Заштита, управување и ревитализација на културното наследство;
- Остварување и заштита на авторското право и сродните права;
- Надзор од надлежност во културата;
- Подготовка на прописи и на други акти од областа на културата.

Финансирањето на националниот интерес во културата се врши во согласност со Законот за култура, при што се финансира работата на националните установи во културата и се учествува во финансирањето на проекти од национален интерес во културата на други правни и физички лица во следните дејности: издавачка дејност, музичка и сценско уметничка дејност, драмска дејност, фолклорна дејност, културно уметнички манифестации и визуелни уметности, архитектура и дизајн, заштита на културното наследство, меѓународна соработка и европски интеграции.

Инвестиции во културата

Особено внимание се посветува на подобрување на условите за работа на уметниците со изградба на нови објекти и вложување во објектите во кои се сместени националните установи од областа на културата. Се финансира изградбата на Турскиот театар во Скопје, Театар и Библиотека во Тетово, изградбата на театарот во Струмица, реконструкцијата на Центарот за култура во Куманово, реконструкцијата на Центарот за култура АСНОМ - Гостивар, реконструкцијата на Центарот за култура Бели мугри - Кочани, реконструкцијата на кров на стар дел објект на НУБ Св.Климент Охридски – Скопје.

Во наредниот период ќе се продолжи со инвестирање за подобрување на инфраструктурата во културата со вложување во реконструкција на Музејот на Република Северна Македонија, реконструкција на Национална галерија на Македонија, реконструкција на Центарот за култура Антон Панов - Струмица, реконструкција на Центарот за култура Марко Цепенков - Прилеп, реконструкција на објектот на Центарот за култура – Битола и Народен театар-Битола.

Религиски и останати служби на заедницата

Во областа на религијата се вршат работи што се однесуваат на правната положба на црквите, верските заедници и религиозни групи, како и на работите во врска со односите меѓу државата и црквите, верските заедници и религиозните групи. Постапување по различни прашања значајни за државата, верските заедници и верските слободи и права на граѓаните, со активно придонесување кон подобрување на меѓуконфесионалните односи и негување на високи стандарди на дијалог и почит.

Приоритетните активности се насочени кон активно промовирање на културните и верските вредности на Република Северна Македонија врз основа на постојана и конструктивна соработка со регистрираните цркви, верски заедници и религиозни групи и државните институции, промоција на културните и верските вредности на Република Северна Македонија и унапредување на меѓуконфесионалната соработка, обезбедена заштита на начелото на секуларност, унапредени верски слободи и права и меѓународната соработка, зајакната сервисна ориентација кон потребите на верските заедници.

Приоритетни цели и активности за остварување на стратешкиот приоритет за наредниот среднорочен период:

- Промоција на културните и верските вредности во Република Северна Македонија и унапредување на меѓуконфесионалната соработка;
- Обезбедена заштита на начелото на секуларност, унапредени верски слободи и права и меѓународна соработка;
- Зајакната сервисна ориентација кон потребите на верските заедници и остварување на блиска соработка со истите.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Број на реализирани манифестации и фестивали од областа на драмската, издавачката, музичко сценската дејност, фолклорната дејност и манифестации по посебни конкурси	44	44	25	37	40	42	43	44
Опфат на граѓани со активности во дејноста спорт	15%	16%	16%	16%	17%	17%	17%	18%
Број на реализирани интрeдисциплинарни проекти со родова компонента во функција на подобрување на статусот на жената во општеството и број на жени носители на проекти			30	32	35	36	40	42

ОБРАЗОВАНИЕ

Политиките кои Владата на Република Северна Македонија ги спроведува во областа на воспитанието и образованието од сите видови и степени се во насока на обезбедување на сеопфатно, инклузивно и

интегрирано образование насочено кон учесниците во воспитно-образовниот процес, со современи програми што овозможуваат идните генерации да се стекнат со знаења, вештини и компетенции согласно потребите на демократското мултикултурно општество, пазарот на трудот и новите предизвици во глобалниот научно-технолошки амбиент.

Основата за спроведување на активностите на институциите во Република Северна Македонија во полето на образованието за наредниот среднорочен период произлегува од Стратегијата за образованието на Република Северна Македонија за 2018-2025 година, која тргнува од постојните состојби во образовниот систем и има за цел кон тоа постепено да ги подобри истите, во согласност со утврдените приоритети.

Во рамки на оваа политика се спроведуваат низа мерки и активности во делот на образованието на возрасни, организацијата, финансирањето, развојот и унапредувањето на образованието, воспитанието и науката, воспитанието и образованието на деца со посебни образовни потреби и децата на нашите работници на привремена работа и престој во странство, верификација на струките, профилите во образованието, унапредување на ученичкиот и студентскиот стандард, технолошкиот развој и поддршка на иновациите, информатичката и техничката култура, развој на дигитални вештини и други активности поврзани со образованието. Преку следење, стручен увид, истражување, унапредување и развој на воспитно-образовната дејност во областа на предучилишното, основното, гимназиското и уметничкото, средното стручно и постсредното образование, образованието за децата со посебни образовни потреби и во образованието на возрасните, во воспитно-образовната дејност на ученичките домови, како и образованието на децата на граѓаните на Република Северна Македонија во странство за учење на мајчиниот јазик и култура, се врши унапредување на образовниот систем.

Се преземаат активности насочени кон промовирање на образованието на возрасните, координирање на соработката со меѓународните институции и со други организации за образование на возрасни, обезбедување квалитет особено преку воспоставување стандарди и критериуми за формално и неформално образование на возрасните. Се организираат различни видови оценувања на учениците, вклучувајќи ги и меѓународните тестирања (како Програмата за меѓународно оценување на ученици – ПИСА и Студијата за трендовите во учењето математика и природни науки на меѓународно ниво – ТИМСС). Преку контроли, инспекциски надзори и преку спроведување на интегрална евалуација, се утврдува примената на правната регулатива поврзана со образованието и квалитетот на воспитно-образовниот процес во сите образовни нивоа.

Во насока на развој на заедницата како општество засновано на напредно знаење, со одржлив економски развој, повеќе и подобри работни места и поголема социјална кохезија, истовремено обезбедувајќи заштита на средината за идните генерации а особено размена, соработка и мобилност во областа на образованието и обуката, се врши промоција и спроведување на европските програми во областа на образованието, обуката, младите и спортот во Република Северна Македонија.

Активностите во среднорочниот период се насочени кон остварување на следните приоритети:

- Создавање образование кое е во најдобар интерес на децата и кое му овозможува на секој ученик да го достигне својот полн потенцијал;
- Обезбедување квалитетно и инклузивно високо образование и унапредување на студентскиот стандард;
- Зголемено вложување и развој на науката, истражувањето и иновациите и
- Унапредување на системот на доживотно учење.

Во насока на остварување на овие приоритети ќе се работи на подобрување на содржината и отчетноста во основното и средното образование, зголемување на опфатот на учениците и подобрување на инклузивноста и меѓуетничката интеграција, подобрување на условите за учење и постигнувањата на учениците, вложување и развој на дигитални вештини и критичко размислување, усогласување на стручното образование и обука со потребите на пазарот на трудот, развој на регионални центри за стручно образование и обука, модернизирање на системот за образование на возрасни согласно перспективата за доживотно учење, развој на нов модел за финансирање на основното и средното образование со нова формула за распределба на блок дотациите со утврден трошок по ученик пресметан врз основа на стандарди, оптимизација на мрежата на училишта, обезбедување квалитет и ефективност на високото образование во согласност со европските добри практики, развој на нов модел за финансирање на високото образование, унапредување на системот на акредитација и евалуација на високото образование, подобрување на студентскиот живот и стандард на младите и спроведување на мерки со кои тие полесно ќе дојдат до прво

вработување и нивно задржување во земјата, унапредување на ученичкиот и студентскиот стандард, вложување во подобри услови во ученичките домови, енергетски ефикасна реконструкција на студентските домови, зголемување на националните средства за истражувачка дејност, зголемување на меѓународната соработка во областа на науката, истражувањето и иновациите, креирање на Стратегијата за паметна специјализација, унапредување на системот на формално образование на возрасните, развој на системот за валидација на неформалното и информалното учење.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Број на финансирани научноистражувачки проекти	40	80	65	100	100	100	100	100
Број на доделени стипендии на ученици средношколци Роми	870	899	950	960	960	970	980	1000
% на запишани ученички во градежно-геодетска, земјоделско-ветеринарна и шумарско-дрвопереработувачка струка	34,53%	37,43%	39,00%	40,00%	42,00%	44,00%	46,00%	47,00%

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Политиките во областа на трудот и социјалата вклучуваат расходи за активности во областа на работните односи, вработувањето и вработеноста; пензиско-инвалидското осигурување; заштитата на работниците при работењето; материјалното обезбедување на привремено невработените; платите и животниот стандард; социјалната политика; хуманата популациона политика заради усогласен економски социјален развој; заштитата на децата и малолетните лица; заштитата на младината и жените; заштитата на лицата со пречки во развојот и друго.

Во рамките на оваа политика се имплементираат активности насочени кон подобрување на социјалните услуги, при што инвестиционите активности се насочени кон изградба, реконструкција и доградба на објектите за социјална заштита и домови за стари лица, како и реализација на проектите финансирани со кредитни средства. Во рамки на програмите активностите се насочени кон:

- остварување на социјалната заштита
- развој на дејноста за заштитата на децата
- финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и нивната асоцијација, на здруженија за борба против семејно насилство и на Црвениот крст на Република Македонија и др.

Пензиско и инвалидско осигурување

Со Законот за пензиското и инвалидското осигурување се уредува задолжителното пензиско осигурување на работниците во работен однос и на физичките лица кои вршат дејност, основите на капитално финансирано пензиско осигурување, како и посебните услови под кои одделни категории на осигуреници ги остваруваат правата од пензиското и инвалидското осигурување. Фондот за пензиско и инвалидско осигурување го финансира работењето од сопствени приходи и трансфер од централниот буџет.

Пензиски систем во Република Северна Македонија е поставен на три столба:

- Прв столб - систем на тековно финансирање, осигурување засновано на генерацииска солидарност;
- Втор столб – задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и
- Трет столб – доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

При планирањето на расходите за пензии земени се во предвид актуелните законски прописи кои предвидуваат дека осигуреникот стекнува право на старосна пензија кога ќе наполни 64 години живот (маж), односно 62 години живот (жена) и најмалку 15 години пензиски стаж.

во милиони денари

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Вкупни приходи	81,495	85,128	93,354	101,134	106,039	111,011	116,217	121,667
Придонеси од плати	46,030	50,594	58,301	64,373	68,493	72,880	77,552	82,528
Трансфер од буџет	32,050	31,022	31,258	32,700	33,352	33,794	34,175	34,487
Други приходи	3,415	3,512	3,795	4,061	4,194	4,337	4,490	4,652
Процент на учество на трансфер од буџет во вкупен приход	39	36	33	32	31	30	29	28
Расходи	80,147	87,608	97,124	102,290	107,039	112,011	117,217	122,667
Пензии	6,289	67,567	75,000	78,750	82,687	86,821	91,162	95,721
Транзициони расходи до приватни фондови	9,233	10,827	11,800	12,700	13,000	13,300	13,600	13,900
Други расходи	8,623	9,214	10,324	10,840	11,352	11,890	12,455	13,046

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Корисници на пензии	330,211	338,359	345,245	348,000	351,000	354,000	356,000	360,000

Од табеларниот преглед се забележува трендот на пораст на приходите на Фондот, при што најголемо учество во структурата на приходите имаат приходите од придонеси од плати (во 2023 година учествуваат со 62.4% во вкупните приходи, приходите од Централниот буџет учествуваат со 33%). Исто така, може да се забележи процентуално намалување на трансферот од Централниот буџет, од 38% во 2021 година на 29% во 2028 година.

Расходната страна има тренд на раст, при што расходите достигнуваат до проектирани 97,1 милијарди денари во 2023 година. Најголемо учество имаат исплатените пензии кои во 2022 година изнесуваат 67,5 милијарди денари, а кон вториот столб транзиционите трошоци изнесуваат 10.8 милијарди денари.

Со измените на Законот за пензиското и инвалидското осигурување од 2022 година („Службен весник на Република Македонија“ број 67/2022), се врши промена на начинот на усогласување на пензиите, односно се уредува усогласувањето на старосната пензија според движењето на индексот на трошоците на животот во висина од 50% и порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Македонија во висина од 50%. Пензијата се усогласува на 1 март и на 1 септември секоја година според процентот кој се добива како збир на порастот на индексот на трошоците на живот во претходното полугодие и процентот на порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Северна Македонија во претходното полугодие во однос на полугодие кое му претходи.

Процент на усогласување на пензии

година	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Прво усогласување	0,82	1,69	0,7	0	1,2	2,9	8.4
Второ усогласување	0,76	1,8	0,4	0,6	1,2	6.8	

Со Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување се уредуваат видовите на придонеси за задолжително социјално осигурување, обврзниците за плаќање на придонеси, обврзниците за пресметка и уплата на придонеси, основите на кои се плаќаат придонеси, стапките на придонеси, начинот на пресметка, роковите на плаќање на придонеси, контрола на пресметување и уплата на придонеси, како и други прашања кои се значајни за утврдување и плаќање на придонесите.

Во задолжително социјално осигурување спаѓаат придонесите за:

- пензиско и инвалидско осигурување врз основа на тековна исплата;
- задолжително капитално финансирано пензиско осигурување;
- стаж на осигурување кој се смета со зголемено траење;
- здравствено осигурување и
- осигурување во случај на невработеност.

Во однос на процентот кој се издвојува за плаќање на придонеси за пензиско осигурување може да се забележи намалување со текот на годините, односно од 21.2 % во 2008 година придонесите се намалени на 18.8% во 2020 година и истите се важечки во 2024 година. Стапката на придонесот за задолжително пензиско и инвалидско осигурување, од 01.01.2020 година изнесува 18,8%, а висината е утврдена со Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување („Службен весник на РМ“ бр.47/18).

процент на придонеси	Пензиско и инвалидско осигурување	Задолжително здравствено осигурување	Вработување	Дополнително здравствено осигурување	Вкупно
2008	21.2	9.2	1.6	0.5	32.5
2009	19	7.5	1.4	0.5	28.4
2010-2018	18	7.3	1.2	0.5	27
2019	18.4	7.4	1.2	0.5	27.5
2020	18.8	7.5	1.2	0.5	28

Пазар на труд и зголемување на конкурентноста на работната сила

Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија со своите центри за вработување развива и спроведува услуги за зголемување на конкурентноста на работната сила и задоволување на потребите на пазарот на трудот, преку примена на индивидуален пристап во работењето ориентиран кон потребите на невработените лица и работодавачите. Агенцијата го финансира работењето од сопствени приходи и трансфер од централниот буџет.

во милиони денари

	2021	2022	Буџет 2023	2024	2025	2026	2027	2028
ПРИХОДИ	3,691	3,795	3,804	3,828	4,067	4,303	4,553	4,777
Вкупно приходи од придонеси	2,918	3,214	3,392	3,668	3,927	4,163	4,413	4,677
Трансфери од Буџет	732	555	372	100	100	100	100	100
Други приходи	41	26	40	60	40	40	40	0
РАСХОДИ	3,363	3,303	3,804	4,022	4,096	4,303	4,552	4,778
Расходи за функција	3,047	2,961	3,47	3,632	3,706	3,913	4,162	4,388
Паричен надоместок за невработени	1,388	1,282	1,526	1,6	1,6	1,65	1,65	1,65
За активни политики за вработување	1,365	1,42	1,45	1,5	1,55	679	1,903	2,102
Други расходи	294	259	494	532	556	1,584	609	636
Расходи за стручна служба	316	342	334	390	390	390	390	390

Со Оперативниот план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот се утврдуваат програмите, мерките и услугите за вработување кои ќе обезбедат создавање на нови работни места, поддршка за креирање на нови работни места и зголемување на вработливоста на невработените лица, посебно на младите, долгорочно невработените и корисниците на право на парична помош од социјална заштита, како и поддршка на невработените лица на кои престанокот од работен однос е регистриран во периодот на кризата предизвикана поради Корона вирусот COVID 19.

При имплементацијата на програмите и мерките за вработување се почитуваат следните основни принципи:

- Справување со негативните ефекти и последици врз пазарот на труд и вработеноста, предизвикани од пандемијата на COVID-19;
 - Принципот на диверзитет и инклузивност за сите општествени категории во приватниот сектор согласно принципите на правична и адекватна застапеност на етничка, полова, религиозна, расна или било која друга ранлива категорија на граѓани, во согласност со стандардите и практиките на Обединетите нации и Меѓународната организација на трудот;
 - Поттикнување на рамномерен регионален развој, во согласност со податоците од Бирото за регионален развој и степенот на развиеноста на планските региони во Република Северна Македонија.
- Како една од целите е да се намали долгорочната невработеност и зависноста од гарантиран минимален приход, со ефективно вклучување на ранливите групи, особено корисниците на гарантиран

минимален приход, на пазарот на трудот, преку нивно вклучување во специјализирани програми и услуги за развој на вештини.

Исто така се дефинираат активностите кои му овозможуваат на младото невработено лице, да биде повторно вклучено во образовниот процес (не во редовното образование) или да биде вклучено во некоја од активните мерки или услуги за вработување, кои ќе му овозможат да ги зголеми своите можности за вработување или да му биде понудено соодветно вработување кое одговара на неговото образование и вештини. Активностите вклучуваат групно и индивидуално советување; обезбедување услуги за помош при барање работа; мотивациски обуки; вклучување во некоја од мерките за интеграција на пазарот на трудот (вработување, образование и мерки за обука).

Индикатори за исполнување на целите

<i>Аутпут индикатори</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
<i>Број на подготвени решенија за остварување на право од пензиско и инвалидско осигурување</i>	30.325	33,500	31,300	31,500	31,600	31,700	31,800	31,900
<i>Број на корисници на родителски додаток за трето дете</i>	22.904	22.377	19.794	18,477	15,087	12,661	10,413	8,500
<i>Број на жени корисници на мерката Поддршка за креирање на нови работни места од Оперативниот план за вработување</i>		1,070	1,177	1,295	1,424	1,567	1,723	1,896

2.5 Буџет на локалната власт

Децентрализација на надлежностите до локалните власти и подобрувањето на нивниот капацитет е еден од приоритетите кои произлегуваат од Пристапното партнерство на Република Северна Македонија со ЕУ и Рамковниот договор. Сите општини (освен Пласница) од 2012 година ги финансираат пренесените надлежности со блок дотации со што заврши фазниот пристап за пренесување и управување со материјалните и финансиски ресурси за пренесените надлежности во образованието, културата, детската и социјалната заштита.

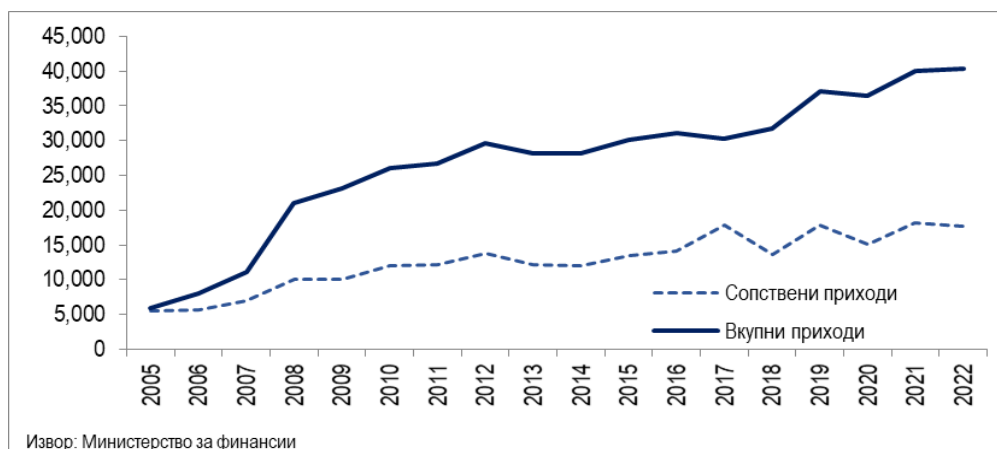
Преземените надлежности во повеќе области од страна на општините го зголемија административниот и фискален капацитет и ги зајакнаа капацитетите за управување со поголем обем на финансиски средства. Со успешно администрирање и наплата на сопствените приходи, продолжува процесот на пораст на сопствените приходи на општините и зајакнување на капацитетот за менаџирање со средствата, подобро извршувањето на пренесените надлежности и управувањето со финансиските средства и другите ресурси. Дополнително, општините успешно администрираат со новите надлежности на управувањето со градежното земјиште, постапување со бесправно изградени објекти, при што соодветно се обезбедуваат дополнителни приходи. Успешното спроведување на фискалната децентрализација со целосно воспоставена законска и институционална рамка на локалната самоуправа, обезбедува развиени, одговорни и функционални единици на локалната самоуправа и ниво на локална демократија што ги доближува граѓаните до институциите на локалната самоуправа. Напредокот во достигнувањето на целите на децентрализацијата е оценет како успешен од повеќе меѓународни институции со чија помош во рамките на повеќе проекти се извршени подобрувања во системот на управување, контрола, транспарентност и координација на управувањето со реформите на локалната самоуправа.

Истовремено, пристапот до пазарот на капитал стана подостапен врз основа на полиберални и потранспарентни услови за задолжување со што се зголеми и интересот на општините за финансирање на инвестициони проекти преку задолжување. Во оваа насока, Владата обезбеди кредитни линии од меѓународни финансиски институции (Светска банка, ЕИБ, КфВ и ЕБОР) со кои се имплементираат значителни инвестициони вложувања и тоа во: реконструкција и рехабилитација на локални улици, патишта и мостови, изградба и реконструкција на водоводни и атмосферски мрежи, подобрување на јавната хигиена и подигнување на енергетската ефикасност во општинските јавни објекти и просторно локално уредување.

Република Северна Македонија, во однос на нивото на децентрализација според податоците за реализацијата на расходите во 2022 година (учество од околу 5% во БДП), влегува во групата земји што се

средно децентрализирани. Понатаму, споредено со 2005 година кога започна процесот на трансфер на надлежности и фискалната децентрализација, приходите на општините се зголемија за повеќе од шест пати (во 2005 година реализација од 5,9 милијарди денари, во 2022 година над 40 милијарди денари). Во истиот период, даночните приходи врз кои општината има автономија на наплатата се зголемија за повеќе од три пати (Графикон 13).

Графикон 13. Сопствени и вкупни приходи во периодот 2005-2022 година (во милиони денари)

Општините во Република Северна Македонија се финансираат од сопствени извори на приходи, дотации за пренесените надлежности во образованието, културата, социјалната заштита и противпожарната заштита обезбедени од Буџетот на РСМ, приходи кои се утврдени во посебни закони, приходи кои се трансферираат на општините од даноци или надоместоци кои се наплатуваат на централно ниво, трансфери од Буџетот на Република Северна Македонија и други институции наменети за реализација на определени капитални проекти, приходи од донации и кредити и други приходи.

Сопствени приходи на општините се локалните даноци (данок на имот, данок на наследство и подарок, данок на промет на недвижности), локални такси утврдени со закон (комунални такси, административни такси и други такси утврдени со закон), локални надоместоци (надоместок за уредување на градежно земјиште, надоместоци за комунални дејности, надоместоци за просторни и урбанистички планови), приходи од сопственост и други приходи утврдени со закон. Со последните измени на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа приходите од данок на личен доход постепено се зголемуваат од 3% на 6% до 2024 година од наплатениот данок на личен доход од плати на физички лица според постојано место на живеење во општината, така што од денот на стапување на сила на законот до крајот на 2022 година на општините им се трансферираа по 4% од наплатените приходи од данокот на личен доход. Општините исто така добиваат и 100% од наплатените приходи од данок на личен доход од физичките лица кои се занимаваат со занаетчиска дејност, регистрирани на подрачјето на општината.

Дополнителни приходи се обезбедуваат преку дотации од Буџетот на Република Северна Македонија и тоа: приходи од дотација од ДДВ (во висина од 5% во 2022 година и 5,5% во 2023 година од наплатениот ДДВ во претходната фискална година), капитални трансфери, наменски и блок дотации за пренесените надлежности во образованието, културата, социјалната заштита и противпожарната заштита. Средствата од овие дотации се распределуваат според критериуми кои се утврдени во уредби што ги донесува Владата на Република Северна Македонија.

Во текот на 2023 година се задржува трендот на зголемување на наменски и блок дотациите за пренесени надлежности од областа на образованието, социјалната и детска заштита, културата и противпожарната заштита.

Нереалното планирање на буџетите на единиците на локалната самоуправа, односно преоптимистичкото планирање на приходите е една од причините поради кои единиците на локалната самоуправа креираа неизмирени обврски во претходните години. Со цел надминување на оваа состојба со измените во Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа се воспостави фискално правило за планирање на сопствените приходи на основниот буџет на единиците на локалната самоуправа, односно планирањето на сопствените приходи на основниот буџет на општината се ограничува со реализацијата на остварените сопствени приходи во претходните три години. Со измените на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа кој беше донесен во август 2022 година, ќе се обезбедени пореално планирање на општинските буџети, при што процентот на планирани приходи во

буџетот на општините од 30% повторно се намалува на 10%. При тоа се дава можност доколку општината заклучно со третиот квартал има реализација на сопствените приходи над 75% од планираните, дополнително може да ги зголеми планираните приходи до максимум 20%, почнувајќи од 2025 година. При тоа за 2023 година процентот изнесува 20% со дополнителни 10% заклучно со третиот квартал, а за 2024 година процентот изнесува 15% со дополнителни 15%. Воедно, предвидени се исклучоци само доколку општината има обезбедено потврда за трансфер на средства од соодветна институција или во случај на промени кои се однесуваат на висината и видот на сопствените приходи на основниот буџет утврдени со закон.

Со цел унапредување на фискалната децентрализација, во периодот 2021-2024 година се реализираат повеќе активности и мерки кои се групирани во три столба и тоа: I. Подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на приходите на општините, II. Зголемување на фискалната дисциплина и III. Зголемување на транспарентноста и отчетноста во работа на општините. Крајната цел на овој процес е постигнување на повисок квалитет на јавните услуги, повисок степен на економски развој и подобрување на животниот стандард.

Првиот столб од реформата кој е насочен кон подобрувањето на фискалниот капацитет и зголемувањето на приходите на општините, ќе се спроведе преку повеќе активности коишто предвидуваат раст на средствата што им се распределуваат на општините од наплатените приходи во централниот буџет, зголемување на сопствените приходи на општините и распределба на средства коишто ќе го поддржуваат добриот перформанс. Во оваа насока во 2022 година е ревидирана методологијата за распределба на средствата на приходите од данокот на додадена вредност кои се распределуваат на општините. Во 2022 година на општините им се распределија 5% од наплатениот данок на додадена вредност, распределен во три дела и тоа: основен дел – 4,5%, дел за перформанси - 0,25% и дел за вооедначување - 0,25%. Во 2023 година на општините им се обезбедени средства во висина од 5,5% од наплатениот данок на додадена вредност остварен во претходната фискална година, распределен во три дела и тоа: основен дел – 4,5%, дел за перформанси - 0,5% и дел за вооедначување - 0,5%. Делот за перформанси ги наградува општините што имаат подобра реализација на сопствените приходи во споредба со планираните сопствени приходи и повисока наплата на сопствените приходи во тековната година во споредба со просекот од реализираните сопствени приходи во претходните три години. Делот за вооедначување е наменет за надминување на разликите согласно фискалниот капацитет на општините поради ограничен капацитет на ресурси, односно општините коишто имаат пониски приходи од данокот на личен доход по жител добиваат дополнителни средства.

Ќе се дејствува и кон зголемување на сопствените приходи на општините преку подобрување на ефикасноста на администрацијата, како и кон изнаоѓање нови локални приходи според најдобрите практики од ЕУ и подобрување на критериумите за распределба на доделените средства за пренесените надлежности во областа на основното и средното образование, културата, детската заштита и заштитата на стари лица и противпожарната заштита.

Вториот столб е во насока на зголемување на финансиската дисциплина на општините, намалување на долговите и домаќинско работење и предвидува мерки за реално планирање на приходите и расходите на општините, рационализација во работењето и намалување на непотребните расходи, редовно сервисирање на обврските, поголема финансиска дисциплина, прогласување финансиска нестабилност, издавање општински обврзници и анализа на постојните обврски на општините и јавните претпријатија. Зголемувањето на контролата од страна на државата може да се обезбеди преку надзорите спроведени од Финансиската инспекција во поглед на почитувањето на одредбите на Законот за пријавување и евиденција на обврските, Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа и Законот за финансиска дисциплина.

Во насока на зголемување на транспарентноста и отчетноста, во рамките на третиот столб на унапредувањето на фискалната децентрализација, ќе се носат мерки за зголемување на транспарентноста на општините преку објавување на финансиските извештаи на транспарентен и разбирлив начин, а ќе се дејствува и кон поголема отчетност за користење на буџетските средства. Зголемената транспарентност во работењето на општините е еден од предусловите за обезбедување законско, наменско и целисходно користење на јавните средства во насока на остварување на целите за раст и развој на општините, како и ефикасно обезбедување на услугите за граѓаните и подобрување на квалитетот на живот во општините. Зголемувањето на транспарентноста на општините во своето работење пред се се однесува на зајакнување на фискалната одговорност на општините, навремено вклучување на пошироката јавност при креирањето на политиките на општината и информирање за сработеното.

Еден од приоритетите на Владата на Република Северна Македонија е продолжување на процесот на децентрализација, во насока на поголема демократизација, подобри (поквалитетни и поразгранети) јавни услуги и засилен локален развој во интерес на граѓаните. При тоа, интенција е во наредниот период да се

продолжи со политиките за развој на општините, односно фискална децентрализација и рамномерен регионален развој, со цел зајакнување на финансиските извори на општините, но воедно, и зголемување на одговорноста и транспарентноста на нивното работење, за општини поблиски до граѓаните.

По економското заздравување од последиците предизвикани од пандемијата од КОВИД-19 и енергетската криза, се предвидуваат мерки и политики за забрзан, инклузивен и одржлив економски раст, кои што се насочени кон добро управување – односно владеење на правото, сузбивање на корупцијата и подигнување на капацитетот на институциите. Тука спаѓаат и мерките за поттикнување на фискалната децентрализација, обезбедување локален и рамномерен регионален развој, одржлива и здрава животна средина и дигитализација на економијата и јавните услуги.

2.5.1 Остварувања во периодот јануари – март 2023 година

Реализацијата на приходите и приливите во буџетите на единиците на локалната самоуправа за периодот јануари – март 2023 година изнесува 10.222 милиони денари и споредено со истиот период од претходната година бележи пораст од 16,7%. Од овој износ 2.749 милиони денари се даночни приходи кои бележат пораст од 20,5% во однос на претходната година. Во овој период од 2023 година реализацијата на приходите од даноците на имот изнесува 992 милиони денари и се констатира мал пораст од 2,1%. Кај даноците од доход кои изнесуваат 198 милиони денари, има значителен пораст од околу 89,8%, пред се како резултат на зголемување на минималната плата, зголемувањето на платите на вработените пред се во образованието и социјалната заштита и зголемениот процент од данокот на личен доход кој се распределува на општините. Реализацијата на приходите од даноци на специфични услуги изнесува 1.543 милиони денари и бележат пораст од 30,1%, додека кај таксите за користење или дозволите за вршење дејност се бележи пад од 15,2%.

Во анализираниот период, неданочните приходи изнесуваат 356 милиони денари и во споредба со истиот период од 2022 година бележат пораст од 18,7%. Во рамки на неданочните приходи доминираат приливите од такси и надоместоци и тоа во износ од 253 милиони денари и бележат пораст од 21,2% во однос на реализираните приходи во истиот период од претходната година, додека другите неданочни приходи изнесуваат 80 милиони денари при што се констатира пораст од 16,2%. Останатите неданочни приходи се околу 23 милиони денари и бележат благ пораст од 3% во споредба со претходната година.

Во периодот јануари - март 2023 година, капиталните приходи се реализирани во износ од 354 милиони денари и се констатира пад од 11,9% во споредба со претходната година. Капиталните приходи во најголем дел се состојат од приходи од продажба на земјиште и нематеријални вложувања.

Приходите од дотации за пренесените надлежности во основното и средното образование, култура, детски градинки и домови за стари лица и противпожарна заштита во анализираниот период од 2023 година изнесуваат 5.643 милиони денари, односно бележат пораст од 18,3%. Приходите од трансфери од централниот буџет и од други нивоа на власт во периодот јануари – март 2023 година се реализирани во износ од 939 милиони денари и бележат значителен пораст од 31,5% во однос на истите реализирани во истиот период минатата година.

Во периодот јануари – март 2023 година, реализирани се приходи од донации во износ од 156 милиони денари, односно истите се намалени за 33,7% во споредба со минатата година, додека приливите од кредити се реализирани во износ од 25 милиони денари и споредено со истиот период од минатата година бележат значително намалување за 57,9%.

Реализираните расходи во периодот јануари – март 2022 година изнесуваат 9.711 милиони денари и споредено со истиот период од минатата година се констатира значителен пораст од 12,1%. Со овие расходи редовно се подмируваат обврските преземени согласно пренесените надлежности на општините потребни за тековно работење, спроведување капитални проекти и отплата на главница за претходно земено кредити.

Во структурата на расходите најголемо учество со 56,9%, односно 5.524 милиони денари заземаат расходите за плати и надоместоци и споредено со истиот период од минатата година имаат значителен пораст од 16,6%. Најголем дел од платите односно 86,4% или 4.773 милиони денари се наменети за вработените во институциите на локално ниво од основното и средното образование, културата, детските градинки и старските домови и противпожарната заштита, кои со околу 98,8% се финансираат со блок дотации. Расходите за стоки и услуги изнесуваат 1.975 милиони денари и учествуваат со 20,3% во вкупните расходи и истите се за 2,9% повисоки, споредено со истиот период претходната година. Капиталните расходи учествуваат со 12,1% и изнесуваат 1.177 милиони денари кои во најголем процент, односно 90,6%, се финансирани со сопствени средства на општината, 5,3% се средства добиени од донации, 2,3% од кредити, 1,5% од дотации и 0,3% од самофинансирачки активности. Кај капиталните расходи се констатира

зголемување од 10,9%, што укажува на раздвижување на капиталните инвестиции и надминување на последиците од зголемувањето на цената на нафтата и нафтените деривати и цената на електричната енергија. Расходите за субвенции и трансфери изнесуваат 786 милиони денари и учествуваат со 8,1%, а отплатата на главница изнесува 197 милиони денари или 2,0% од вкупните расходи. Расходите реализирани од резервите, социјалните бенефиции и каматните плаќања учествуваат со околу 0,5%.

2.5.2 Среднорочна рамка за буџетот на локална власт

Како еден од приоритетите кои се наведени во Програмата на Владата на Република Северна Македонија за период 2022-2024 е и продолжување на процесот на децентрализација. Со ова се настојува да се обезбеди дополнителна демократизација на општеството, поефикасно и поекономично обезбедување и испорачување на услугите, но и засилен локален развој.

Целта е надлежностите да се пренесат на нивото на управување кое е најблиско до граѓаните, за да истите ефективно се извршуваат, со соодветни финансиски средства и загарантирана вклученост на граѓаните во донесувањето на одлуките. Во наредниот период ќе се продолжи со политиките за развој на општините, односно фискална децентрализација и рамномерен регионален развој со цел зајакнување на финансиските извори на општините, но воедно и зголемување на одговорноста и транспарентноста на нивното работење. Владата ќе обезбеди ресурси (организациски и финансиски) за да помогне особено на помалите општини кои немаат доволен капацитет одеднаш да се справат со реализација на големи проекти. На тој начин ќе го стимулира локалниот и регионалниот развој, особено преку максимална искористеност на претпристапните и новите структурни и кохезиони фондови на Европската Унија.

Се очекува општините да продолжат со подобра наплата на сопствените приходи, зајакнување на капацитетите за развивање политики за финансирање на општините и јакнење на капацитетите за финансиско управување. За остварување на стратешките определби и во наредниот период ќе продолжи силната посветеност на реализацијата на поттикнување на одржливиот локален развој, доброто локално владеење и создавање услови за поактивна, поефективна и поиновативна улога на локалните власти во остварувањето на националните цели за раст и развој.

Министерството за финансии во 2022 година активно работеше на реформа за унапредување на фискалната децентрализација, која нуди сериозно системско решение за стабилни финансии на општините што ќе претставува одговорни општини и испорака на квалитетни и ефикасни услуги за граѓаните. Реформата се состои од три столба: зголемување на фискалниот капацитет на општините и зголемување на приходите на општините, зголемување на финансиската дисциплина на општините, намалување на долговите и домаќинско работење и зголемена транспарентност и отчетност.

Во 2023 година и на среден рок, а со цел унапредување на фискалната децентрализација, предвидени се повеќе активности и мерки за подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на приходите на општините, зголемување на фискалната дисциплина и зголемување на транспарентноста и отчетноста во нивната работа.

Во август 2022 година во Собранието на Република Северна Македонија усвоени се Изменувања и дополнувања на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа. Измените во Законот се во насока на обезбедување дополнителна демократизација на општеството, поефикасно и поекономично обезбедување и испорачување на услугите, но и засилен локален развој.

Со измените на Законот се обезбедува подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на приходите на општините, преку постепено зголемување на стапката од приходите од данокот на додадена вредност кои се распределуваат на општините и данок на личен доход.

Приходите од данок на личен доход постепено се зголемуваат од 3% на 6% до 2024 година, така што од денот на стапување на сила на законот до крајот на 2022 година на општините им беа трансферирани по 4% од наплатените приходи од данокот на личен доход. Стапката за 2023 година изнесува 5%, додека од 2024 година општините ќе добиваат по 6% од наплатените приходи од данокот на личен доход. Како резултат на порастот на стапката на 5% во 2023 година се очекува пораст на приходите на 800 милиони денари, додека во 2024 година со стапка од 6% приходите би изнесувале околу 1.029 милиони денари, односно на среднорочен период се очекува секоја година приходите да се зголемуваат за околу 7-8% во споредба со претходната година.

Приходите од данокот на додадена вредност ќе се обезбедат во висина од 6% од наплатениот данок на додадена вредност остварен во претходната фискална година започнувајќи од 2024 година. Истите ќе се распределуваат во три дела и тоа: основен дел – 4,5% од наплатениот данок на додадена вредност остварен во претходната фискална година, дел за перформанси - 0,75% од наплатениот данок на додадена вредност

остварен во претходната фискална година и дел за вооедначување - 0,75% од наплатениот данок на додадена вредност остварен во претходната фискална година. Порастот е постапен така што во 2022 година, стапката изнесуваше 5% и во 2023 година стапката изнесува 5,5%. Во текот на 2022 година на општините им се распредели 5% од наплатениот данок на додадена вредност, распределен во три дела и тоа: основен дел – 4,5%, дел за перформанси - 0,25% и дел за вооедначување - 0,25%. Делот за перформанси ги наградува општините што имаат подобра реализација на сопствените приходи во споредба со планираните сопствени приходи и повисока наплата на сопствените приходи во тековната година во споредба со просекот од реализираните сопствени приходи во претходните три години. Делот за воедначување е наменет за надминување на разликите согласно фискалниот капацитет на општините поради ограничен капацитет на ресурси, односно општините коишто имаат пониски приходи од данокот на личен доход по жител добиваат дополнителни средства. Подготвена е формула и ексел алатка врз основа на кои се распределуваат доделените средства и донесена е нова Уредба за методологија за распределба на приходите од данокот на додадена вредност по општини за 2022 и 2023 година во која се утврдени критериумите според кои се распределуваат средствата во основниот дел, делот за воедначување и делот за перформанси. Во 2023 година на општините им се обезбедени средства во висина од 5,5% од наплатениот данок на додадена вредност остварен во претходната фискална година, распределен во три дела и тоа: основен дел – 4,5%, дел за перформанси - 0,5% и дел за вооедначување - 0,5%. Како резултат на измените во Законот во текот на 2022 година општините добија дополнителни 291 милион денари, во 2023 година дополнителни 684 милиони денари, додека во 2024 година би се обезбедиле дополнителни 1.105 милиони денари. Во наредниот среднорочен период би се очекувало дополнително зголемување на приходите од данокот на личен доход за околу 8% во споредба со претходната година.

Во делот на активностите кои се однесуваат на зголемување на финансиската дисциплина и ефикасност, намалување и репрограмирање на доспените, а ненамирани обврски на единиците на локалната самоуправа, Министерството за финансии ќе им даде можност на општините за користењето на еден од трите кредитни инструменти, со цел надминување на проблемите со доспеаните, а неплатени обврски и тоа:

- користење на условен кредит (standby) од Министерство за финансии.
- издавање на општинска обврзница за познат купувач – Министерство за финансии.
- издавање на структурна обврзница од страна на Министерство за финансии.

Овој начин на решавање на проблемите со ненамирените обврски е поврзано со исполнување на условите за прогласување на финансиска нестабилност. Истовремено, во овој дел се зајакнува целата постапка од самиот момент на прогласување до делот на надминување на финансиската нестабилност.

На општините кои имаат високи неизмирени обврски пријавени во ЕСПЕО системот заклучно со 30.9.2021 година им е дадена можност до крајот на 2022 година да достават барање за користење на структурна обврзница. До Министерството за финансии добиени се барања од 4 општини и во тек се активности околу издавањето на структурна обврзница со која би се подмириле неизмирени доспеани обврски на овие општини. Со техничка поддршка на УСАИД подготвен е Прирачник за прогласување финансиска нестабилност и е поставен на веб-страницата на Министерството за финансии. Идните чекори што ќе се преземат во наредниот период вклучуваат редовно следење на реалното планирање на приходите и расходите на општините, следење на извршувањето на буџетите и наменското трошење, следење на доспеаните неизмирени обврски, следење на условите за исполнување на финансиска нестабилност и следење на мерките кои ќе ги преземаат општините за надминување на финансиската нестабилност. Со цел регулирање на прашањето на неизмирени доспеани обврски во текот на 2023 година се планира со техничка помош од УСАИД да се подготви и посебен Закон за управување со општински долгови.

Во делот кој се однесува на зајакнување на фискалната одговорност на општините со законските измени се очекува зголемување на транспарентноста на работењето на општините, со кое општините имаат обврска на транспарентен начин да објавуваат финансиски податоци на своите веб-страни, како и зголемена отчетност во трошењето на сите средства кои се доделени од страна на државата. На веб-страницата на Министерството за финансии се објавуваат податоци за извршување на приходите и расходите на општините и за заостанатите долгови пријавени во Електронскиот систем за пријавување и евидентирање на обврските на квартално ниво, а во Годишниот извештај за Буџетот на Република Северна Македонија се вклучува и Годишниот извештај за буџетите на општините. Со поддршка на УНДП, финансиските показатели од периодичните финансиски извештаи на околу 40 општини се објавени на веб-страницата на општините и на веб-страницата на Министерството за финансии.

Преку подобрување на ефикасноста на администрацијата и изнаоѓање нови локални приходи ќе се дејствува кон зголемување на сопствените приходи.

Со техничка помош на УНДП во текот на 2022 година направена е проценка на постојниот Закон за финансирање на единиците на локалната самоуправа и добиените заклучоци и препораки ќе бидат добра основа за подготовка за донесување на нов Закон. Идните чекори што ќе се преземат во наредниот период вклучуваат донесување на нов Закон за финансирање на единиците на локалната самоуправа, кој ќе се усогласи со новиот Закон за буџети, а потоа и донесување на подзаконски акти.

Со дотации од Буџетот на Република Северна Македонија и од буџетите на фондовите се обезбедуваат дополнителни приходи во буџетот на општината за финансирање на нејзините надлежности определени со закон. Од Буџетот на Република Северна Македонија се распределуваат: блок дотации за пренесените надлежности во областа на основното и средното образование, културата, детските градинки и домовите за стари лица, наменска дотација за противпожарна заштита, како и капитални дотации од Централниот буџет. Во Буџетот на Република Северна Македонија за 2023 година за финансирање на пренесените надлежности обезбедени се дополнителни 2.392 милиони денари. Дополнителното зголемување е наменето за финансирање на зголемените плати за 15%, наменети за вработените во основното и средното образование и за вработените во детските градинки, како и за финансирање на зголемените трошоци за транспорт и електрична енергија.

Надлежните министерства и фондовите изготвуваат методологија за утврдување на критериумите за распределба на блок дотациите, која се базира на формула со користење на соодветни показатели на потребите за секоја програма. Владата на Република Северна Македонија донесува Уредба за методологијата за утврдување на критериумите за распределба на блок дотациите на предлог на надлежното министерство, по претходна согласност на Министерството за финансии и Комисијата за следење на развојот на системот за финансирање на општините. Во изминатиот период кај одредени пренесени надлежности се констатирани одредени проблеми, нејасни критериуми за распределба што резултира со нерамномерна распределба на средствата според потребите. Поради ова во одредени општини се јавува недостиг на средства од блок дотациите со која би се покриле сите трошоци во работењето. Со цел порамноправна распределба на дотациите по општини, во соработка со надлежните министерства кои трансферираат средства како блок и наменски дотации за пренесените надлежности во областа на основното и средното образование, културата, детската заштита и заштитата на стари лица и противпожарната заштита потребно е да се направи сеопфатна анализа на критериумите според кои се распределуваат средствата за пооделните пренесени надлежности и да се утврди нов модел на распределба на средствата согласно потребите, кои ќе понудат повисок квалитет на услугите. Министерството за образование и наука во соработка со УНИЦЕФ и Светска Банка веќе работи на утврдување на нови критериуми за распределба на блок дотацијата за основно образование врз основа на утврден стандард по ученик, при што се предлагаат реформи во оптимизација на училишната мрежа, намалување на наставниот кадар и усогласување на потребниот број на наставници со бројот на ученици, како и подобрување на условите во основните училишта и подобрување на наставната програма. Целта е да се подобри ефикасноста и ефективноста на основното образование, а истовремено да се обезбеди еднаквост во пристапот до училиштата. Предлозите за новите критериуми се веќе презентирани на Министерството за финансии и на Комисијата за следење на развојот на системот на финансирање на општините. Во наредниот период исто така ќе се разгледуваат и критериумите за распределба на блок дотацијата за средно образование. Министерството за финансии во наредниот период со техничка помош од СИГМА ќе работи на анализи на постојните методологии за распределба на блок дотациите во културата, детските градинки и наменската дотација за пожарникари. Се очекува да се добијат предлози за подобрување на критериумите користејќи ги искуствата на други земји кои даваат позитивни резултати. Ќе се настојува да се внесат критериуми со кој на реален начин би се утврдил потребниот износ на средства со кои би се покриле сите трошоци за пренесените надлежности и би се подобрил квалитетот на услугите.

Од страна на Владата на Република Северна Македонија формирана е Меѓуресурска работна група за надминување на проблемите на противпожарната заштита и анализа на состојбите во оваа област во која се доделува наменска дотација. Работната група работи на измена на Законот за пожарникарство, посебно во делот на доуредување на платите и надоместоците на пожарникарите, утврдување на потребниот број на пожарникари согласно критериумите кои се утврдени во Законот, како и решавање на останатите проблеми со кои се соочува оваа пренесена надлежност.

Преку надлежните министерства и други државни институции се распределуваат средства до општините во вид на капитални дотации за реализирање на капитални инфраструктурни проекти во општините. Распределбата се врши согласно Програма која на предлог на надлежното министерство ја носи Владата, така што генерално не се утврдени критериуми за распределба на капиталните дотации кои би биле претходно усвоени од Владата. Владата ќе води политика на групирање на сите капитални инвестиции за ЕЛС на едно место. Средствата кои произлегуваат од програмите на министерствата и агенциите и се наменети за општински и регионални проекти ќе се обединат, при што системот на координација за

распределба на средствата согласно утврдени критериуми ќе го врши Советот за рамномерен регионален развој. Заради поголема извесност во планирањето и реализацијата на овие капитални инвестиции ќе се воспостави тригодишно буџетирање. Во соработка со министерствата и институциите од каде се трансферираат капитални дотации до единиците на локалната самоуправа потребно е да се разработат Уредби за распределба на капитални дотации во која ќе се утврдат транспарентни критериуми врз основа на кои секоја општина би добила капитална дотација. За разрешување на ова прашање потребно е формирање меѓусекторска работна група во која ќе се вклучат претставници од министерствата и институциите од каде се трансферираат капитални дотации до општината и да се спроведе сеопфатна анализа за распределбата на капиталните дотации и утврдување на критериуми за распределба на капиталните дотации, односно донесување на Уредба/и за капитални дотации. Во текот на 2023 година УНДП ќе го поддржи Министерството за финансии во реформирањето на нормативната рамка за дизајнирање на формализиран систем на капитални трансфери. При тоа ќе се предложат неколку модели за реформа на распределбата на капиталните дотации односно дали ќе се прифати унифициран модел за сите корисници на централниот буџет или да се предложат посебни модели за распределба на капитални дотации. Целта е да се направи реформа на системот на капитални дотации и да се обезбедат практични решенија за дизајнирање транспарентни и објективни критериуми за распределба на капиталните дотации. При тоа потребно е да се изработи Методологија за распределба на капиталните дотации, која содржи унифицирани, транспарентни и јасни критериуми, како и предлог за воспоставување на ex post евалуација на реализираните проекти финансирани преку капитални дотации и можно вклучување на успешноста на оценувањето во критериумите за распределба.

Стабилни приходи се обезбедени со доделување средства од закупнина на земјоделско земјиште во сопственост на Република Северна Македонија на општините и тоа во сооднос 50% за Буџетот на Република Северна Македонија и 50% за општините и општините во градот Скопје, кои се распределуваат од 2018 година, во зависност од местоположбата на земјоделското земјиште кое е предмет на давање под закуп, под услов реализацијата на приходите од данок на недвижен имот во претходната година да е над 80% во однос на планираните приходи. Пораст на сопствените приходи има и од средствата кои се распределуваат на општините од надоместокот кој се наплаќа од концесија за користење на водните ресурси за производство на електрична енергија во сооднос од 50% за централниот буџет и 50% за општините, во зависност на чие подрачје се врши концесиската дејност.

Порастот на сопствените приходи на општините, посебно на приходите од даноците на недвижен имот е обезбеден со подобар опфат на даночната основа на физичките лица и правните субјекти и репроценка на вредноста на недвижниот имот. Во наредниот период се очекува да се остварат повисоки приходи со утврдување на реална пазарна вредност на недвижниот имот, посебно по завршување на постапката на евидентирање и легализација на бесправно изградените објекти на градежно и земјоделско земјиште. Имајќи ги предвид последните измени во Законот за даноци на имот во наредниот период се предвидува ревизијата на пазарната вредност на недвижниот имот која претставува даночна основа на данокот на имот од страна на општините, општините на град Скопје и градот Скопје да се врши на секои четири години со цел усогласување со фактичката состојба. Стапките на данокот на имот за недвижниот имот кој не се користи од страна на сопственикот или не се издава под закуп подолго од шест месеци во текот на една година, а е во сопственост на државата, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје, како и физички и правни лица, се зголемува за три пати во однос на стапките пропишани со законот. Стапките на данок на имот на земјоделското земјиште кое не се користи за земјоделско производство се зголемуваат за три пати во однос на основните стапки. Даночната основа за утврдување на данок на недвижен имот ќе биде износот на пазарната вредност, наместо проценетата вредност утврдена во Методологијата за утврдување на пазарна вредност на недвижниот имот. Исто така потребно е општините навремено да ги издаваат и доставуваат даночните решенија до даночните обврзници. Зголемувањето на стапката на данок на имот, за имоти со висока вредност, би можел да биде дополнителен извор на приходи, со тоа што, откако еднаш ќе се зголеми стапката, од суштинска важност е да се обезбедат капацитети за проценка и за ревизија со цел да се избегне пријавување на имотот по пониска вредност. Со техничка помош од СИГМА ќе се разработат можности за зголемување на локалните приходи врз основа на најдобрите практики на ЕУ со фокус на зголемување на сопствените приходи и изработка на компаративна анализа за најдобрите практики на ЕУ, како и препораки за зголемување на сегашните локални приходи и воведување на нови локални приходи.

Понатаму, општините ќе продолжат со извршување во делот на пренесените надлежности за управување со градежното земјиште и третман на бесправно изградените објекти на градежно и земјоделско земјиште, за кои се утврдени и соодветни извори на приходи на буџетот на општината. Истовремено потребно е да се работи на зајакнување на кадровскиот капацитет на општините.

Во наредниот среднорочен период се очекува имплементација на новиот Закон за рамномерен

регионален развој и новата Стратегија за рамномерен регионален развој за периодот 2021-2031 година. Владата на Република Северна Македонија и во наредниот период ќе продолжи со активностите за рамномерен регионален развој и унапредување на сите региони во земјата. Спроведувањето на Стратегијата за рамномерен регионален развој на Република Северна Македонија 2021-2031 година во осумте плански региони (Вардарски, Источен, Југозападен, Југоисточен, Пелагониски, Полошки, Североисточен и Скопски) со подобра вертикална и хоризонтална координација на националните и на локалните политики и интегрираните развојни проекти прилагодени на локалните потреби и услови ќе обезбеди поизбалансиран и територијално насочен локален развој. Во Програмата за спроведување на Стратегијата за рамномерен регионален развој на Република Северна Македонија 2021-2024 година, претставени се широк корпус на активности, програми, проследени со финансиски инструменти, кои ќе доведат до порамномерен регионален развој на државата во предметниот период. Советот за рамномерен регионален развој и понатаму ќе има значајна улога како промотор на партнерството помеѓу регионите/општините и Владата и во негови рамки ќе се координира искористувањето на средствата од сите секторски програми наменети за планските региони и општините. Посебни напори ќе се вложат за поддршка на општините, со поттикнување на локалниот развој преку поддршка на локалните проекти и нивно усогласување со националните. Целта на фискалната воедначување во контекст на Стратегијата за регионален развој е да се обезбеди еднаква понуда на јавни добра и услуги кај сите единици на локална самоуправа, постигнувајќи притоа комплементарен ефект на постигнување поголема рамнотежа на развојот на одделни плански региони. Солидарно, помагајќи ги финансиски најслабите општини односно општините со најнизок капацитет за собирање приходи, позитивно се влијае на нивниот развој, но истовремено и на развојот на планскиот регион на кој му припаѓаат.

Усвоена е Програмата за одржлив локален развој и децентрализација за периодот 2021 – 2026 година и Акциски план за Програмата за одржлив локален развој и децентрализација за периодот 2021 – 2026 година, за периодот 2021-2023 година. Програмата го одразува континуираниот интерес на сите чинители за постојан развој на локалната самоуправа, како ниво на власт кое е најблиско до граѓаните. Со Програмата се опфатени сите значајни аспекти на процесот на децентрализација кои придонесуваат за усогласување на системот за локална самоуправа со нормативните, институционалните, политичките и административните критериуми и стандарди на ЕУ и остварување на целите за одржлив развој на ООН. Формирано е Координативно тело за следење на спроведувањето на Програмата и акциските планови, составена од 22 претставници од министерствата и ЗЕЛС.

Истовремено, секторска работна група за регионален и локален развој има обврска да спроведува задачи на експертско ниво, поврзани со формулирање и имплементација на националните секторски политики, вклучувајќи ги оние поврзани со ЕУ интеграциите и донаторската помош воопшто и ИПА програмата.

Општините голем дел од средствата наменети за локален и регионален развој ги добиваат од Буџетот на државата преку ресорните министерства, а исто така добиваат донации од различни извори, средства од ИПА фондовите и кредитни линии за финансирање на инфраструктурни проекти. Поради тоа општините не секогаш имаат увид во можностите за финансирање на капитални инфраструктурни проекти, а истовремено поради ограничените кадровски капацитети не можат да обезбедат финансиски средства за реализација на капитални инвестиции во општината. Формирана е работната група од претставници од Министерството за правда, Министерството за локална самоуправа, Министерството за финансии, Бирото за регионален развој, Кабинетот на Заменик Претседателот на Владата за економски прашања, Министерството за политички систем и односи на заедниците, Министерството за информатичко општество и администрација и ЗЕЛС со цел изнаоѓање на законско решение за формирање на Агенцијата за регионален и локален развој, која би имала пошироки надлежности од досегашните на Бирото за регионален развој. Со ова ќе им се даде можност на општините за обезбедување на дополнителни финансиски средства од различни извори за финансирање на капитални инвестиции, кои ќе го подобрат локалниот и регионален развој. Со постоењето на оваа Агенција, средствата кои би се обезбедиле од различни извори, а се наменети за регионален и локален развој би се распределувале согласно утврдени критериуми и согласно потребите на општините и регионот. Работата на Агенцијата ќе ја координира Министерството за локална самоуправа. Со техничка помош од УСАИД ангажиран е локален експерт и изработена е компаративна анализа со искуства од земји кои имаат ваков облик на институции, како и предлог модели за трансформација на Бирото за регионален развој во Агенцијата за регионален и локален развој. Во наредниот период ќе се достави Информација до Владата и дополнително е планирано да се одржи дебата со заинтересирани страни, по што би се донело одлука за моделот за трансформација на Бирото за регионален развој.

Покрај поддршката во однос на преносот на надлежностите за наплата на дел од јавните приходи, како и трансферите од централниот буџет, помошта во градењето на општинските капацитети се спроведува и преку проекти на централната власт финансирани преку меѓународни финансиски институции.

Во 2023 година ќе финализира реализацијата на Проектот за подобрување на општинските услуги (МСИП), кој го спроведува Министерството за финансии со поддршка од Светска банка и Европската комисија кој започна пред една деценија, неговиот вкупен фонд е над 100 милиони евра и има за цел да ги подобри општинските услуги преку заеми и грантови за општините за реализација на капитални проекти за водоснабдување, канализација и одведување отпадни води, енергетска ефикасност (улично осветлување, изолација на општински објекти и сл.), локална патна инфраструктура (модернизација и реконструкција на улици и патишта), комунални услуги (набавка на возила за јавните комунални претпријатија), како и други општински услуги и надлежности (изградба на детски градинки, зелени пазари, инфраструктура во индустриски зони и сл.).

Преку Проектот за локални патишта, кој што е дел од тековната Рамка за соработка со Светска банка и се спроведува преку Министерството за транспорт и врски, 70 милиони евра се наменети да се распределат на сите 80 општини и Градот Скопје за изградба и санација на локални патишта и улици, како и на друга патна инфраструктура во единиците на локалната самоуправа. Со оваа директна помош од 500.000 евра до 2 милиона евра по општина (во зависност од проектот со кој што ќе аплицираат), се дејствува кон подобрување на локалната инфраструктура во општините.

Во наредниот период ќе продолжи реализацијата на Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор, кој што ќе се спроведува преку Министерството за финансии со поддршка на Светска Банка со Договор за заем во вкупен износ од 25 милиони евра. Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор ќе се спроведува преку Проектната единица за подобрување на општинските услуги – МСИП. Главната цел на реализацијата на овој проект е намалување на потрошувачката на енергија во јавниот сектор, а воедно и подобрување на нивото и квалитетот на јавните објекти и јавното осветлување. Право на користење на средствата од оваа компонента имаат сите единици на локалната самоуправа. Висината на заемот за една локална самоуправа може да варира од 50 илјади до 750 илјади евра и истата зависи од слободниот капацитет за задолжување на општината и проценетата вредност на предложениот општински проект. Со потпишување договор со Министерството за финансии, 80% од овие средства општината ќе ги добие како подзаем, додека, пак, останатите 20% како грант. Воедно, од страна на Министерството за финансии, во рамки на средствата обезбедени за Проектот, ќе бидат покриени и трошоците за подготовка на енергетска ревизија и за техничка документација за проектите.

Уште еден голем проект што се реализираше изминатите десет години, во насока на подобрување на општинската инфраструктура е „Водоснабдување и одведување отпадни води“, финансиран преку Европската инвестициска банка (ЕИБ), а имплементиран преку Министерството за транспорт и врски. Со средства во вредност од 50 милиони евра поддржани се сите општини за изградба на подобра инфраструктура за водоснабдување и пречистителни станици. Овој проект ќе продолжи и во иднина преку Министерството за животна средина, со дополнителени средства од ЕИБ во износ од 50 милиони евра за поддршка на унапредување на општинската водна инфраструктура.

Во наредниот среднорочен период предвидено е утврдување индикатори за следење на фискалната децентрализација, зголемување на ефикасноста при наплатата на локалните даноци, подобрување на ефективностa и профитабилноста на јавните претпријатија во општините, како и зголемување на транспарентноста и отчетноста на општините. Во соработка со странски донатори се работи на создавање на општински „индекс за одржлив развој“ кој е усогласен со Целите за одржлив развој и ќе служи како инструмент на политиката за локалниот развој помагајќи им на властите на сите нивоа да планираат и дистрибуираат средства за развој за да промовираат рамномерен социо-економски раст и да го олеснат следење на развојниот напредок.

Зголемувањето на финансиската дисциплина на општините, намалувањето на долговите и домаќинското работење ќе бидат приоритети во наредниот период и ќе се преземат мерки за реално планирање на приходите и расходите на општините, рационализација во работењето и намалување на непотребните расходи, редовно сервисирање на обврските, поголема финансиска дисциплина, подобрување на процедурите за прогласување финансиска нестабилност и анализа на постојните обврски на општините и локалните јавните претпријатија.

Во насока на зголемување на транспарентноста и отчетноста и унапредувањето на фискалната децентрализација, ќе се зголеми контролата од страна на државата, особено од страна на Финансиската инспекција во јавниот сектор во поглед на Законот за пријавување и евиденција на обврските и пријави за непочитување на Законот за финансиска дисциплина, ќе се носат мерки за зголемување на транспарентноста на општините преку објавување на финансиските извештаи на транспарентен и разбирлив начин, а ќе се дејствува и кон поголема отчетност за користење на буџетските средства.

Веќе е започнат процес на јавни консултации и расправа со ЗЕЛС и другите засегнати страни околу предлозите за реформата, а во координација со Работната група за продолжување на процесот на

децентрализација, формирана од страна на Владата, во којашто учествуваат министерствата за политички систем, за финансии, за локална самоуправа и ЗЕЛС. Еден од владините приоритети е продолжување на процесот на децентрализација во насока на поголема демократизација, подобри јавни услуги и засилен локален развој во интерес на граѓаните.

Табела 9. Проекција на среден рок на Буџетот на локалната власт (во милиони денари)

	2021*	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
Вкупни приходи	38.366	38.716	49.902	52.741	53.276	55.282	58.214	61.087
Даночни приходи	11.280	10.716	12.454	12.780	13.110	13.450	13.770	14.100
Неданочни приходи	1.280	1.419	2.644	2.755	2.855	2.960	3.080	3.180
Капитални приходи	1.744	1.784	2.310	2.310	2.360	2.420	2.470	2.520
Трансфери	23.386	24.105	30.817	32.848	32.903	34.404	36.846	39.239
Донации	676	692	1.676	2.048	2.048	2.048	2.048	2.048
Вкупни расходи	38.527	38.911	49.902	52.741	53.276	55.282	58.214	61.087
Плати и надоместоци	18.847	19.899	22.078	23.740	24.040	24.640	25.340	26.240
Стоки и услуги	8.145	9.900	12.081	12.250	12.450	13.000	13.850	14.400
Каматни плаќања	37	37	63	60	60	60	60	60
Субвенции и трансфери	2.654	2.857	2.878	3.280	3.280	3.280	3.480	3.580
Социјални трансфери	55	67	71	80	80	80	80	80
Капитални расходи	8.789	6.151	12.731	13.331	13.366	14.222	15.404	16.727
Салдо	-161	-195	0	0	0	0	0	0

Извор: Проекции на Министерство за финансии (*)

2.6 Јавни претпријатија и трговски друштва во сопственост на државата

Работењето на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост е уредено со Законот за јавни претпријатија, Законот за трговски друштва, како и со други закони кои го дефинираат работењето во специфично подрачје (Закон за енергетика, Закон за железничкиот систем, Законот за јавните патишта, итн.).

Владата на Република Северна Македонија е основач на 15 јавни претпријатија и единствен акционер/содружник во 15 трговски друштва. Овие субјекти се работодавачи на околу 15,4 илјади работници и истите претставуваат значаен дел од македонската економија.

Вкупните приходи на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост за 2022 година согласно податоците од кварталните и годишните извештаи изнесуваат 78,8 милијарди денари, вкупните расходи се реализирани во износ од 71,6 милијарди денари, при што како краен резултат во 2022 година остварена е бруто добивка во износ од околу 7,2 милијарди денари (Табела 10).

Финансиските показатели од работењето на јавните претпријатија и трговските друштва се прикажани на пресметковна основа, согласно пропишаната сметководствената методологија, која се разликува од сметководствената методологијата на буџетските корисници каде што финансиските податоци се прикажуваат на готовинска основа, имајќи предвид дека овие субјекти, водењето на сметководството, подготвувањето и поднесувањето на годишната сметка и финансиските извештаи го вршат во согласност со Законот за трговските друштва и усвоените меѓународни сметководствени стандарди и меѓународните стандарди за финансиско известување, а не согласно Закон за сметководство на буџетите и буџетските корисници. Прикажаната загуба кај одредени јавни претпријатија и трговски друштва во државна сопственост е резултат на пресметаната амортизација на основни средства, која во основа претставува пресметковен трошок и се прикажува како расход на јавните претпријатија. Позитивниот резултат забележан во збирното работење на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост во 2022 година е основа за натамошно подобрување на финансиските перформанси на овие претпријатија, заедно со ефикасното подобрување на јавните услуги што истите ги обезбедуваат за граѓаните и стопанството.

Табела 10 . Главни финансиски показатели за јавните претпријатија и трговските друштва во целосна државна сопственост (во милиони денари)

Ред. бр.	Назив на Акционерското друштво/ Јавното претпријатие во државна сопственост	вкупни приходи	вкупни расходи	загуба/добивка пред оданочување	вкупни приходи	вкупни расходи	загуба/добивка пред оданочување	план приходи	план расходи	загуба/добивка пред оданочување
во милиони денари										
		2021 година			2022 година			План 2023 година		
1	АД „Електрани на Северна Македонија“ - Скопје	15,800.9	16,854.9	-1,054.0	34,093.1	31,578.9	2,514.2	25,840.4	35,008.2	-9,167.8
2	АД за пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем во државна сопственост - Скопје	8,130.3	7,802.6	327.7	12,395.2	11,004.7	1,390.5	11,283.5	11,283.5	0.0
3	ЈП за државни патишта - Скопје	9,017.3	7,429.1	1,588.2	13,065.0	9,391.5	3,673.5	11,193.0	3,082.0	8,111.0
4	АД „Железници на Република Северна Македонија-Транспорт“ - Скопје	1,428.5	1,689.6	-261.1	1,648.6	1,872.0	-223.4	1,351.6	1,910.3	-558.7
5	ЈП „Национални шуми“ - Скопје	1,458.4	1,409.8	48.6	1,743.3	1,692.7	50.6	2,095.1	1,923.8	171.2
6	АД „Пошта на Северна Македонија“ - Скопје	1,128.4	1,304.2	-175.8	1,199.6	1,429.4	-229.9	1,420.6	1,533.5	-112.8
7	ЈП за железничка инфраструктура „Железници на Република Северна Македонија“ - Скопје	869.6	1,169.0	-299.4	1,192.0	1,334.5	-142.5	1,045.1	1,624.0	-578.8
8	ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта - Скопје	1,538.9	1,628.7	-89.8	1,615.9	1,555.2	60.7	1,895.0	1,880.0	15.0
9	ЈРП „Македонска Радиотелевизија“ - Скопје	979.6	985.4	-5.9	1,104.8	1,064.5	40.3	1,172.5	1,172.5	0.0
10	АД за изградба и стопанисување со станбени и со деловен простор од значење за Републиката - Скопје	663.6	652.6	11.0	794.4	785.3	9.1	855.6	853.7	1.9
11	АД за вршење на дејност давање на услуги во воздухопловната навигација „М - НАВ“ - Скопје	830.2	792.8	37.5	1,307.3	1,170.4	137.0	1,228.5	1,221.1	7.4
12	АД „Водостопанство на Република Северна Македонија“ - Скопје	685.6	638.6	47.0	825.4	825.9	-0.5	885.3	883.2	2.1
13	ЈП „Стрежево“ - Битола	219.1	483.9	-264.8	272.5	491.3	-218.8	271.7	464.9	-193.2
14	АД ТЕЦ „Неготино“ - Неготино	492.9	463.8	29.1	5,476.6	5,394.3	82.3	13,283.2	13,283.2	0.0
15	АД „Државна лотарија на Македонија“ - Скопје	633.7	266.4	367.3	837.1	361.7	475.4	1,676.1	1,099.7	576.4
16	ЈП „Злетовица“ - Пробиштип	21.2	163.7	-142.5	42.5	164.8	-122.3	46.0	175.1	-129.2
17	ЈП „Национална Радиодифузија“ - Скопје	247.7	227.4	20.3	196.7	313.5	-116.8	243.6	243.6	0.0
18	АД „Аеродроми на Северна Македонија“ - Скопје	10.3	110.6	-100.3	58.9	110.3	-51.3	14.0	109.3	-95.3
19	ДООЕЛ „Борис Трајковски“ - Скопје	125.8	161.9	-36.1	222.5	211.8	10.7	166.9	233.0	-66.1
20	ЈП за водостопанство „Тисочка“ - Велес	45.3	84.3	-39.0	47.6	85.9	-38.3	47.4	87.9	-40.5
21	АД за стопанисување со деловен простор во државна сопственост - Скопје	151.4	143.5	7.9	92.6	85.2	7.4	62.7	79.6	-17.0
22	ЈП „Службен весник на Република Северна Македонија“ - Скопје	98.7	73.1	25.7	96.3	78.9	17.3	99.1	94.1	5.1
23	ЈП „Студенчица“ - Кичево	72.9	60.5	12.4	74.4	67.7	6.7	79.2	79.2	0.0
24	АД „Медиумска информативна агенција“ - Скопје	56.3	57.1	-0.8	76.9	66.5	10.4	64.0	63.9	0.1
25	ЈП „Јасен“ - Скопје	45.6	43.6	2.0	48.9	47.9	0.9	48.9	48.7	0.2
26	ЈП за стопанисување со пасишта - Скопје	25.6	25.7	-0.1	43.1	26.7	16.4	36.2	33.7	2.6
27	АД „Номегас“ - Скопје	0.0	0.0	0.0	147.6	211.1	-63.5	0.0	0.0	0.0
28	АД „Национални енергетски ресурси“ - Скопје	2,746.1	24.0	2,722.2	0.2	16.2	-16.0	0.0	0.0	0.0
29	ЈП „Агро - Берза“ - Скопје	9.0	11.3	-2.4	14.1	11.2	2.9	15.7	15.7	0.0
30	ЈП „Колеторски систем“ - Скопје	0.0	0.0	0.0	99.3	141.4	-42.1	101.4	128.5	-27.1
31	ДООЕЛ „Нафтовод“ - Скопје	7.5	7.5	0.0	0.0	6.3	-6.3	8.3	8.3	0.0
ВКУПНО:		47,540	44,766	2,775	78,832	71,598	7,235	76,530	78,624	-2,094

Извор: Годишни извештаи и Финансиски планови на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост

Со измените на Законот за јавните претпријатија, а во насока на унапредување на транспарентноста, јавните претпријатија имаат обврска да ги објавуваат годишните и тромесечните извештаи на своите веб страни, со што се овозможува навремено и транспарентно следење на финансиското работење на овие субјекти, а едновременно се дава можност и за пореално предвидување на фискалниот ризик во овој домен и навремено реагирање и преземање на соодветни мерки. Министерството за финансии од 2020 година на веб страната објавува консолидирани квартални податоци за реализираните приходи и расходи на ниво на јавно претпријатие/трговско друштво во државна сопственост.

Јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост, согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските имаат обврска на месечна основа да ги пријавуваат преземените, а недоспеани обврски и доспеаните, а неплатени обврски во Електронски Систем за Пријавување и евиденција на обврски, за чие водење е надлежно Министерството за финансии. Врз основа на евидентираниите податоци за пријавените обврски, Министерството за финансии континуирано, на квартална основа објавува збирни извештаи на својата веб-страницата, што дополнително допринесува за зајакнување и зголемување на транспарентноста.

Приходите на Буџетот по основ на уплата на дивиденда од страна на трговските друштва во кои државата е целосен или делумен акционер и уплата на вишок на средства од работењето на јавните претпријатија во државна сопственост на крајот на 2022 година изнесуваат вкупно 1.072.071.058 денари.

Обврската за уплата на добивката од работењето во Буџетот е согласно Законот за трговските друштва, додека јавните претпријатија согласно Законот за јавни претпријатија вишокот на средства остварени од работењето имаат обврска да го уплатат во Буџетот на Република Северна Македонија, доколку истиот не е опфатен со вложувања во јавното претпријатие со инвестиционата програма изготвена согласно со деталниот финансиски план. Притоа, Основачот на јавното претпријатие за вишокот на средствата од работењето на јавното претпријатие кои се уплатени во Буџетот на Република Северна Македонија, може да донесе одлука да се покријат загубите на друго јавно претпријатие, да се уплатат на посебна сметка со намена за финансиска поддршка и развој за вршење дејност од јавен интерес на правно лице основано од Република Северна Македонија или да се покријат обврски на буџетот спрема фондовите.

Иако годишниот Закон за извршување на Буџетот на Република Северна Македонија не ги опфаќа директно јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост, тие преку своите ресорни министерства добиваат трансфери како буџетска поддршка за реализација на одредени инфраструктурни проекти, со оглед дека истите вршат дејности од јавен интерес односно се субјекти кои вршат дејности од суштинско значење за македонската економија.

Владата на Република Северна Македонија како основач на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост континуирано го следи финансиското работење на истите преку годишните сметки и годишни извештаи, тримесечните извештаи, финансиските планови и инвестиционите програми при чие разгледување и одобрување се даваат укажувања и забелешки до надлежните органи на претпријатието/друштвото кои се во насока на намалување на непродуктивните расходи, преземање на мерки за наплата на ненаплатените побарувања и навремено подмирување на обврските.

Во таа насока, а со цел подобро справување со негативните последици предизвикани од здравствената и енергетската криза во 2021 година, јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост беа обврзани да ги ревидираат финансиските планови за 2022 година и 2023 година со цел намалување на непродуктивните расходи за 15 %.

Воедно, се планираат и повеќе конкретни мерки и активности во насока на финансиска консолидација на овие субјекти во наредниот период, преку воведување на среднорочно планирање кај истите. (Табела 11)

Табела 11. Главни финансиски показатели за планираното работење на јавните претпријатија и трговските друштва во целосна државна сопственост (во милијарди денари) за периодот 2023-2028

ПЛАНИРАНИ ВКУПНИ ПРИХОДИ И РАСХОДИ ВО ЈП И АД ВО ПЕРИОДОТ 2023-2028 ГОДИНА							во
млн денари							
Ред. бр.		2023 година	2024 година	2025 година	2026 година	2027 година	2028 година
1	ВКУПНИ ПРИХОДИ	76.5	78.4	80.8	83.5	86.2	89.1
2	ВКУПНИ РАСХОДИ	78.6	74.3	76.5	78.8	81.1	83.5
3	ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТ	-2.1	4.1	4.3	4.7	5.1	5.6

3. Други аспекти и Унапредување на управувањето со јавните финансии

3.1 Програмата за реформи на управувањето со јавните финансии 2022-2025 година

Програмата за реформа на управувањето со јавните финансии за периодот 2022 - 2025 година и Акцискиот план за спроведување на Програмата за 2022 година беа усвоени од страна на Владата на Република Северна Македонија на 21 јуни 2022 година.

Програмата за реформи на управувањето со јавните финансии 2022-2025 година е стратешки документ за развој на системот за управување со јавните финансии со кој се продолжуваат започнатите реформи од претходниот четири годишен период. Станува збор за амбициозен потфат кој ги опфаќа сите аспекти на управувањето со јавните финансии: економска анализа, макроекономска и фискална рамка, мобилизација и наплата на приходи, планирање на буџетот, управување со јавни инвестиции, ефективни инструменти според Планот за забрзан растот, јавни набавки вклучувајќи ЈПП, воспоставување интегриран информациски систем за финансиско управување (ИФМИС), Академија за јавни финансии, буџетско сметководство, јавна внатрешна финансиска контрола, надворешна контрола и парламентарен надзор и УЈФ на локално ниво.

Реформите во јавните финансии за подобрување на фискалната рамка, зајакнување на процесот на планирање, извршување и известување за јавните финансии, зголемување на наплатата на приходите, подобрување на системот на јавни набавки и зајакнување на внатрешната и надворешната контрола преку зголемување на транспарентноста и отчетноста во работењето се идентификувани како една од клучните цели на Владата, што треба да обезбеди забрзан и одржлив економски раст, повисок животен стандард и квалитет на живот на граѓаните. Тоа вклучува одржување стабилен буџет на долг рок, притоа продолжувајќи со обезбедувањето квалитетни и брзи услуги за граѓаните и деловните субјекти, преку модерна и ефикасна јавна администрација, базирана на дигитализација.

Програмата се базира на концептот SMART систем на јавни финансии или во буквален превод „паметни“ финансии кој ќе се базира на јасна стратегија и ќе биде одржлив, одговорен, реформски ориентиран и транспарентен, кој ќе ги имплементира реформите што треба да се направат во јавните финансии, во смисла на подолгорочно и поквалитетно планирање на буџетските програми и буџетите, ќе биде континуиран, односно одржлив и во континуитет ќе дејствува кон подобрување на транспарентноста. Ова ќе значи streмење кон поправичен модел на јавни финансии гледано од аспект на приходи, расходи и начин на финансирање, односно популарно кажано, како се полни буџетот и како и каде се трошат парите на граѓаните, при што фокусот е ставен на замена на традиционалното буџетирање со буџетирање засновано на резултати и воведување на повеќегодишна буџетска рамка. Еден од главните столбови на SMART системот мора да бидат транспарентноста и отчетноста на јавните финансии, со оглед дека транспарентноста во изминатите години е „клучен збор“ во политиката. Неговата реална вредност за јавните финансии е дека тоа е највисок степен на фискална контрола, каде информацијата на јавноста се дава на едноставен и општо разбирлив начин, а јавноста суди и одлучува дали тоа е вистинска или оправдана или легална одлука.

Програмата се спроведува преку годишни акциски планови, а следењето се врши врз основа на полугодишни и годишни извештаи. Спроведувањето и следењето на новата Програма 2022 - 2025 се базира на секторски дијалог за политиките со сите заинтересирани страни, кој беше воспоставен со претходната Програма. Целта на дијалогот е да се осигура заедничката работа на приоритетите и политиките во секторот Управување со јавни финансии и да се воспостави синергија и усогласеност помеѓу различните иницијативи, како и да се обезбеди дека буџетските средства и сите други расположливи ресурси, вклучително и донаторските средства ќе се користат на целисходен и транспарентен начин.

Во насока на реализација на целите на програмата е новиот Закон за буџетите, кој во септември 2022 година е усвоен од страна на Собранието, ја дава рамката во која се дефинира системот за управување со јавни финансии во Република Северна Македонија.

Со овој закон се уредува постапката за изготвување, донесување, извршување на Буџетот на Република Северна Македонија и буџетите на единиците на локалната самоуправа и на Градот Скопје и известување за извршувањето на истите. Законот ги регулира и фискалните правила и фискалните принципи, воспоставувањето на Фискалниот совет, среднорочното буџетско планирање, управувањето со средствата на државата и општините, како и следењето на финансиските резултати на јавните претпријатијата и трговските друштва основани од државата и општините, како и од нив основани трговски друштва, како и фискалната одговорност и основите за воспоставување на интегриран информациски систем за управување со јавните финансии.

Подобрувањето на управувањето со јавните финансии и зајакнувањето на среднорочното буџетирање за наредните 5 години, е еден од најголемите приоритети на Владата на Република Северна Македонија, како дел од процесот за пристапување во Европската Унија.

Притоа, за изработка на Фискалната стратегија планирано е поместување на временската рамка од постојната како и подобрена структура и содржина на Стратегијата.

Буџетот ќе има подобар приказ, преку поголем број на информации кои ќе бидат прикажани и подобро структурирани и ќе биде поделен на општ, посебен и развоен дел.

Воедно се предвидени одредби за воведување на нумерички фискални правила, дизајнирани на начин да бидат усогласени и конзистентни со фискалните правила на ЕУ и да ја направат фискалната политика попредвидлива и поодговорна. Владата може да отстапи од утврдените фискални правила при настанување на исклучителни околности.

Во наредниот период, Министерството за финансии, во соработка со Светска банка, како и преку ЕУ ИПА твининг проект „Strengthening budget planning, execution and internal control functions“, ќе продолжи да работи на подготовка на подзаконски акти, насоки, прирачници и слично, чија цел е операционализација на новиот Закон за буџетите, понатамошни подобрувања на системот за управување со јавните финансии, како и развивање детален план за сите работни процеси во Министерството за финансии.

Исто така, со новиот закон за Буџети во наредниот период се планира воведување на Интегриран систем за управување со јавни финансии (IFMIS – Integrated Financial Management Information System), со кој ќе се воспостави интегрирање и поврзување со сите буџетски корисници и системите на Управата за јавни приходи, Царинската управа, и други институции, а со цел овозможување на поефикасно управување со јавните финансии. Со имплементирањето на IFMIS системот ќе се постигне целосна компатибилност и интероперабилност на системите на јавните финансии, а нивната примена во согласност со Стратегијата за управување со јавните финансии, значи обезбедување на достапност на системите и размена на податоци непрекинато 24 часа дневно во текот на целата година.

3.2 Извештај за пријавените обврски согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските

Со цел обезбедување и одржување на транспарентноста и отчетноста и јакнење на одговорноста при располагање со јавни средства во Законот за пријавување и евиденција на обврските уредено е пријавувањето, евидентирањето и објавувањето на податоците за пријавените преземени, а недоспеани обврски и на доспеани, а неплатени обврски.

Со ваквото законско решение е регулирано пријавувањето на обврските на месечна основа во електронскиот систем од страна на органите на државната власт, единиците на локалната самоуправа, установите и институциите кои вршат дејности од областа на културата, образованието, здравството, детската, социјалната заштита, како и во други дејности од јавен интерес утврден со закон, основани од Република Северна Македонија или од единиците на локална самоуправа, јавните претпријатија, трговските друштва во сопственост на државата и други правни лица чиј основач е Република Северна Македонија или единиците на локалната самоуправа.

Со цел информирање на јавноста и поголема транспарентност, а врз основа на евидентираниите податоци за пријавените обврски, пријавувањето се врши на месечна основа преку Електронскиот систем за пријавување и евиденција на обврските (ЕСПЕО), најдоцна до десетти во месецот, за претходниот месец, а Министерството за финансии континуирано, на квартална основа објавува збирни извештаи на веб-страницата.

Врз основа на евидентираниите податоци во Електронски систем за пријавување и евиденција на обврски, од пријавените податоци заклучно со месец март 2023 година, во табела 12 е прикажан Извештајот за пријавени обврски по групи на субјекти.

Табела 12. Извештај за пријавени обврски по групи на субјекти за март 2023 година (во милиони денари)

Реден број	Групи на субјекти	Доспеани, а неплатени обврски Т*	Недоспеани обврски Т	Недоспеани обврски Т+1**	Недоспеани обврски Т+2***
1	Буџетски корисници прва линија	607	1.010	789	2
2	Буџетски корисници втора линија - национални	271	104	11	2
3	Општини	3.955	699	614	471
4	Единки локални - корисници втора линија	401	77	3	0
5	Јавни претпријатија и трговски друштва во државна сопственост	10.674	5.137	1.867	6.681
6	Општински јавни претпријатија	4.443	562	174	26
7	Јавни здравствени установи	5.636	2.225	0	0
8	Плански региони	34	2	0	1
9	Регулатори	4	39	4	0
10	Останати субјекти	1.206	1.677	1.774	1.874
	Вкупно:	27.232	11.532	5.237	9.058

Извор: Министерство за финансии-Електронски систем за пријавување и евиденција на обврски

Графикон 14. Извештај за пријавени обврски според видови комитенти за март 2023 година

4. Користење на претпристапна помош на ЕУ

На Република Северна Македонија, како земја кандидат за членство во Европската Унија, ѝ се достапни средства од Инструментот за претпристапна помош (ИПА) на Европската Унија. Средствата од ИПА се планирани во рамките на финансиски перспективи: Финансиска перспектива на ИПА 2007-2013 (ИПА 1), Финансиска перспектива на ИПА 2014-2020 (ИПА 2) и Финансиската перспектива 2021-2027 (ИПА 3).

Во овој дел е презентираан само делот на претпристапна помош на ЕУ кој се имплементира по метод на децентрализирано/индиректно управување. Методот на децентрализирано/индиректно управување со ИПА е метод на управување во рамките на кој Европската комисија доверува задачи за спроведување одредени ИПА програми на акредитираната структура во Република Северна Македонија како што се спроведување тендерски постапки, склучување договори, мониторинг на проекти и извршување исплати. Од друга страна, при централизирано управување овие одговорности ги има ЕК, преку Делегацијата за ЕУ во РСМ.

Средствата за национално кофинансирање за проектите што се спроведуваат според методот на децентрализирано/индиректно управување, се планирани во буџетот на Министерството за финансии, раздел 09002 – Функции на држава, со исклучок на национално кофинансирање потребно за финансирање на ИПАРД проектите, кое се планира во буџетот на Агенцијата за финансиска поддршка и рурален развој, раздел 14004, како и националното кофинансирање за исплата на финансиската контрибуција кон ЕК за учество во програми на Унијата кое се планира во ресорните министерства.

4.1 ИПА 1 - Финансиска перспектива 2007-2013

Во рамките на ИПА 1 финансиска перспектива 2007- 2013 година, Република Северна Македонија преку петте компоненти од ИПА имаше на располагање средства во износ од 614 милиони евра (37,8 милијарди денари) од кои околу 467 милиони евра (28,7 милијарди денари) или околу 76% од вкупните алокации се имплементираа преку методот на децентрализирано управување (преку структури што се акредитирани од страна на службите на Европската комисија за да управуваат самостојно со европските фондови).

4.2 ИПА 2 - Финансиска перспектива 2014-2020

Во рамките на ИПА 2 финансиска перспектива 2014-2020 година, на Република Северна Македонија ѝ се ставени на располагање 664 милиони евра. Во однос на начинот на имплементација, околу 50% од вкупните алокации за ИПА 2 се планира да се имплементираат преку индиректен систем на управување т.е. преку акредитираните ИПА структури.

Со доделената помош се финансираат проекти во следниве области: правда и внатрешни работи, патна и железничка инфраструктура, заштита на животната средина, образование, вработување, промоција на родова еднаквост и развој на човекови ресурси и земјоделство и рурален развој.

ИПА средствата што се имплементираат преку индиректно управување се следните годишни и повеќегодишни програми:

–Акциска програма за 2014 година во рамки на која се финансираат проекти во следните сектори: Правосудство, Систем за опоравување од катастрофи и обезбедување континуитет во работењето, Развивање капацитети за вршење увиди на лице место, Влезни билети за програми на Унијата, Локална и регионална конкурентност, со фокус во делот на туризмот и Поддршка на ЕУ интеграција (СЕП).

–Акциска програма за 2015, Акциска програма за 2016 и Акциска програма за 2018 и Акциска програма за 2020 година во рамки на кои се финансираат влезни билети за програми на Унијата;

–Акциска програма за 2017 година во рамки на која се финансираат проекти во следните сектори: Труд и образование, Влезни билети за програми на Унијата;

–Повеќегодишна секторска програма за транспорт и животна средина и климатски акции за периодот 2014-2020 година;

–Програма ИПАРД 2.

Во рамки на Акциската програма за 2014 година на Република Северна Македонија ѝ се дадени на располагање 20 милиони евра ИПА средства и истата завршена е со исплати во текот на 2022 година.

Во рамки на Повеќегодишната програма за животна средина и климатски активности и транспорт предвидено е финансирање проекти од областа на патниот и железничкиот сообраќај, како и проекти за изградба на пречистителни станици, канализациони мрежи и управување со отпад и климатски промени.

За периодот 2014-2020, во рамки на секторот Животна средина и климатски активности година доделени се 114,95 милиони евра ИПА средства, а во рамки на секторот Транспорт доделени се 110,91 милиони евра ИПА средства, 39,9 милиони евра ќе се обезбедат како национално ко-финансирање од Буџетот на Република Северна Македонија и 339,7 милиони евра кои ќе се обезбедат дел преку WBIF грант во износ од околу 149 милиони евра а остатокот ќе биде обезбеден преку заеми од меѓународни финансиски институции. Согласно потпишаната Финансиска спогодба за оваа програма краен рок за исплата и завршување на договори во рамки на оваа програма е 31.12.2026 година.

Во рамки на Акциската програма за 2017 година се финансираат договори од област на Труд и образование со цел намалување на високата стапка на невработеност, зголемување на учеството на пазарот на работна сила, особено на млади луѓе и жени, зголемување на пристапот до квалитетно образование и обука, подобрување на резултатите и вештините и воспоставување модерен и флексибилен систем за социјална заштита. За постигнување на општата цел предвидени се повеќе проекти во сферата на: Институционално јакнење на капацитетите за одржливи секторски реформи; Зајакнување на системот за образование и обука; Промовирање на развој на вештини, вработување и работни услови; Социјална заштита, социјално вклучување и еднакво учество на пазарот на трудот и општеството. Заклучно со 20 Ноември 2021 година односно крајниот рок за склучување на договори согласно потпишаната Финансиска спогодба за Акциска програма за образование, вработување и социјална политика 2017 се склучени 10 (десет) договори во вкупен износ од 12,26 милиони евра, од кои 11,67 милиони евра се ИПА средства.

Во рамки на Програмата ИПАРД 2 поддржани се проекти кои ќе овозможат достигнување на стандардите на ЕУ воспоставени во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој. За периодот 2014-2020 година, во рамките на оваа Програма на Република Северна Македонија ѝ се ставени на располагање вкупно 60 милиони евра ИПА средства. Спроведувањето на Програмата ИПАРД 2014-2020 се врши преку 4 мерки (Инвестиции во физички (материјални) средства на земјоделските стопанства, Инвестиции во основни средства за преработка на земјоделски и рибни производи, Диверзификација на фармите и развој на бизниси и Техничка помош за спроведување на Програмата) и започнати се подготовки за акредитација на уште една мерка (Инвестиции во руралната јавна инфраструктура). До крајот на 2022 година, под оваа Програма, склучени се 2363 договори од вкупно осум јавни повици.

4.3 ИПА 3 - Финансиската перспектива 2021-2027

Новиот финансиски пакет 2021-2027 се очекува да има зголемување од 6% во однос на претходниот ИПА 2 пакет. Фокусот на ИПА 3 ќе биде повеќе фондови за инвестиции преку грантови и заеми и зголемена конвергенција. Исто така, со ИПА 3 фокусот на Европската унија е ставен на соработката со ЕИБ и ЕБРД, но и другите меѓународни финансиски институции, кои ќе нудат т.н. „leverage“ заеми. ИПА 3 ќе треба да придонесе кон спроведување на „Економскиот и инвестициски план за Западниот Балкан“ усвоен на мајскиот самит 2020 во Загреб, за поттикнување на динамично среднорочно закрепнување, создавање на работни места и зголемување на трговската размена помеѓу земјите од Западен Балкан и ЕУ, преку финансирање на големи инфраструктурни проекти во секторите транспорт, животна средина, дигитализација и енергетика, кои имаат регионална важност и поврзување, како и проекти зрели за спроведување во наредните 4 години.

Користењето на средствата од ИПА 3 ќе се врши на национално и на регионално ниво. Користењето на средствата преку Инструментот за претпристапна помош ИПА III за периодот 2021-2027 година, предвидува 5 т.н. прозорци и тоа:

- Прозорец 1: Владеење на правото, фундаментални права и демократија
- Прозорец 2: Добро владеење, усогласување на законодавството, добрососедски односи и стратешка комуникација
- Прозорец 3: Зелена агенда и одржлива поврзаност
- Прозорец 4: Конкурентност и инклузивен раст
- Прозорец 5: Територијална и прекугранична соработка

На национално ниво, пакетот на финансиски средства ќе се движи во рамките на досегашните 80-100 милиони евра на годишно ниво. Во рамките на националниот пакет, фокусот останува на почетокот на

переговорите, на прилагодување на администрацијата на забрзаното темпо на реформи и на координативните механизми кои треба да го придвижат процесот на преговори, согласно новата методологија за преговори, групирањето во кластери и усогласување на преговорите со користењето на ИПА средствата за потребите на процесот на преговори и структурните реформи во целото општество. Висината на финансиски средства на национално ниво ќе зависи од спремноста на администрацијата да подготви релевантни и зрели проекти кои произлегуваат од потребите на процесот на ЕУ интеграција, политичка посветеност во спроведување на овие проекти, бидејќи ИПА 3 е натпревар помеѓу земјите кориснички (земјите од Западен Балкан и Турција) во рамките на т.н. фер распределба („fair share“).

На регионално ниво, голем дел од најавените ИПА 3 средства ќе се пласираат преку регионалните програми, наменети за поддршка на секторите транспорт, животна средина, енергетика, социјална поддршка и дигитализација. Затоа, за овие сектори ќе биде важно успешно да ги спроведуваат своите долгорочно развиени стратегии во кои се дефинирани националните приоритети, но и трендовите кои произлегуваат од Европската агенда, како што се дигитализацијата, широкопојасниот и брз интернет, енергетските проекти и трансформација кон декарбонизација, обновливи извори на енергија, гасна инфраструктура, циркуларна економија, чиста животна средина, гаранции за приватниот бизнис и сообраќајна поврзаност, итн. На нашата земја и понатаму ќе и стојат на располагање средства од Инвестициската рамка за Западен Балкан по принципот на т.н. спојување („blending“) на грантови и заеми. Предност за финансирање ќе имаат зрели проекти, спремни за брзо спроведување. Притоа, новата фискална стратегија ќе биде порелаксирана во однос на позајмувањето на капитал од меѓународните финансиски институции.

Во рамки на новиот Инструмент за претпристапна помош (ИПА 3) согласно Рамковниот Договорот за Партнерство и Финансиската рамка 2021-2027 година, потребно е воспоставување на нов систем за индиректно управување со средствата од ИПА. Во однос на Годишната Акциска Програма 2022, Националниот координатор за авторизација го достави Барањето за доделување на задачите за имплементација на буџетот до ЕК. Во рамки на оваа програма преку системот за индиректно управување се предвидени да се имплементираат проекти во следниве области:

- ЕУ за модерни системи за пречистителни станици

Во рамки на ИПАРД Програмата 2021-2027 година, согласно Програмата, на Република Северна Македонија ѝ се ставени на располагање вкупно 97 милиони евра ИПА средства, а националното кофинансирање е во износ од 31.073.333 евра. Објавувањето на првиот јавен повик се очекува да биде објавен на крајот на 2023 или почеток на 2024 година.

Листа на проекти кои се планирани да се реализираат во периодот од 2024-2028:

- Повеќегодишна програма за транспорт;
- Договор за градежни работи и договор за услуги - *Изградба на патна делница Градско - клучка Дреново како дел од патниот коридор X-d; Надзор на изградба на патна делница Градско - клучка Дреново како дел од патниот коридор X-d*, периодот на имплементација на овој договор треба да заврши во третиот квартал од 2025 година.
- Договор за градежни работи и договор за услуги - Рехабилитација на државен пат А2, делница Куманово - Страцин (фаза 1); Надзор на рехабилитација на државен пат А2, делница Куманово - Страцин (фаза 1), периодот на имплементација на овој договор треба да заврши во третиот квартал од 2024 година.
- Договор за градежни работи и договор за услуги - Изградба на железничка делница од Крива Паланка - Граница со Република Бугарија; Надзор на изградба на железничка делница од Крива Паланка - Граница со Република Бугарија, планирано склучување на овој договор е во првиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 72 месеци.
- Договор за услуги - Подготовка на проектна документација за мулти модален јазол Трубарево, овој договор е склучен во првиот квартал од 2023 година и истиот е со период на имплементација од 18 месеци.
- Договор за услуги - Техничка ревизија за главниот проект Изградба на патна делница Градско - клучка Дреново како дел од патниот коридор X-d, договорот треба да се склучи во четвртиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 34 месеци.
- Договор за услуги - Техничка ревизија за главниот проект Изградба на железничка делница од Крива - Паланка до граница со Република Бугарија, договорот треба да се склучи во вториот квартал од 2024 година и истиот планирано е да се имплементира во 48 месеци.
- Договор за услуги - Изработка на план за имплементација според Националната стратегија за транспорт 2018-2030 со систем, алатки и капацитет за негово следење, договорот треба да се склучи во првиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 12 месеци.
- Договор за услуги - Одржлив урбан транспорт план на град Скопје, договорот планирано е да се склучи во

првиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 24 месеци.

- Договор за услуги - Подготовка на Национална стратегија за авијација 2021-2030 година, договорот планирано е да се склучи во четвртиот квартал од 2023 година и истиот е со период на имплементација од 9 месеци.
- Повеќегодишна програма за животна средина и климатски акции;
- Договор за услуги - Имплементација и планирање за приближување во приоритетните области на животната средина, проектот е планиран да се склучи во третиот квартал од 2024 година и истиот е со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за услуги - Поддршка на структурата на ИПА-ОП во планирање на проекти и управување со финансии во секторот за животна средина, проектот е планиран да се склучи во третиот квартал од 2023 година со период на имплементација 30 месеци.
- Договор за услуги - Развој и имплементација на кампања за подигање на јавната свест за животната средина, проектот планирано е да се склучи во првиот квартал од 2025 година со период на имплементација од 18 месеци.
- Договор за услуги - Подобрување на капацитетите за NATURA 2000 и CITES договорот е склучен во 2022 година со период на имплементација од 30 месеци.
- Договор за услуги - Подобрено спроведување на Директивата на ЕУ за поплави преку усогласување на националното законодавство и подготовка на планови за управување со ризици од поплави, договорот планирано е да се склучи во третиот квартал од 2023 година со период од имплементација од 30 месеци.
- Договор за услуги - Изработка и имплементација на планови за управување со речни сливови за сите речни сливови (река Вардар, Црн Дрим, Струмица) во рамките на Рамковната директива за води со имплементација на мерките, договорот планирано е да се склучи во вториот квартал од 2024 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за услуги - Имплементација на приоритетните активности развиени во рамките на долгорочна стратегија за ограничување на емисијата на стакленички гасови и понатамошно транспонирање на законодавството за климатска акција, договорот треба да се склучи во четвртиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 30 месеци.
- Договор за услуги - Поддршка на имплементацијата на регионалните системи за управување со отпад во регионите исток и северо-исток, договорот треба да се склучи во четвртиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за услуги - Подготовка и ревизија на националните документи за планирање на отпад, договорот е планиран да се склучи во третиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 18 месеци.
- Договор за услуги - Поддршка во спроведувањето на законодавството за управување со отпад и проширена шема за одговорност на производителот, од четвртиот квартал во 2022 година овој проект е во фаза на имплементација во период од 27 месеци.
- Договор за услуги - Понатамошна поддршка во спроведувањето на реформите во секторот за вода, договорот е планиран да се склучи во првиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 30 месеци.
- Договор за услуги - Поддршка во спроведувањето на директивите за квалитет на воздухот, договорот е планиран да се склучи во првиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за услуги - Поддршка во спроведувањето на хоризонталното законодавство, договорот е планиран да се склучи во четвртиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за услуги - Изработка на стратешки карти за бучава и акциони планови со програми на мерки, договорот е планиран да се склучи во четвртиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Твининг договор - Зајакнување на капацитетот за спроведување на законодавството за животна средина и климатски промени, договорот е планиран да се склучи во првиот квартал во 2024 година со период на имплементација од 27 месеци.
- Договор за набавки - Набавка на ИТ и друга специфична опрема за мониторинг на животната средина и информациски систем, договорот е планиран да се склучи во третиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за набавки - Набавка на канцелариска и техничка опрема и ИКТ-софтвер за оперативната структура на МоЕРР за спроведување на SOPECA, договорот е планиран да се склучи во четвртиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 18 месеци.

- Договор за набавки - Набавка на специфична опрема за информативен систем за следење на водата, договорот е планиран да се склучи во четвртиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за набавки - Набавка на ИТ и друга специфична опрема за информативен систем за следење на бучавата, договорот е планиран да се склучи во четвртиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Твининг договор - Понатамошно зајакнување на капацитетите за ефективно спроведување на acquis во областа на индустриското загадување, договорот е склучен во првиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 20 месеци.
- Договор за градежни работи и договор за услуги - Рехабилитација и проширување на канализационата мрежа во општина Кичево и Надзор на договор за проширување на канализациона мрежа во Општина Кичево, договорот е склучен во првиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 39 месеци.
- Договор за градежни работи и договор за услуги - Изградба на прочистителна станица за отпадни води во Општина Битола и Рехабилитација и надградба на канализационата мрежа во Општина Битола, Надзор на договор за изградба на прочистителна станица за отпадни води и рехабилитација и надградба на канализационата мрежа во Општина Битола, договорот планирано е да се склучи во третиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 39 месеци.
- Договор за градежни работи и договор за услуги - Изградба на прочистителна станица за отпадни води во Општина Тетово и Продолжување на канализационата мрежа во Општина Тетово, Надзор на договор за изградба на прочистителна станица за отпадни води и рехабилитација и надградба на канализационата мрежа во Општина Тетово, договорот планирано е да се склучи во четвртиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 39 месеци.
- Договор за услуги - Поддршка и подготовка на потребната документација за набавка на опрема за вода за општини Радовиш, Кичево, Струмица, Битола, Тетово, Берово, Куманово и Прилеп, договорот планирано е да се склучи во третиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 18 месеци.
- Договор за услуги - Подготовка на студии за проектна документација и тендерско досие за инвестициски проекти за собирање и третман на отпадни води во општините Гостивар, Кавадарци и Дебар, договорот планирано е да се склучи во третиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 18 месеци.
- Договор за услуги - Техничка ревизија за големи проекти за отпадни води, договорот планирано е да се склучи во четвртиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 47 месеци.
- Договор за градежни работи и договор за услуги - Затворање на нерегуларни депонии и диви депонии во источен регион - Лот 1, Договор за надзор на градежните работите за затворање на депонии и диви депонии кои не се усогласени, во источните и северо-источните региони – Прва фаза, договорот е во фаза на имплементација и истиот се очекува да биде завршен во третиот квартал од 2024 година.
- Договор за градежни работи - Затворање на нерегуларни депонии и диви депонии во североисточен регион - Лот 2, договорот планирано е да се склучи во четвртиот квартал од 2023 година со период на имплементација од 24 месеци.
- Договор за градежни работи и договор за услуги - Изградба на централен објект за управување со отпад - Фабрика за сортирање, погон МБТ, депонија, постројка за компостирање, зелена точка за источниот и североисточниот регион во Свети Николе и Изградба на шест локални објекти за управување со отпад - станици за трансфер, постројки за компостирање и зелени точки за источен и североисточен регион, Супервизија на договор за градежни работи за воспоставување на интегриран и самоодржлив регионален систем за управување со отпад во источните и северо-источните региони, договорот планирано е да се склучи во првиот квартал од 2024 година со период на имплементација од 30 месеци.
- Договор за услуги - Техничка ревизија на големи проекти за отпад, договорот е планиран да се склучи во четвртиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 32 месеци.
- Договор за услуги за подготовка на енергетски контроли и проектна документација за проекти за енергетска ефикасност во општински згради, договорот е планиран да се склучи во вториот квартал во 2024 година со период на имплементација од 18 месеци.
- Директен грант на Министерството за финансии за под-грантовата шема во комбинација со програмата за заеми на СБ и спроведена од МЖСПП ПИУ, договорот е планиран да се склучи во четвртиот квартал во 2023 година со период на имплементација од 40 месеци.
- Акциска Програма 2017 - Образование, вработување и социјална политика
- Договор за услуги - Зголемување на квалитетот на предучилишна едукација и грижа, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.

- Договор за услуги - Подобрување на условите за работа, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.
 - Директен грант на АВРМ - Активирање на пазарот на труд на ранливите групи, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.
 - Договор за градежни работи и договор за услуги - Изградба на градинки во општините Тетово и Теарце и Надзор на градежен договор, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.
 - Твининг договор - Понатамошна поддршка за спроведување на Националната рамка на квалификации, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.
 - Договор за набавка - Набавка на опрема - Понатамошна поддршка за спроведување на Националната рамка на квалификации, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.
 - Договор за услуги - Подобрување на квалитетот на образованието, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.
 - Договор за услуги - Зголемување на атрактивноста, инклузивноста и релевантноста на ВЕТ и образованието за возрасни, во процес на имплементација со програмска исплата до четвртиот квартал на 2025 година.
- Годишната Акциска Програма 2022
- Договор за градежни работи и договор за услуги - ЕУ за модерни системи за пречистителни станици во Штип и Винаца
- Програмата ИПАРД 2014-2020
- Грант договори во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој за кои се склучени 2363 договори од вкупно осум јавни повици
- ИПАРД Програмата 2021-2027
- Грант договори во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој

Споредба на претходниот Буџет и неговата реализација, како и квалитативно и квантитативно објаснување на главните отстапувања;

во милиони денари						
Области	Буџет 2021	Реализација 2021	% на реализација 2021 со Буџетот 2021	Буџет 2022	Реализација 2022	% на реализација 2022 со Буџетот 2022
Програма						
Транспорт, Животна средина, Образование, Вработување						
МЕ / сметка 603	191.788	94.956	50%	129.044	119.76	92,80%
МЕ / сметка 785	2.288.973	553.286	24%	1.100.707	782.778	71,11%
МВ / сметка 603	38.789	7.837	20%	/	/	/
МВ/ сметка 785	/	/	/	/	/	/
МА/ сметка 603	/	/	/	/	/	/
МА / сметка 785	фев.85	1.474	52%	/	/	/
Заем од ЕИБ и ЕБРД	/	/	/	67	63.197	94,32%
МВ /сметка 786						
Рурален развој						
МД / сметка 785	758.023	438.607	58%	842.676	825.246	97,92%

Во Буџетот за 2021 година за спроведување на проектите финансирани од ИПА, беа обезбедени вкупно 191,78 милиони денари како задолжително национално кофинансирање и дополнително 2.289,8 милиони денари како донациски средства. Од вкупно обезбедените средства во буџетот за 2021 година беа искористени приближно 27 %, односно беа реализирани исплати по основ на договорите во вкупен износ од 649,95 милиони денари. Заклучно со декември 2021 година степенот на реализација за ИПА Компонентата за Помош во транзиција и институционална надградба, односно програмата МА изнесува 51,74 %. Во текот на 2021 година од Програмата за Помош при транзиција и институционална надградба беа извршени одложените финални исплати по проектите кои се имплементираа во рамките на Националната програма ТАИБ 2013. Разликата помеѓу планираните и реализираните средства во рамки на оваа програма е поради помалку

одобрени трошоци од страна на СЦФСД како договорен орган однос на пријавените трошоци од страна на контракторите.

Расходите планирани во Буџетот за 2021 година во рамки на програмата МВ – Регионален развој се однесуваа на завршување на градежните активности за проектот за рехабилитација на железничката пруга Битола- Креница. Во текот на 2020 година сите градежни активности во однос на овој договор беа целосно завршени и Сертификатот за финално прифаќање беше издаден во Декември 2020 година. Финалната исплата по однос на договорот за градежни работи и договорот за надзор беше извршена во 2021 година.

Дополнително во рамки на Буџетот на оваа програма беа планирани и средства за финална исплата во однос на договорот за градба и договорот за надзор на проектот "Изградба на Коридор 10 - автопатска делница, Демир Капија-Смоквица" каде средствата се обезбедени од заем од ЕИБ и ЕБРД.

Исплата на средства по однос на овие два договори не се реализира во текот на 2021 година, поради немањето на волја од страна на изведувачот на градежни работи за отстранување на утврдените дефекти во период за пријавување на дефекти поради што и од страна на надзорот не може да се изврши финално прифаќање на извршените работи. Од таа причина, средствата за исплата на договорот за надзор се соодветно планирани во Буџетот за 2022 година. Со цел затворање на овој проект од страна на СЦФСД доставена е информацијата до Владата на РСМ, со предлог активности за затворање на Договорот за градежни работи за проектот "Изградба на Коридор 10 - автопатска делница Демир Капија-Смоквица". Со оваа информација се предлага, Јавното претпријатие за државни патишта да ја превеземе обврската за отстранување на дефектите пријавени во рамки на проектот а за проценетиот износ кој ќе биде потребен за санирање на дефектите утврдени за време на гарантниот период, вклучувајќи ги сите дополнителни трошоци по други основи, соодветно да се намали Договорот за градба и овој износ да се намали од износот кој му се должи на контракторот.

Во Буџетот за 2022 година за спроведување на проектите финансирани од ИПА односно во делот Интеграција во ЕУ, беа обезбедени вкупно 129 милиони денари како задолжително национално кофинансирање, дополнително 1.100 милиони денари како донациски средства и дополнително врз основ на заеми 67 милиони денари. Од вкупно обезбедените средства во буџетот за 2022 година беа искористени 93% од предвидените национални средства односно 71% од предвидените донациски средства. Во програмата за Рурален развој (ИПАРД) и покрај глобалната пандемија има добра реализација на средствата од причина што постои голем интерес од страна на крајните корисници и пристигнати се голем број на пристигнати апликации и склучени договори со ИПАРД Агенција.

Споредба на проекциите на дадените параметри со претходната фискална стратегија, како и квалитативно и квантитативно објаснување на главните промени, вклучително и на промените во политиките

во милиони денари			
	Ревидирана фискална стратегија 2023 - 2027	Фискална стратегија 2024 - 2028	% на зголемување/ намалување на проекциите
МЕ / сметка 603	2.183.200	5.070.195	132%
МЕ / сметка 785	22.275.276	28.015.738	26
МД / сметка 785	3.516.420	981.461	-72%

Во МЕ програмите, во фискалната стратегија 2024-2028 предвидени се зголемување на средствата од буџетот, каде покрај имплементацијата на тековните договори од ИПА 2, започнат е и процес на програмирање и акредитација на ИПА 3 каде е предвидено имплементација на договори во областа на животната средина и вработување.

Во програмата за Рурален развој (ИПАРД), фискалната стратегија 2024-2028 е намалена за 72% во однос со претходната фискална стратегија како резултат на завршување на имплементацијата на ИПАРД 2 програмата и очекувањето за започне имплементацијата на новата програма ИПАРД 3, за која во оваа фискална стратегија, согласно моменталните податоци предвидено е да се објави само еден јавен повик.

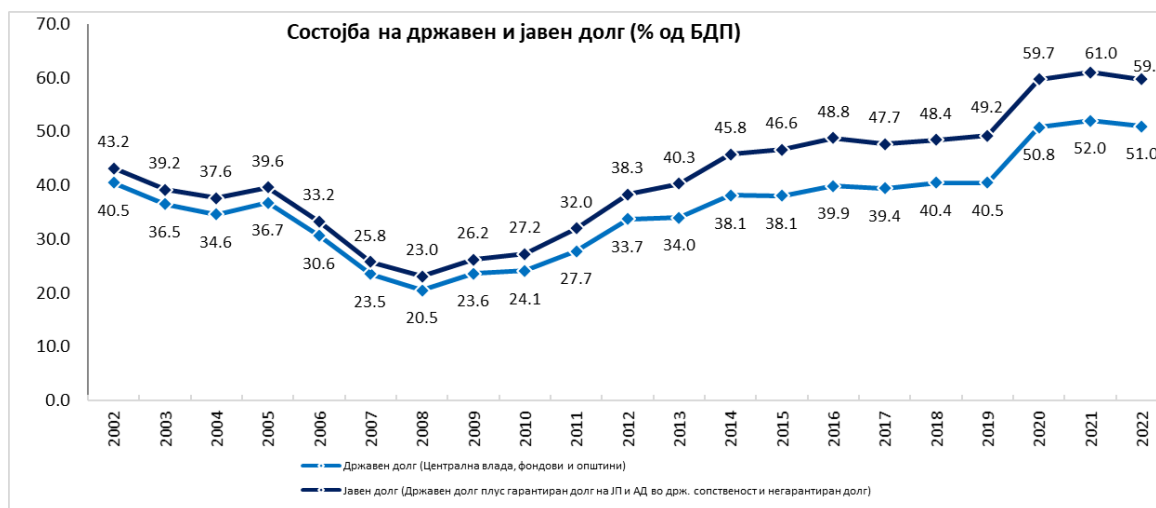
5. Јавен долг

Ефикасното управување со јавниот долг е од суштинско значење и подразбира намалување на ризиците при конципирање на структурата и политиката за управување со долгот, со цел избегнување на евентуалната неможност за редовно и навремено сервисирање на долгот. Основната цел е да се обезбедат неопходните средства за финансирање на буџетскиот дефицит, за отплата на долгови што достасуваат како резултат на задолжувања од претходни години, како и средства за проектно финансирање, без притоа да се предизвика неоправдано зголемување на долгот до ниво кое може да ја загрози стабилноста на економијата и економскиот раст на државата. Квалитетното управување со долгот покрај останатото, е детерминирано од институционалната рамка и капацитетот за поставување и спроведување на политиката за управување со јавен долг. Тоа подразбира јасно дефинирање на целите и мерките за управувањето со јавниот долг.

5.1. Висина на јавниот и државниот долг

Државниот долг на Република Северна Македонија на 31.12.2022 година изнесува 6.581,1 милиони евра, односно 51,0% од БДП. Во рамките на државниот долг, доминантно учество има долгот на централната влада кој изнесува 6.563,5 милиони евра, додека долгот на општините изнесува 17,5 милиони евра. Вкупниот јавен долг го вклучува државниот долг и долгот на јавните претпријатија и трговски друштва во доминантна или целосна државна сопственост (гарантиран и негарантиран долг) на 31.12.2022 година изнесува 7.702,9 милиони евра, што претставува 59,7 од БДП.

Графикон 15: Состојба на државен и јавен долг

Долгот на централната влада претставува 99,7% од вкупниот државен долг на крајот на четвртиот квартал од 2022 година и овој долг директно се управува од Министерството за финансии. Кај останатите нивоа на долг, како што се долгот на општините и долгот на јавни претпријатија и трговски друштва во доминантна сопственост на државата или општините, Министерството за финансии учествува во процесот на задолжување, но не може да влијае врз интензитетот на повлекување на средства кај склучените заеми.

Подетални проекции за движењето на државниот и јавниот долг ќе бидат презентирани во Стратегијата за управување со јавен долг за 2024-2026 (со изгледи до 2028) година.

5.2. Гарантиран долг и ризик од активирање на државни гаранции

Со цел добивање на подобри услови за финансирање од страна на кредиторите, државата издава државна гаранција, по извршени анализи на заемопримачот и неговата способност за самостојно сервисирање на идните обврски. При реализирањето на новите задолжувања се води сметка за

долгорочната одржливост на јавните финансии, при што процесот на издавање нови гаранции е строго регулиран и подлежи на постапката за задолжување утврдена во Законот за јавен долг, според која барателите на гаранциите треба да исполнат одредени критериуми за да може државата да издаде гаранција. Согласно со законските измени во Законот за јавен долг во 2019 година, управувањето со потенцијалните обврски се подобри преку зајакнување на капацитетите во делот на издавање на согласности за задолжување. Имено, Министерството за финансии врши кредитна анализа и проценка на кредитна способност на носителите на јавен долг при издавање на државна гаранција, во согласност со посебна пропишана методологија за проценка. Со ваквиот пристап се прави усогласување со меѓународните практики при издавање на државни гаранции.

Заклучно со 31.12.2022 година издадените државни гаранции изнесуваат 1.053,7 мил. евра, што претставува 8,2% од БДП.

Иако гарантираниот долг претставува составен дел од јавниот долг и истиот се објавува на транспарентен начин, Министерството за финансии го има во предвид ризикот поврзан со потенцијалните обврски, односно кои би биле ефектите врз Буџетот при евентуално активирање на државните гаранции. Овој сегмент е подетално објаснет во делот за фискални ризици, како составен дел на Фискалната стратегија.

6. Компаративна анализа на макроекономските и фискалните проекции за 2024-2028 година

6.1 Споредба со Ревидираната фискална стратегија 2023-2027 година

Фискалната стратегија на РСМ 2024-2028 година споредено со Ревидираната Фискална стратегија на РСМ 2023-2027 година покажува одредени отстапувања што се однесува до макроекономските проекции, кои се одраз на неизвесноста и предизвиците со кои се соочува домашната економија поради продолжувањето на војната во Украина, енергетската криза, заострената монетарна политика за намалување на инфлациските притисоци како и ризиците врз глобалната и домашната економија.

Во 2023 година се очекува понатамошен раст на економијата, иако со поумерено ниво во однос на претходната проекција, како резултат очекувањата за помал раст на приватната потрошувачка од претходно, поради сеуште високото ниво на инфлација и зголемените трошоци за финансирање, иако и понатму потрошувачката ќе биде еден од главните извори на раст. Во наредниот период се очекува забрзување на растот и нема корекции. Во однос на композицијата на растот на економската активност, како и во претходната Фискална стратегија, се очекува растот да биде придвижен од домашната побарувачка, при позитивен придонес и од потрошувачката и од инвестициите, додека нето-извозот се очекува да има негативен придонес, но постепено да се стесни, во услови на солиден раст и на извозот и на увозот.

Позначителни отстапувања за 2023 година има и кај стапката на инфлација, која е нагорно ревидирана поради тоа што се покажа како поотпорна во однос на претходните очекувања и иако е со надолна тенденција, таа сеуште е на високо ниво во првиот квартал од година. Очекувањата за намалување и стабилизирање на цените на храната и стабилизирање на цените на енергенсите, како и мерките на Владата за намалување на цените на основните продукти ќе придонесат кон забавување на стапката на инфлација во текот на годината. Проекциите за наредниот период не се ревидирани.

Во однос на платниот биланс има блага надолна корекција на дефицитот на тековна сметка, поради очекувањата за помал трговски дефицит во следниот период.

Во делот на пазарот на труд има отстапувања во однос на претходните проекции делумно поради ревизиите на податоците објавени во Анкетата на работна сила обработени согласно прогнозите за населението од Пописот 2021. Помалиот раст на економската активност ќе придонесе кон поумерен раст на бројот на вработени, а соодветно на тоа и на стапката на вработеност, додека стапката на невработеност ќе биде нешто пониска во однос на претходно. Во однос на платите, проекциите се ревидирани во нагорна насока, во услови на усогласување на минималната плата во 2023 година, усогласување и зголемување на платите во јавниот сектор, како и очекуван пораст на платите во приватниот сектор.

Табела 13. Споредба на макроекономските проекции со Ревидираната фискална стратегија 2022-2026 г.

Индикатори	Рев. Фиск. стратегија 2023-2027					Фискална стратегија 2024-2028				
	2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027
БДП, реална стапка на раст (%)	2,9	4,1	5,0	5,6	5,4	2,5	4,0	5,0	5,6	5,4
Стапка на инфлација (просек)	7,1	2,5	2,0	2,0	2,0	8,9	2,5	2,0	2,0	2,0
Салдо на тековна сметка (% од БДП)	-4,4	-3,5	-2,9	-2,5	-2,0	-4,2	-3,3	-2,8	-2,3	-1,6
Нето-плата - номинален пораст (%)	7,3	6,4	6,1	6,1	5,8	10,6	6,4	6,1	6,0	5,8
Стапка на невработеност (просек)	14,2	13,3	12,0	10,7	9,5	14,0	13,1	11,9	10,5	9,4
Стапка на вработеност (просек)	48,4	49,3	50,6	52,0	53,4	47,7	48,6	49,9	51,3	52,6

Извор: Проекции на Министерството за финансии

Табела 14. Споредба на среднорочните проекции за Буџетот на РСМ со Ревидираната Фискална стратегија на РСМ 2023-2027 (во милиони денари)

	Рев. фиск. стратегија 2023-2027						Фискална стратегија 2024-2028						Отстапување (Рев.фискална 2023-2027/Фискална 2023- 2027)						% на отстапување						
Буџет на Република Северна Македонија	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
Вкупни приходи	245,758	282,052	298,556	319,558	341,780	366,547	243,085	282,052	299,747	322,113	345,195	369,834	392,871	-2,673	0	1,191	2,555	3,415	3,287	-1	0	0	1	1	1
Даночни приходи и придонеси	221,770	250,689	268,694	287,898	308,642	331,885	220,186	250,689	269,385	289,953	311,457	334,672	357,749	-1,584	0	691	2,055	2,815	2,787	-1	0	0	1	1	1
Даночни приходи	143,173	162,600	175,030	188,304	202,742	219,278	142,567	162,600	172,648	187,005	201,914	218,106	233,705	-606	0	-2,382	-1,299	-828	-1,172	0	0	-1	-1	0	-1
Придонеси	78,597	88,089	93,664	99,594	105,900	112,607	77,619	88,089	96,737	102,948	109,543	116,566	124,044	-978	0	3,073	3,354	3,643	3,959	-1	0	3	3	3	4
Неданочни приходи	17,043	19,894	20,932	22,130	22,282	22,932	17,189	19,894	20,932	22,130	22,382	22,932	22,892	146	0	0	0	100	0	1	0	0	0	0	0
Капитални приходи	2,180	2,800	3,530	3,530	3,530	3,730	2,273	2,800	3,530	3,530	3,530	3,730	3,730	93	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
Донации	4,765	8,669	5,400	6,000	7,326	8,000	3,437	8,669	5,900	6,500	7,826	8,500	8,500	-1,328	0	500	500	500	500	-28	0	9	8	7	6
Вкупни расходи	288,494	324,811	332,226	350,532	375,299	399,993	278,596	324,811	331,437	351,964	378,140	402,998	423,888	-9,897	0	-790	1,432	2,841	3,006	-3	0	0	0	1	1
Тековни расходи	256,384	276,059	282,444	297,412	317,061	337,726	249,959	276,059	283,505	299,394	320,252	339,781	355,171	-6,425	0	1,061	1,982	3,191	2,056	-3	0	0	1	1	1
Плати и надоместоци	33,234	34,880	36,281	37,781	39,481	41,085	32,159	34,880	37,778	41,492	44,335	46,513	48,121	-1,075	0	1,497	3,711	4,854	5,428	-3	0	4	10	12	13
Стоки и услуги	23,106	23,631	24,153	24,945	25,845	26,200	21,001	23,631	23,401	23,500	25,100	25,955	27,455	-2,105	0	-752	-1,445	-745	-245	-9	0	-3	-6	-3	-1
Трансфери до ЕПС	23,150	26,687	28,210	28,971	29,870	32,737	23,365	26,687	28,710	28,765	30,165	32,608	35,001	215	0	500	-207	295	-129	1	0	2	-1	1	0
Субвенции и трансфери	33,749	32,987	26,975	28,877	31,837	34,973	32,536	32,987	25,975	27,877	31,136	33,973	36,173	-1,213	0	-1,000	-1,000	-701	-1,000	-4	0	-4	-3	-2	-3
Социјални трансфери	132,924	144,951	151,191	160,061	169,097	178,502	131,758	144,951	151,667	158,388	166,387	174,580	183,021	-1,166	0	476	-1,673	-2,710	-3,922	-1	0	0	-1	-2	-2
Каматни плаќања	10,221	12,923	15,634	16,776	20,931	24,228	9,140	12,923	15,973	19,372	23,127	26,152	25,399	-1,081	0	339	2,596	2,196	1,924	-11	0	2	15	10	8
Капитални расходи	32,109	48,751	49,782	53,120	58,238	62,267	28,637	48,751	47,932	52,570	57,888	63,217	68,717	-3,472	0	-1,850	-550	-350	950	-11	0	-4	-1	-1	2
Буџетско салдо	-42,736	-42,759	-33,670	-30,974	-33,519	-33,446	-35,511	-42,759	-31,690	-29,851	-32,945	-33,164	-31,017	7,225	0	1,981	1,123	574	282	-17	0	-6	-4	-2	-1
Примарно буџетско салдо	-32,515	-29,836	-18,036	-14,198	-12,588	-9,218	-26,371	-29,836	-15,717	-10,479	-9,818	-7,012	-5,618	6,144	0	2,320	3,719	2,770	2,206	-19	0	-13	-26	-22	-24
Вкупни приходи, % од БДП	29.5	30.6	30.4	30.4	30.2	30.2	29.2	30.6	31.7	31.8	31.7	31.6	31.2												
Вкупни расходи, % од БДП	34.7	35.3	33.9	33.4	33.2	32.9	33.5	35.3	35.1	34.8	34.7	34.4	33.7												
Буџетско салдо, % од БДП	-5.1	-4.6	-3.4	-3.0	-3.0	-2.8	-4.3	-4.6	-3.4	-3.0	-3.0	-2.8	-2.5												
Примарно буџ. салдо, % од БДП	-3.9	-3.2	-1.8	-1.4	-1.1	-0.8	-3.2	-3.2	-1.7	-1.0	-0.9	-0.6	-0.4												

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

6.2 Споредба со проекциите на други домашни и меѓународни институции

Со оглед на неизвесноста поврзана со времетраењето и воениот интензитет на руско-украинскиот конфликт, рестриктивната монетарна политика од страна на централните банки чија цел е намалување на инфлацијата, зголемената несигурност и проблеми во финансискиот сектор, како и растечката геополитичка фрагментација, одредени разлики се појавуваат и во однос на проекциите за економскиот раст и стапката на инфлација во наредниот период помеѓу проекциите на различни институции (Табела 15).

Табела 15. Споредба на проекциите за растот на БДП и инфлацијата за Северна Македонија

Институција	Реален раст на БДП (%)						Стапка на инфлација (%)					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2023	2024	2025	2026	2027	2028
ММФ	1,4	3,6	3,9	3,8	3,8	3,5	9,2	3,5	2,3	2,0	2,0	2,0
Светска банка	2,4	2,7	2,9	:	:	:	9,2	3,0	2,0	:	:	:
Европска комисија	2,5	2,8	:	:	:	:	7,9	4,0	:	:	:	:
НБРСМ	2,6	3,6	4,0	:	:	:	8,0-9,0	2,4	2,0	:	:	:
Министерство за финансии	2,5	4,0	5,0	5,6	5,4	5,2	8,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0

Извор: ММФ (World Economic Outlook, април 2023 г.), Светска банка (Western Balkans Regular Economic Report, април 2023 г.), Европска комисија (European Economic Forecast, ноември 2022 г.) и НБРСМ (Квартален извештај, октомври 2022 г.).

6.3 Компаративна анализа на потреби и извори за задолжување

Во согласност со проекциите на потребите за финансирање и изворите за задолжување прикажани во Ревидираната Фискална Стратегија 2023-2025 (со изгледи до 2027), во понатамошниот текст како Ревидирана Фискална Стратегија 2023-2027, може да се констатира понизок степен на реализација на странски и домашни извори за финансирање, чија што реализација во споредба со планот е 38% и 54,1% соодветно. Имено, во услови на енергетска и економска криза со кои се глобален проблем изминатиот период и кои соодветно влијаеа на раст на каматните стапки на меѓународните пазари, Министерството обезбеди финансиски инструмент, регистрирана обврзница на германскиот финансиски пазар „Namensschuldverschreibungen“–NSV, за финансирање на буџетскиот дефицит и за рефинансирање на обврските од државниот долг за тековната година. Овој инструмент се обезбеди под значително пониска каматна стапка од онаа што би се постигнала со евентуалното издавање нова еврообврзница. На домашниот пазар се обезбеди краткоточен заем во износ од 50 милиони евра и се реализира нето повлекување на домашни хартии од вредност во износ од 114 милиони евра, што е помалку од планираното.

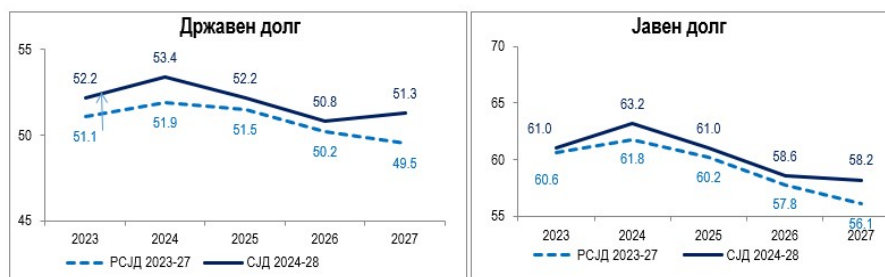
Преглед на планирани и реализирани отплати за долг и задолжувања на централен Буџет во 2022 година (во милиони денари)				
основ	Ревидирана ФС 2023-2025	реализација	отстапување	% на реализација
Странски извори	65.524	24.895	-40.629	38,0%
Домашни извори	27.130	14.681	-12.449	54,1%
Отплати на главнина	11.777	11.358	-419	96,4%
Надворешен долг	6.235	5.787	-448	92,8%
Внатрешен долг	5.542	5.571	29	100,5%

Планираните задолжувања за 2023 година во оваа Фискална стратегија, споредени со планираните задолжувања во ревидираната Фискална Стратегија 2023-2027 година, се идентични во проектирањето на домашните извори на задолжување, а се разликуваат во износот и структурата на странско задолжување. Имено, во Ревидираната ФС 2023-2027 беше планирано да се реализира странско задолжување во износ од 66.876 милиони денари со обезбедени средства од меѓународниот пазар на капитал во форма на Еврообврзница, втора транша од ММФ, заем за буџетско финансирање од Светска банка, како и повлекувања од кредити од меѓународни финансиски институции за финансирање на проекти што се имплементираат од буџетски корисници. Но, имајќи ги во предвид глобалните движења на каматните стапки коишто се значително зголемени во однос на претходните години, Министерството за финансии одлучи да се задолжи со еврообврзница во износ од 500 милиони евра (којшто е помал износ во однос на планираното) и притоа да се обезбедат 100 милиони евра од Европска унија како макро финансиска поддршка. Другите странски извори на финансирање остануваат во ист износ и структура како во Ревидираната фискална стратегија 2023-2027. Во однос на среднорочното задолжување, износот на домашно и странско задолжување останува непроменет, со исклучок на 2027 година, каде е зголемен износот на задолжување како резултат на потребата за рефинансирање на Еврообврзницата издадена оваа година, а којашто достасува во 2027 година.

Соодветно на погореизнесеното, промената на износот на изворите за финансирање имаат своја рефлексивност врз нивото на државниот и на јавниот долг. Имено, ревидираните потреби за финансирање се предвидени во Стратегијата за управување со јавен долг за 2024–2026 (со изгледи до 2028 година), а во продолжение следи компаративна анализа на нивото на државниот и на јавниот долг во однос на БДП, во споредба со ревидираната Стратегија за управување со јавен долг 2023-2027.

	РСЈД 2023-27					СЈД 2024-28									
	Ревидирана стратегија за управување со јавен долг 2023-2027					Стратегија за управување со јавен долг 2024-2028					отстапување (во п.п)				
	2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027
како % од БДП															
Државен долг	51.1	51.9	51.5	50.2	49.5	52.2	53.4	52.2	50.8	51.3	1.1	1.5	0.7	0.6	1.8
Јавен долг	60.6	61.8	60.2	57.8	56.1	61.0	63.2	61.0	58.6	58.2	0.4	1.4	0.8	0.8	2.1

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии

7. Фискални ризици и сензитивна анализа

Среднорочните економски и фискални проекции секогаш се проследени со одреден степен на неизвесност и ризици. Евентуалната материјализација на тие ризици, кои претпоставуваат поинакви услови од оние земени како основа за среднорочните проекции дискутирани погоре, би резултирала со отстапувања од основното среднорочно сценарио, односно поинаква реализација на клучните фискални променливи. Оттаму, во овој дел на Фискалната стратегија се анализираат можните ефекти на евентуалното остварување на неколку главни макро-фискални ризици врз буџетскиот дефицит и државниот долг. Дополнително, во овој дел се анализира и изложеноста на државниот долг на пазарниот ризик, како и ефектот на различните стратегии за финансирање врз нивото на долгот, трошоците за сервисирање на долгот и структурата на портфолиото.

7.1 Макро-фискални ризици и сензитивност на буџетскиот дефицит и на државниот долг

Во овој дел на Фискалната стратегија се дава преглед на резултатите од сензитивната анализа за чувствителноста на буџетскиот дефицит и нивото на државен долг на евентуалното остварување на четирите главни идентификувани ризици за фискалната политика на среден рок. Притоа, сите ризици се анализирани одделно, и во сите сценарија се претпоставува отсуство на други отстапувања од основното сценарио и реализација само на одделните ризици:

- Сценарио 1 - Намален економски раст,
- Сценарио 2 - Пониски даночни приходи за 5%,
- Сценарио 3 - Понишка реализација на капиталните расходи за 25%,
- Сценарио 4 - Сервисирање на обврските по основ на издадени гаранции со средства од Буџетот на РСМ,
- Сценарио 5 - Ризици на локалната власт и
- Сценарио 6 - Фискални ризици од тековното работење на Јавните претпријатија и трговските друштва во сопственост на државата

Со оглед дека основната среднорочна фискална проекција се темели на одредени макроекономски претпоставки, тие се сметаат за примарен фактор со потенцијално влијание врз фискалните движења. Оттаму, како прво ризично сценарио претпоставуваме материјализација на надолните ризици поврзани со времетраењето и воениот интензитет на руско-украинскиот конфликт, рестриктивната монетарна политика од страна на централните банки чија цел е намалување на инфлацијата, зголемената несигурност и проблеми во финансискиот сектор, идниот тек на пандемијата, како и растечката геополитичка фрагментација и оттука негативни последици врз севкупната домашна економска активност. Согласно ваквото сценарио, проекцијата за просечниот реален раст на БДП меѓу 2024 и 2028 година е за 1,1 процентен поен пониска отколку во основното сценарио. Притоа, евентуалниот понизок економски раст ќе имплицира и пониска реализација на цикличната компонента на буџетските приходи. Оттаму, во однос на основната проекција, ова сценарио би резултирало со поголем буџетски дефицит за 0,7 процентни поени од БДП во просек годишно меѓу 2024 и 2028 година, додека државниот долг би бил повисок за 5,2 п.п. од БДП на крајот на 2028 година.

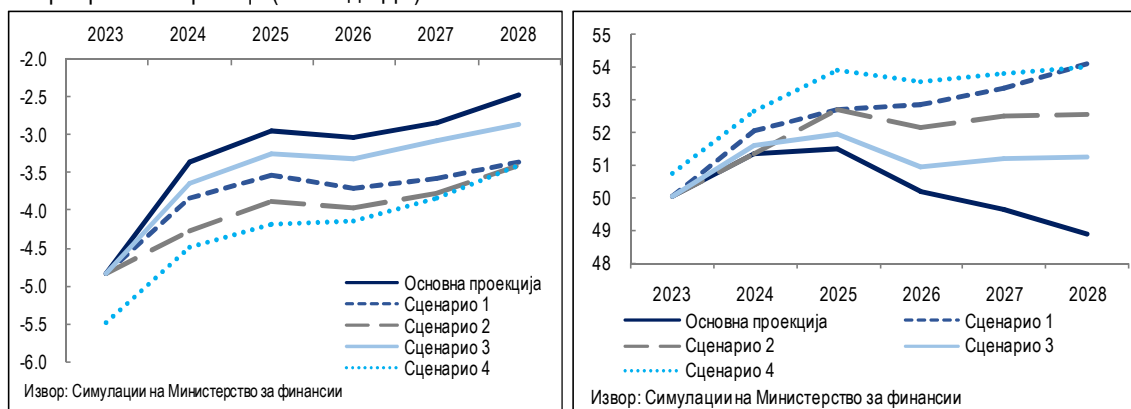
Како второ сценарио се претпоставува намалена наплата на даночните приходи за 5% годишно во однос на основната проекција. Во услови на непроменето ниво на буџетски расходи и непроменет економски раст, намалените даночни приходи би придонеле кон зголемување на буџетскиот дефицит за 0,9 процентни поени од БДП просечно годишно во периодот 2024-2028 година во споредба со основната проекција, додека државниот долг би бил повисок за 3,7 п.п. од БДП на крајот на 2028 година во однос на основната проекција.

Во третото сценарио се претпоставува пониска реализација на капиталните расходи, односно нивна реализација на ниво од 75% во однос на предвидените со основната проекција, што е слично на остварувањата во минатото. Намалената реализација на капиталните расходи би имала негативни последици врз растот на бруто-инвестициите, а соодветно на тоа и врз растот на економската активност во однос на основното сценарио во просек за 0,5 процентни поени годишно. Ова сценарио би имало негативен одраз и кај даночните приходи, кој би го надминал ефектот на намалените расходи. Оттаму, согласно ова сценарио, буџетскиот дефицит би бил повисок за 0,3 процентни поени од БДП во просек годишно во периодот на предвидување споредено со основната проекција, додека државниот долг би бил повисок за 2,4 п.п. од БДП на крајот на 2028 година во однос на основната проекција.

Четвртото сценарио претпоставува обврските што достасуваат по основ на главница и камата на заеми гарантирани од државата да бидат целосно сервисирани од Буџетот на Република Северна Македонија, што е екстремна претпоставка. Евентуалната материјализација на ова екстремно сценарио ќе предизвика зголемување на нивото на буџетски расходи во наредниот период. Во услови на непроменето ниво на буџетски приходи и непроменет економски раст, ова би придонело кон зголемување на буџетскиот дефицит за 1,1 п.п. од БДП просечно годишно во периодот 2023-2028 година споредено со основната проекција, а државниот долг на крајот на 2028 година би бил повисок за 5,1 п.п. во однос на основната проекција. Притоа, ефектот на ова сценарио врз долгот би бил присутен во целиот среднорочен период.

Сумарно, остварувањето на кое било од четирите ризични сценарија, кои ги одразуваат главните идентификувани макро-фискални ризици во наредниот период, во најголем дел би резултирало со релативно ограничени ефекти врз буџетскиот дефицит и државниот долг (Графикон 16). Поточно, во ниту еден случај не доаѓа до загрозување на оддржливоста на фискалната политика на среден рок.

Графикон 16: Сензитивна анализа на буџетскиот дефицит (лево) и на државниот долг (десно) на главните макро-фискални ризици (во % од БДП)

Петтото сценарио - Финансиското работење на општините е придружено со ризици кои во најголем дел се јавуваат како зголемени износи на доспеани ненамирени обврски и исполнување на услови за финансиска нестабилност.

Во насока на зголемување на финансиската дисциплина на општините, намалување на долговите и домаќинско работење, се предвидуваат мерки за реално планирање на приходите и расходите на општините, рационализација во работењето и намалување на непотребните расходи, редовно сервисирање на обврските, поголема финансиска дисциплина, прогласување финансиска нестабилност, издавање општински обврзници и анализа на постојните обврски на општините и јавните претпријатија. Зголемувањето на контролата од страна на државата се обезбедува преку надзорите спроведени од Финансиската инспекција во поглед на почитувањето на одредбите на Законот за пријавување и евиденција на обврските, Законот за финансирањена единиците на локалната самоуправа и Законот за финансиска дисциплина.

Согласно податоци од Електронскиот систем за пријавување на обврски за анализираниот се забележува пораст на обврските кај единките корисници на локално ниво, додека пак кај општините и локалните јавни претпријатија се забележува пад на обврските.

Министерството за финансии на квартално ниво го следи финансиското работење на општините врз основа на добиените периодични финансиски извештаи и податоците за блокирани сметки. Согласно овие анализирани податоци со крајот на 2022 година 13 општини исполнуваат услови за финансиска нестабилност (Арачиново, Василево, Гостивар, Делчево, Желино, Кривогаштани, Охрид, Пехчево, Ресен, Струга, Тетово, Чешиново - Облешево и Сарај).

Во делот на активностите кои се однесуваат на зголемување на финансиската дисциплина и ефикасност, намалување и репрограмирање на доспените, а ненамирени обврски на единиците на локалната самоуправа, Министерството за финансии ќе им се даде можност на општините за користењето на еден од три кредитни инструменти, со цел надминување на проблемите со доспеаните, а неплатени обврски и тоа:

- користење на условен кредит (standby) од Министерство за финансии.
- издавање на општинска обврзница за познат купувач – Министерство за финансии.
- издавање на структурна обврзница од страна на Министерство за финансии.

Овој начин на решавање на проблемите со ненамирените обврски е поврзано со исполнување на условите за прогласување на финансиска нестабилност. Истовремено, во овој дел се зајакнува целата постапка од самиот момент на прогласување до делот на надминување на финансиската нестабилност. Со последните измени на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа се заострува еден од условите за исполнување на финансиска нестабилност, односно процентот (80%) на вкупниот износ на неизмирени обврски над 60 дена во период од шест месеци, континуирано секој месец, со состојба на крајот на месецот, се намалува и не треба да надминува 60% од реализираните приходи на основниот буџет на општината во претходната година, почнувајќи од 2024 година. Процентот во 2023 година не треба да надминува 70% од реализираните приходи на основниот буџет на општината во претходната година.

Шестото сценарио ги опфаќа расходите поврзани со финансирањето на Енергетската криза, глобалните неизвесности предизвикани од состојбата во Украина, како и постојаниот раст на цените во меѓународното опкружување.

Во изминатиот период, а во насока на заштита на македонското стопанство и стандардот на граѓаните, преку поддршка на АД „ЕСМ“ со средства од Буџетот на Република Северна Македонија се обезбеди субвенционирање на цената на електрична енергија, како и производство во доволни количини, со цел навремена и непречена испорака до домаќинствата и малите потрошувачи. На овој начин се ублажија последиците од високата инфлација, што од друга страна во голема мера влијаеше на влошување на ликвидноста во јавните претпријатија и акционерски друштва, кои пак се преливаат на буџетскиот дефицит и јавниот долг.

Со оглед дека ваквите мерки не се одржливи на среден рок, во наредниот период потребно е надлежните органи на АД „ЕСМ“ да се насочат кон мерки кои предвидуваат зголемување на приходите од работење и цврста контрола на расходите од работењето.

Ефектите од светската економија и енергетската криза имаат свое влијание и врз работењето на АД „Водостопанство на Република Северна Македонија“, АД „Пошта на Северна Македонија“ и АД „МЖ Транспорт“, кои во изминатиот период се соочија со неможност за измирување на тековните обврски, пред се трошоците за електрична енергија и трошоци за плати на вработените. Согласно ова, а во насока на обезбедување на финансиска стабилизација и самостојност во функционирањето, потребно е да бидат преземени активности во насока на продолжување и исполнување на мерките предвидени во Планот за фискална одржливост и поддршка на економскиот раст, кои опфаќаат консолидација на приходната и расходната страна.

Буџетската поддршка за ублажување на ценовните шокови, односно субвенционирањето на електроенергетскиот систем за зачувување на животниот стандард на граѓаните и ликвидноста на фирмите изнесуваше околу 1,7% од БДП, при што дополку се елиминираат овие расходи, буџетскиот дефицит е во рамки на фискалното правило.

Очекувани резултати од среднорочните проекции

- На среден рок, и покрај присутните ризици и неизвесноста, фискалната политика ќе продолжи кон натамошна консолидација, реструктурирање и оптимизирање на јавните приходи и расходи со постепено намалување на буџетскиот дефицит и јавниот долг, поттикнување на економската активност преку капиталните расходи и инфраструктурните инвестиции, како и подобрување на условите за водење бизнис и отворање на нови работни места.
- Редефинираната буџетска рамка обезбедува навремен и соодветен фискален одговор, како и одржлива позиција на јавните финансии
- Реализацијата на капиталните расходи и инфраструктурните проекти во приоритетните области, во согласност со владините политики, ќе генерира позитивни мултипликативни ефекти врз економскиот раст на среден рок и ќе ја забрза реалната економска конвергенција кон европските економии.
- Оптимизирањето на трошоците на позајмување е во насока на намалување на буџетскиот товар на каматните плаќања на краток и среден рок.
- Зачувувањето на макроекономската стабилност и фискалната одржливост ќе создаде поповолни услови за динамизирање на економската активност.

Максимални износи на одобрени средства (расходни лимити) по буџетски корисници (Прилог 1)

Буџетски корисник		2024	2025	2026	2027	2028
01001	ПРЕТСЕДАТЕЛ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	107,650,000	115,250,000	121,250,000	117,650,000	120,650,000
01002	АГЕНЦИЈА ЗА РАЗУЗНАВАЊЕ	319,400,000	357,798,000	372,135,000	387,188,000	391,188,000
02001	СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	786,950,000	886,000,000	896,000,000	954,500,000	1,039,500,000
02002	ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА	147,100,000	261,100,000	287,500,000	309,100,000	322,100,000
02003	ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈА	66,666,000	67,166,000	67,366,000	67,666,000	69,012,000
02004	ДРЖАВНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА	1,117,061,000	933,775,000	84,450,000	83,850,000	89,050,000
02005	КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТА НА КОНКУРЕНЦИЈА	25,050,000	25,050,000	25,050,000	25,550,000	26,750,000
02006	АГЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ	19,010,000	27,010,000	27,710,000	28,710,000	30,860,000
02007	ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА ЖАЛБИ ПО ЈАВНИ НАБАВКИ	17,230,000	21,330,000	21,730,000	22,430,000	23,380,000
02009	РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ДОМУВАЊЕ	15,120,000	17,676,000	19,277,000	21,948,000	24,048,000
02010	СОВЕТ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ И НАДЗОР НА РЕВИЗИЈАТА	11,020,000	11,220,000	11,720,000	12,120,000	12,800,000
02011	КОМИСИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ И ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА	26,532,000	38,425,000	41,072,000	45,019,000	48,932,000
02012	ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА ОДЛУЧУВАЊЕ ВО УПРАВНА ПОСТАПКА И ПОСТАПКА ОД РАБОТЕН ОДНОС ВО ВТОР СТЕПЕН	49,583,000	50,583,000	51,083,000	51,583,000	53,683,000
02013	РЕВИЗОРСКО ТЕЛО ЗА РЕВИЗИЈА НА ИНСТРУМЕНТОТ ЗА ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ	40,500,000	43,690,000	43,690,000	44,227,000	45,900,000
02014	ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА ОДЛУЧУВАЊЕ ВО ВТОР СТЕПЕН ВО ОБЛАСТА НА ИНСПЕКЦИСКИОТ НАДЗОР И ПРЕКРШОЧНАТА ПОСТАПКА	23,400,000	34,400,000	36,300,000	36,400,000	40,300,000
02015	ОПЕРАТИВНО - ТЕХНИЧКА АГЕНЦИЈА	274,610,000	277,710,000	285,310,000	303,410,000	386,000,000
02016	ФИСКАЛЕН СОВЕТ	7,820,000	8,270,000	8,270,000	8,520,000	9,720,000
03001	УСТАВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	83,200,000	98,550,000	115,300,000	142,025,000	145,225,000
04001	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	5,280,444,000	7,257,145,000	8,020,353,000	9,905,482,000	14,068,387,000
04002	СЛУЖБА ЗА ОПШТИ И ЗАЕДНИЧКИ РАБОТИ НА ВЛАДАТА НА РСМ	972,070,000	1,059,795,000	1,078,345,000	1,121,845,000	1,355,945,000
04003	СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ЗАКОНОДАВСТВО	23,446,000	26,132,000	27,341,000	29,557,000	31,057,000
04006	ДРЖАВНО ПРАВОБРАНИТЕЛСТВО НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	144,165,000	157,225,000	160,225,000	163,225,000	168,625,000
04008	АГЕНЦИЈА ЗА АДМИНИСТРАЦИЈА	44,656,000	49,209,000	51,115,000	53,103,000	56,453,000
04009	СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ЕВРОПСКИ ПРАШАЊА	167,300,000	169,300,000	171,300,000	172,800,000	186,344,000
04010	МИНИСТЕРСТВО ЗА ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ И ОДНОСИ МЕГУ ЗАЕДНИЦИТЕ	270,380,000	271,380,000	271,380,000	276,080,000	284,326,000
04012	АГЕНЦИЈА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ЗАЕДНИЦИТЕ	19,739,000	20,594,000	21,323,000	22,089,000	24,614,000
04013	АГЕНЦИЈА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОДЗЕМЕН ИМОТ	32,633,000	47,133,000	47,633,000	50,133,000	62,133,000
04014	ИНСПЕКЦИСКИ СОВЕТ	49,660,000	40,700,000	42,100,000	42,600,000	44,400,000
04015	АГЕНЦИЈА ЗА ПРИМЕНА НА ЈАЗИКОТ	44,335,000	45,485,000	46,395,000	47,315,000	47,935,000
05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	18,897,664,000	20,234,000,000	21,789,564,000	23,427,701,000	25,148,126,000
05002	ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ ИНФОРМАЦИИ	37,770,000	37,770,000	38,270,000	38,770,000	39,970,000
05003	ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	285,900,000	327,100,000	338,100,000	334,600,000	360,600,000
05004	ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	206,860,000	246,321,000	257,049,000	265,837,000	275,577,000

Буџетски корисник		2024	2025	2026	2027	2028
06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	11,239,916,000	11,332,045,000	11,352,303,000	11,461,633,000	11,525,674,000
06003	АГЕНЦИЈА ЗА НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ	507,200,000	535,700,000	890,700,000	540,700,000	743,300,000
07001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА	630,350,000	632,750,000	654,850,000	696,450,000	796,850,000
07002	УПРАВА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА САНКЦИИ	1,073,610,000	1,249,710,000	1,440,610,000	1,748,810,000	2,204,810,000
07003	УПРАВА ЗА ВОДЕЊЕ НА МАТИЧНИТЕ КНИГИ	337,515,000	382,251,000	387,251,000	392,251,000	592,251,000
07004	БИРО ЗА ЗАСТАПУВАЊЕ НА РСМ ПРЕД ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	8,009,000	10,613,000	11,441,000	12,545,000	14,503,000
07005	ИНСПЕКТОРАТ ЗА УПОТРЕБА НА ЈАЗИЦИТЕ	16,409,000	20,109,000	21,109,000	22,309,000	23,309,000
08001	МИНИСТЕРСТВО ЗА НАДВОРЕШНИ РАБОТИ	1,503,255,000	1,559,331,000	1,579,331,000	1,618,331,000	1,719,831,000
09001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ	1,023,958,000	1,028,078,000	1,035,728,000	1,053,177,000	1,160,127,000
09003	ЦАРИНСКА УПРАВА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	1,041,500,000	1,057,180,000	1,116,700,000	1,143,610,000	1,160,660,000
09004	АГЕНЦИЈА ЗА СТОКОВНИ РЕЗЕРВИ	485,680,000	535,680,000	535,680,000	585,680,000	790,680,000
09005	УПРАВА ЗА ЈАВНИ ПРИХОДИ	2,896,945,000	2,970,000,000	3,234,000,000	3,445,000,000	3,490,000,000
09006	УПРАВА ЗА ФИНАНСИСКА ПОЛИЦИЈА	78,525,000	103,525,000	107,525,000	114,225,000	119,225,000
09008	ДРЖАВЕН ДЕВИЗЕН ИНСПЕКТОРАТ	8,843,000	8,843,000	10,343,000	10,843,000	10,843,000
10001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ЕКОНОМИЈА	856,504,000	883,805,000	1,435,152,000	1,443,594,000	1,814,844,000
10002	АГЕНЦИЈА ЗА СТРАНСКИ ИНВЕСТИЦИИ И ПРОМОЦИЈА НА ИЗВОЗОТ НА РСМ	51,445,000	58,245,000	59,245,000	65,245,000	67,945,000
10003	АГЕНЦИЈА ЗА ПРОМОЦИЈА И ПОДДРШКА НА ТУРИЗМОТ	40,761,000	52,561,000	60,861,000	62,861,000	74,861,000
10004	ДИРЕКЦИЈА ЗА ТЕХНОЛОШКИ ИНДУСТРИСКИ РАЗВОЈНИ ЗОНИ	1,701,500,000	1,721,500,000	1,932,102,000	2,176,500,000	2,849,050,000
10005	ДРЖАВЕН ПАЗАРЕН ИНСПЕКТОРАТ	203,537,000	210,937,000	213,937,000	219,937,000	241,937,000
10006	ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ТЕХНИЧКА ИНСПЕКЦИЈА	24,899,000	30,199,000	34,879,000	40,799,000	43,499,000
12101	МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ	1,000,305,000	1,074,095,000	1,082,825,000	1,160,075,000	1,167,275,000
12102	ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА	36,275,000	37,295,000	38,095,000	39,345,000	39,995,000
13001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ	18,206,951,000	18,473,660,000	17,556,390,000	18,080,230,000	11,606,080,000
13004	ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ТРАНСПОРТ	33,806,000	34,306,000	33,806,000	34,884,000	39,826,000
13005	ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ГРАДЕЖНИШТВО И УРБАНИЗАМ	18,876,000	19,376,000	18,876,000	20,084,000	23,776,000
13006	ДРЖАВЕН КОМУНАЛЕН ИНСПЕКТОРАТ	13,036,000	13,696,000	14,196,000	14,396,000	16,056,000
14001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО	1,711,360,000	2,074,440,000	2,411,577,000	2,759,625,000	3,000,517,000
14002	АГЕНЦИЈА ЗА ПОТТИКНУВАЊЕ НА РАЗВОЈОТ НА ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО - БИТОЛА	68,788,000	87,767,000	87,767,000	87,767,000	90,767,000
14003	УПРАВА ЗА ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКИ РАБОТИ	101,960,000	131,350,000	137,830,000	145,440,000	147,440,000
14004	АГЕНЦИЈА ЗА ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ	8,815,428,000	8,856,928,000	8,887,428,000	9,072,428,000	10,195,141,000
14005	АГЕНЦИЈА ЗА ХРАНА И ВЕТЕРИНАРСТВО НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	794,995,000	804,657,000	805,657,000	818,657,000	835,359,000
14006	ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО	78,483,000	90,000,000	107,000,000	114,000,000	117,000,000
14007	ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ШУМАРСТВО И ЛОВСТВО	24,094,000	26,194,000	26,194,000	26,694,000	29,644,000
15001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА	54,270,557,000	55,269,311,000	57,056,589,000	58,738,387,000	60,293,704,000
15002	ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ТРУД	145,880,000	164,680,000	169,580,000	172,480,000	175,780,000
16001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА	28,754,702,000	29,990,688,000	33,426,530,000	36,336,366,000	39,827,593,000
16002	БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО	178,500,000	202,300,000	204,950,000	219,150,000	227,150,000

Буџетски корисник	2024	2025	2026	2027	2028
16003 НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ	26,617,000	37,117,000	37,117,000	37,117,000	39,117,000
16004 ДРЖАВЕН ПРОСВЕТЕН ИНСПЕКТОРАТ	77,690,000	86,490,000	93,790,000	95,790,000	100,490,000
16101 АГЕНЦИЈА ЗА МЛАДИ И СПОРТ	340,210,000	344,610,000	346,510,000	463,010,000	566,510,000
17001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ИНФОРМАТИЧКО ОПШТЕСТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА	1,593,738,000	1,624,483,000	1,658,483,000	1,823,110,000	2,039,110,000
17002 ДРЖАВЕН УПРАВЕН ИНСПЕКТОРАТ	36,229,000	38,229,000	36,229,000	36,229,000	36,929,000
18001 МИНИСТЕРСТВО ЗА КУЛТУРА	335,240,000	319,509,000	270,114,000	292,614,000	328,114,000
18010 ФИНАНСИРАЊЕ НА ДЕЈНОСТИТЕ ОД ОБЛАСТА НА КУЛТУРАТА	4,650,666,000	4,979,790,000	5,325,538,000	5,627,448,000	6,638,448,000
19001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО	6,136,772,000	6,446,160,000	7,496,560,000	8,388,390,000	8,893,560,000
19002 ДРЖАВЕН, САНИТАРЕН И ЗДРАВСТВЕН ИНСПЕКТОРАТ	48,300,000	48,300,000	48,300,000	48,300,000	50,600,000
19101 МИНИСТЕРСТВО ЗА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА	208,700,000	223,600,000	278,600,000	471,100,000	489,300,000
19102 ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА	9,991,000	11,891,000	11,891,000	12,891,000	13,726,000
19201 АГЕНЦИЈА ЗА ИСЕЛЕНИШТВО	22,287,000	22,837,000	22,837,000	23,187,000	25,627,000
19302 АГЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВОТО НА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР	15,710,000	18,510,000	18,510,000	19,510,000	21,980,000
20001 КОМИСИЈА ЗА ОДНОСИ СО ВЕРСКИТЕ ЗАЕДНИЦИ И РЕЛИГИОЗНИ ГРУПИ	11,375,000	14,645,000	15,175,000	15,675,000	18,115,000
21001 АГЕНЦИЈА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ	201,000,000	201,000,000	204,000,000	206,000,000	210,000,000
22001 ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКА	177,588,000	203,611,000	214,921,000	227,022,000	238,029,000
24001 ДРЖАВЕН АРХИВ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	148,679,000	158,135,000	164,379,000	171,379,000	176,879,000
25001 БИРО ЗА СУДСКИ ВЕШТАЧЕЊА	16,721,000	21,200,000	23,300,000	23,800,000	25,000,000
26001 МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ	106,450,000	112,390,000	115,390,000	118,390,000	123,390,000
28001 БИРО ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ	707,570,000	877,270,000	880,270,000	893,270,000	1,297,270,000
29010 СУДСКА ВЛАСТ	2,765,500,000	3,172,500,000	3,645,000,000	3,817,000,000	4,160,200,000
31010 ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	753,356,000	813,508,000	828,208,000	1,071,654,000	1,146,991,000
31011 СОВЕТ НА ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ	26,800,000	31,000,000	35,200,000	35,200,000	35,200,000
31101 НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ	98,760,000	110,360,000	114,430,000	118,703,000	121,603,000

Буџетски корисник	2024	2025	2026	2027	2028
Агенција за вработување на Република Северна Македонија					
Вкупен приход	3,828	4,067	4,303	4,553	4,777
Придонеси од плати	3,668	3,927	4,163	4,413	4,677
Трансфер од буџет	100	100	100	100	100
Други приходи	60	40	40	40	0
Вкупни расходи	4,022	4,096	4,303	4,552	4,778
Фонд за пензиско и инвалидско осигурување					
Вкупен приход	101,134	106,039	111,011	116,217	121,667
Придонеси од плати	64,373	68,493	72,880	77,552	82,528
Трансфер од буџет	32,700	33,352	33,794	34,175	34,487
Други приходи	4,061	4,194	4,337	4,490	4,652
Вкупни расходи	102,290	107,039	112,011	117,217	122,667
Фонд за здравствено осигурување					
Вкупен приход	43,791	46,020	48,392	50,905	53,573
Придонеси од плати	26,427	28,145	29,975	31,923	33,998
Трансфер од буџет	6,391	6,391	6,391	6,391	6,391
Други приходи	10,973	11,484	12,026	12,591	13,184
Вкупни расходи	43,991	46,220	48,592	51,105	53,773

ПРИЛОГ 2 - Преглед на среднорочни проекции за периодот 2023-2028 година за ЈП И АД во државна сопственост

Ред. бр.	Назив на Акционерското друштво/Јавното претпријатие во државна сопственост	вкупни приходи	вкупни расходи	инвестиции	вкупни приходи	вкупни расходи	инвестиции	вкупни приходи	вкупни расходи	инвестиции	вкупни приходи	вкупни расходи	инвестиции	вкупни приходи	вкупни расходи	инвестиции	во
		2023 година			2024			2025			2026 година			2027 година			2028 година
1	АД „Електрани на Северна Македонија“ - Скопје	25,840.4	35,008.2	10,078.6	27,132.4	30,232.5	10,381.0	28,489.0	31,499.3	10,692.4	29,913.5	32,804.2	11,013.2	31,409.2	34,148.4	11,343.6	32,979.6
2	АД за пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем во државна сопственост - Скопје	11,283.5	11,283.5	1,943.9	11,283.5	11,283.5	1,746.5	11,283.5	11,283.5	603.1	11,283.5	11,283.5	605.0	11,283.5	11,283.5	405.9	11,283.5
3	ЈП за државни патишта - Скопје	11,193.0	3,082.0	7,060.2	11,528.8	3,174.5	7,272.0	11,874.7	3,269.7	7,490.2	12,230.9	3,367.8	7,714.9	12,597.8	3,468.8	7,946.3	12,975.8
4	АД „Железници на Република Северна Македонија - Транспорт“ - Скопје	1,351.6	1,910.3	285.8	1,392.1	1,967.6	294.4	1,433.9	2,026.6	303.2	1,476.9	2,087.4	312.3	1,521.2	2,150.1	321.7	1,566.8
5	ЈП „Национални шуми“ - Скопје	2,095.1	1,923.8	112.9	1,555.4	1,473.2	36.2	1,525.3	1,472.3	32.4	1,539.8	1,477.0	32.4	1,587.2	1,491.1	38.9	1,578.0
6	АД „Национална пошта“ - Скопје	1,420.6	1,533.5	0.0	1,463.2	1,579.5	0.0	1,507.1	1,626.8	0.0	1,552.3	1,675.7	0.0	1,598.9	1,725.9	0.0	1,646.9
7	ЈП за железничка инфраструктура „Железници на Република Северна Македонија“ - Скопје	1,045.1	1,624.0	5,492.1	1,076.5	1,672.7	5,656.9	1,108.8	1,722.8	5,826.6	1,142.0	1,774.5	6,001.4	1,176.3	1,827.8	6,181.4	1,211.6
8	ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта - Скопје	1,895.0	1,880.0	40.0	1,951.9	1,936.4	41.2	2,010.4	1,994.5	42.4	2,070.7	2,054.3	43.7	2,132.8	2,116.0	45.0	2,196.8
9	ЈРП „Национална Радиотелевизија“ - Скопје	1,172.5	1,172.5	8.4	1,207.7	1,207.7	8.7	1,243.9	1,243.9	8.9	1,281.2	1,281.2	9.2	1,319.7	1,319.7	9.5	1,359.2
10	АД за изградба и стопанисување со станбен и со деловен простор од значење за Републиката - Скопје	855.6	853.7	32.9	881.3	879.3	33.9	907.7	905.6	34.9	934.9	932.8	36.0	963.0	960.8	37.0	991.9
11	АД за вршење на дејноста давање на услуги во	1,228.5	1,221.1	303.6	1,265.4	1,257.8	312.7	1,303.3	1,295.5	322.1	1,342.4	1,334.4	331.8	1,382.7	1,374.4	341.7	1,424.2
12	АД „Водостопанство на Република Северна Македонија“ - Скопје	885.3	883.2	200.0	911.8	909.7	206.0	939.2	937.0	212.2	967.4	965.1	218.5	996.4	994.1	225.1	1,026.3
13	ЈП „Стрежево“ - Битола	271.7	464.9	128.1	281.0	468.9	153.0	283.1	473.3	292.3	287.3	481.6	255.5	294.7	485.0	440.7	304.5
14	АД ТЕЦ „Неготино“ - Неготино	13,283.2	13,283.2	110.0	13,681.7	13,681.7	113.3	14,092.1	14,092.1	116.7	14,514.9	14,514.9	120.2	14,950.4	14,950.4	123.8	15,398.9
15	АД „Државна лотарија на Македонија“ - Скопје	1,676.1	1,099.7	57.9	1,726.4	1,132.7	59.6	1,778.2	1,166.7	61.4	1,831.5	1,201.7	63.3	1,886.4	1,237.7	65.2	1,943.0
16	ЈП „Злетовица“ - Пробиштип	46.0	175.1	46.1	47.3	180.4	47.5	48.8	185.8	48.9	50.2	191.4	50.4	51.7	197.1	51.9	53.3
17	ЈП „Национална Радиодифузија“ - Скопје	243.6	243.6	161.2	250.9	250.9	166.0	258.5	258.5	171.0	266.2	266.2	176.1	274.2	274.2	181.4	282.4
18	АД „Медиуми на Северна Македонија“ - Скопје	14.0	109.3	0.0	14.4	112.6	0.0	14.9	116.0	0.0	15.3	119.5	0.0	15.8	123.1	0.0	16.2
19	ДООЕЛ „Борис Трајковски“ - Скопје	166.9	233.0	5.0	172.0	240.0	5.2	177.1	247.2	5.3	182.4	254.6	5.5	187.9	262.2	5.6	193.5
20	ЈП за водостопанство „Лисиче“ - Велес	47.4	87.9	2.8	49.3	89.5	3.0	50.0	90.5	3.5	50.8	91.0	3.5	51.8	92.0	4.0	52.3
21	АД за стопанисување со деловен простор во државна сопственост	62.7	79.6	0.0	64.5	80.3	0.0	66.4	81.6	0.0	68.5	81.5	0.0	70.6	81.4	0.0	72.0
22	ЈП „Службен весник на Република Северна Македонија“ - Скопје	99.1	94.1	32.9	102.1	96.9	33.9	105.2	99.8	34.9	108.3	102.8	36.0	111.6	105.9	37.0	114.9
23	ЈП „Студенчица“ - Другово	79.2	79.2	18.1	81.6	81.5	18.6	84.0	84.0	19.2	86.5	86.5	19.8	89.1	89.1	20.4	91.8
24	АД „Медиумска информативна агенција“ - Скопје	64.0	63.9	4.6	65.9	65.9	4.7	67.9	67.8	4.9	69.9	69.9	5.0	72.0	72.0	5.2	74.2
25	ЈП „Јасен“ - Скопје	48.9	48.7	0.0	54.5	54.1	0.0	54.8	54.7	0.0	55.5	55.2	0.0	55.8	55.3	0.0	56.8
26	ЈП за стопанисување со пасишта - Скопје	36.2	33.7	4.5	37.3	34.7	4.6	38.4	35.7	4.8	39.6	36.8	4.9	40.8	37.9	5.1	42.0
27	АД „Номагас“ - Скопје	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
28	ЈП „Агро - Берза“ - Скопје	15.7	15.7	31.5	16.2	16.2	32.4	16.6	16.6	33.4	17.1	17.1	34.4	17.7	17.7	35.5	18.2
29	ЈП „Колекторски систем“ - Скопје	101.4	128.5	0.0	104.4	132.3	0.0	107.6	136.3	0.0	110.8	140.4	0.0	114.1	144.6	0.0	117.5
30	ДООЕЛ „Нафтовод“ - Скопје	8.3	8.3	27,709.0	8.6	8.6	28,540.3	8.9	8.9	29,396.5	9.1	9.1	30,278.4	9.4	9.4	31,186.7	9.7
ВКУПНО:		76,530	78,624	53,870	78,408	74,301	55,172	80,879	76,493	55,761	83,500	78,758	57,371	86,263	81,095	59,058	89,082